

Vem älskar ett förbund?
*En utredning om relationerna mellan lokal, regional och central
nivå i nio finlandssvenska organisationer*

KAROLINE BERG & SIV SANDBERG

ÅBO AKADEMI

Utredning på uppdrag av Svenska kulturfonden
Januari 2008

© Karoline Berg & Siv Sandberg
LAYOUT OCH PÄRM Lena Malm
TRYCK Universitetstryckeriet, 2008
TRYCKORT Helsingfors
ISBN 978-951-9211-60-2

Innehåll

1. Vem älskar ett förbund?	5
Bakgrund	5
Förarbetet	6
Kartläggning och utvärdering av nuläget	7
Organisationerna	9
Rapportens disposition	12
Författarnas tack	13
2. Finlands svenska skolungdomsförbund	14
Organisationen	14
Ekonomi	16
Organisationsutveckling	18
Synpunkter från fältet	20
3. Finlands svenska ungdomsförbund	24
Organisationen	24
Ekonomi	26
Organisationsutveckling	34
Synpunkter från fältet	37
4. Finlands svenska sång- och musikförbund	43
Organisationen	43
Ekonomi	45
Organisationsutveckling	48
Synpunkter från fältet	51
5. Finlands svenska idrott	54
Organisationen	54
Ekonomi	56
Organisationsutveckling	58
Synpunkter från fältet	61
6. Svenska pensionärsförbundet	66
Organisationen	66

Ekonomi	68
Organisationsutveckling	71
Synpunkter från fältet	74
7. Finlands svenska 4H	77
Organisationen	77
Ekonomi	80
Organisationsutveckling	83
Synpunkter från fältet	86
8. Folkhälsans förbund	91
Organisationen	91
Ekonomi	93
Organisationsutveckling	96
Synpunkter från fältet	100
9. Finlands svenska scouter	104
Organisationen	104
Ekonomi	106
Organisationsutveckling	109
Synpunkter från fältet	112
10. Marthaförbundet	117
Organisationen	117
Ekonomi	119
Organisationsutveckling	121
Synpunkter från fältet	122
11. Sammanfattning och slutsatser	126
Inledning	126
Olika strukturer – olika relationer mellan nivåerna?	127
Ekonomi som kitt, styrmedel och irritationsmoment	135
Vem älskar ett förbund? Om organisationsnivåerna i helheten	139
Litteratur	144
Bilaga 1. Centralförbundens service: en sammanställning	145
Finlands svenska skolungdomsförbund	145
Finlands svenska ungdomsförbund	146
Finlands svenska sång- och musikförbund	147
Finlands svenska idrott	149
Svenska pensionärsförbundet	152
Finlands svenska 4H	154
Folkhälsans förbund	157
Finlands svenska scouter	159
Marthaförbundet	161
Bilaga 2. Intervjuerna	165

1. Vem älskar ett förbund?

En utredning om relationerna mellan lokal, regional och central nivå i nio finlandssvenska organisationer

Bakgrund

Svenska kulturfonden initierade våren 2007 en utredning om relationerna mellan lokal, regional och central nivå i ett antal finlandssvenska organisationer: Finlands svenska 4H, Finlands svenska idrott, Marthaförbundet, Finlands svenska scouter, Finlands svenska skolungdomsförbund, Finlands svenska sång- och musikförbund, Finlands svenska ungdomsförbund, Folkhälsans förbund och Svenska pensionärsförbundet. Utredningen skulle slutföras i december 2007 och resultaten presenteras av projektgruppen, specialforskare Siv Sandberg och pol.stud. Karoline Berg, på den finlandssvenska organisationskonferensen i Tammerfors i februari 2008.

Varför en organisationsutredning? Flera finlandssvenska organisationer, bl.a. Finlands svenska idrott, Folkhälsans förbund, Finlands svenska scouter och Marthaförbundet, har genomgått eller genomgår förnyelseprocesser som innebär att man har sett över relationerna mellan de olika nivåerna inom organisationen. Också i andra förbund finns frågan om den interna organisationen på dagordningen. I detta läge är det av intresse att systematisera för- och nackdelar med olika modeller och att ge möjligheter för de finlandssvenska organisationerna att lära av varandra. Det är också viktigt att få en bild av hur de olika nivåerna inom en och samma organisation förhåller sig till varandra. Gör centralförbunden sådant som föreningarna efterfrågar? Ligger ansvaret för olika delar av rörelsens verksamhet på rätt nivå?

Hur frivilligorganisationer väljer att strukturera sin verksamhet är delvis organisationernas ensak. Det är organisationerna själva som måste avgöra vad som är funktionellt med tanke på den egna verksamheten: om det ska finnas en distriktsnivå, hur beslutsgången ska ske mellan olika nivåer i organisationen och vilken nivå som har ansvaret för att anställa folk. Organisatoriska faktorer ska inte överskattas när det gäller att finna lösningen på de problem frivilligorganisationerna står inför – men de ska inte heller underskattas. Frivilligorganisationerna står inför ut-

maningar som bl.a. innefattar att folks motiv för att engagera sig i föreningar och förbund har förändrats. Kraven på det innehåll som föreningarna erbjuder har också stigit. En organisation som är byggd för ett annat tidevarv kan ha svårigheter både med att göra nödvändiga analyser av dagsläget och i att framstå som ett lockande alternativ för potentiella medlemmar. Ändrade finansierings- och verksamhetsrutiner ställer också krav på ökad professionalitet internt inom organisationerna när det gäller t.ex. att formulera projekt, administrera extern finansiering och hantera anställningar.

Avsikten med denna utredning är i första hand att skapa ett kunskapsunderlag för vidare diskussioner och beslutsfattande om organiseringen och finansieringen av de finlandssvenska centralorganisationerna. Studien besvarar ingalunda frågan om vilken som är den ”bästa” organisationsmodellen. Inte heller utger sig utredningen för att ge någon heltäckande bild av Svenskfinlands organisationsliv – eller av samtliga rådande uppfattningar inom någon enskild organisation. På svåra frågor finns det sällan enkla svar. Nu är det upp till de organisationsaktiva själva att fundera vidare, utgående från behoven inom respektive organisation. För identifiering av dessa behov kan en intern kartläggning av föreningarnas verksamhet och behov vara till stor hjälp. I många fall kan sådana också utgöra ett sätt att närma organisationens olika nivåer till varandra.

Förarbetet

Den 8 augusti 2007 samlades projektgruppen, specialforskare Siv Sandberg och pol.stud. Karoline Berg, samt från uppdragsgivarens sida direktör Krister Ståhlberg och projektombudsman Tove Ekman, till ett diskussionsmöte i syfte att klargöra utredningens syftemål och slutliga omfattning. Mötet beslutade att inledningsvis konsultera även Svenska studiecentralen (SSC) för synpunkter på utredningens upplägg.

Efter att projektgruppen besökt SSC och där diskuterat med rektor Björn Wallén och Sebastian Gripenberg, sekreterare för den s.k. Samarbetsgruppen (SAG), fastställdes den slutliga förteckningen över vilka organisationer som skulle granskas. Denna gång valdes totalt nio organisationer, närmare bestämt Finlands svenska 4H, Finlands svenska idrott, Marthaförbundet, Finlands svenska scouter, Finlands svenska skolungdomsförbund, Finlands svenska sång- och musikförbund, Finlands svenska ungdomsförbund, Folkhälsans förbund och Svenska pensionärsförbundet.

Kartläggning och utvärdering av nuläget

INTERVJUER MED ORGANISATIONSFÖRETRÄDARE PÅ CENTRALNIVÅN

I augusti 2007 inleddes utredningen genom inledande kontakter till alla berörda förbund. Inledningsvis insamlades dokument som uppfattades som relevanta för undersökningen, t.ex. verksamhetsberättelser, bokslut och budgetar. Dessutom genomfördes besöksintervjuer hos företrädare för samtliga centralförbund enligt följande:

- * Finlands svenska 4H: verksamhetsledaren
- * Finlands svenska idrott (FSI): generalsekreteraren
- * Marthaförbundet: verksamhetsledaren
- * Finlands svenska scouter (FiSSc): verksamhetsledaren
- * Finlands svenska skolungdomsförbund (FSS): organisationssekreteraren och förbundets ordförande
- * Finlands svenska sång- och musikförbund (FSSMF): verksamhetsledaren och ordförande för förbundets musikråd
- * Finlands svenska ungdomsförbund (FSU): projektkoordinatören och förbundets styrelseordförande
- * Folkhälsans förbund: förbundsdirektören
- * Svenska pensionärsförbundet (SPF): verksamhetsledaren

Avsikten med intervjuerna med centralförbundens företrädare var att skapa en möjligast nyanserad bild av organisationernas verksamhet och nivåer. Bland annat följande teman togs upp under intervjuerna:

- * relationerna förening-förbund: organisationens uppbyggnad på lokal, regional och central (finlandssvensk) nivå
- * penningströmmarna till organisationen och mellan förbundets olika nivåer
- * centralorganisationens service till lokalföreningarna: vad får föreningarna för den del av medlemsavgiften som strömmar uppåt i organisationen?
- * utvecklingsbehov och aktuella utmaningar: uppfattningar om vad som kunde förbättras, *och vad som nyligen har förbättrats*, inom den egna organisationen
- * organisationens förhållande till eventuella finska motsvarigheter
- * externa förändringar, t.ex. kommun- och servicestrukturen, och deras betydelse för förbundets organisation

Utgående från denna inledande organisationskartläggning uppger projektgruppen sedan frågor kring samma teman att rikta till representanter för andra nivåer inom samma organisationer. Under hösten 2007 har centralorganisationerna konsulterats fortlöpande när det har uppstått behov av preciseringar och tilläggsinformation.

INTERVJUER MED ORGANISATIONSFÖRETRÄDARE PÅ REGION- OCH LOKALNIVÅ

Intervjuer med representanter för de nio förbundens regionala och lokala nivåer genomfördes under hösten 2007, de sista i december. Intervjuerna har genomförts både per telefon och per e-post. I de förbund som har en fast regional organisationsnivå med anställda (t.ex. Folkhälsan och FSU) kontaktades de regionala verksamhetsledarna och dessutom representanter för ett antal föreningar på fältet. I de organisationer vars distriktsnivå i huvudsak bygger på frivillig verksamhet (t.ex. FSSMF, Marthaförbundet) är det inte på samma sätt meningsfullt att skilja mellan regionala och lokala uppfattningar. En förteckning över hur intervjuerna fördelar sig över organisationsnivåerna finns i bilaga 2. För många av de intervjuade på lokal nivå var det viktigt att de kunde presentera sina åsikter anonymt, utan risk att bli igenkända. Av denna anledning presenteras i allmänhet direkta citat i kommande kapitel endast försedda med en notering om från vilken region respondenten kommer. Vi specificerar av samma anledning inte heller exakt vilka lokalföreningar som blivit kontaktade som en del av kartläggningen.

Projektets mål var att samla synpunkter och konkreta erfarenheter från ett så representativt urval organisationsföreträdare som möjligt med beaktande av projektets förhållandevis snäva omfång, i praktiken organisationsföreträdare för ett tiotal organisationer per förbund. Organisationsföreträdarna valdes med utgångspunkt i flera olika kriterier, såsom geografisk representativitet samt olika inriktning t.ex. olika slags idrottsföreningar. Projektgruppen försökte också nå organisationer med och utan webbsidor, med varierande erfarenhet av extern finansiering och projektadministration etc. (för detta ändamål studerade projektgruppen särskilt Svenska kulturfondens förteckning över inlämnade vs. beviljade ansökningar åren 2002–2007).

Till de organisationsföreträdare som kontaktades på region- eller lokalnivån riktades ett antal frågor kring samma teman som intervjuerna på centralnivån, om än ur annan synvinkel. Frågorna berörde alltså uppfattningar om, samt konkreta

erfarenheter av relationerna till andra nivåer inom den egna organisationen, olika sätt att finansiera den egna verksamheten, aktuella utmaningar eller orosmoment, eventuella samarbetspartner, erfarenheter av projekt etc.

Eftersom intervjuerna med organisationernas verksamhetsledare i augusti-september 2007 påvisat olika utvecklingsbehov inom respektive organisation, varierade frågorna slutligen något från en organisation till en annan, liksom även på sina håll regionerna emellan (organisationer med olika slags regionala sammanslutningar internt). Till saken hör också att några organisationer befinner sig mitt i en omorganiseringprocess, vilket föranledde andra frågor än dem som riktades till organisationer med sedan länge etablerad organisationsstruktur.

Eftersom flera organisationsföreträdare gärna ville fundera igenom sina svar först, inte sällan tillsammans med styrelsekollegor etc., så visade det sig snabbt att e-post hade sina fördelar. Många kommenterade spontant att det uppstått riktigt intressanta diskussioner kring projektgruppens olika frågor. Andra kommentarer varierade mellan "skönt att få berätta hur vi har det" till att det är knepigt att svara, p.g.a. att man inom föreningen känner så dåligt till sin egen takorganisation. Många organisationsföreträdare behövde också lite tid för att kolla upp t.ex. föreningens medlemsavgifter till olika förbund.

Rapporten bygger på en sammanställning av material från ovannämnda källor. Under utredningens gång har det visat sig att företrädare för en och samma organisation ibland kan ha olika uppfattningar om hur någon del av verksamheten fungerar. Det är också ett resultat. *Vi vill understryka att projektgruppen bär ansvaret för rapporteringen och tolkningen av de uppgifter organisationernas företrädare delat med sig av.*

Organisationerna

Det finns inte två organisationer som har exakt samma uppbyggnad och där relationerna mellan nivåerna är identiskt organiserade. Beroende på vilken faktor man betonar kan man gruppera förbunden på olika sätt. Ingen klassificering kommer att göra full rättvisa åt alla de organisationer som hamnar inom kategorin. I den här rapporten står relationerna mellan förbunds-nivån, den regionala nivån och den lokala föreningsnivån i förgrunden. Vi har därför valt en gruppering av organisationerna som tar fasta på olikheter i det här avseendet. De nio förbunden kan placeras i fem kategorier: *förbund med personmedlemskap, förbund med endast organisationsmedlemmar, förgrenade förbund, förbund med skev distriktsnivå* och *förnyare*.

Kapitlen 2–10, som innehåller beskrivningar av de enskilda förbunden, följer den här indelningen. Tabell 1 innehåller en sammanfattning av antalet enheter på varje nivå inom organisationerna. Det är värt att understryka att tabellen inte ger en helt rättvis bild av var tyngdpunkten ligger inom de olika organisationerna, eftersom skillnader t.ex. när det gäller personal på regional nivå inte framgår.

FÖRBUND MED PERSONMEDLEMSKAP

Finlands svenska skolungdomsförbund (FSS) bygger på att enskilda skolelever och studerande är medlemmar direkt i förbundet. Förbundet har ett slags virtuella lokala och regionala nivåer. Elevkårerna i enskilda skolor är viktiga för FSS, men de är inte medlemmar i förbundet. Det finns två elevdistrikt som samarbetar med och uppmuntras av FSS, men de fungerar inte som en formell del av organisationen.

FÖRBUND MED ENDAST ORGANISATIONSMEMLER

Finlands svenska ungdomsförbund (FSU) är en takorganisation med fyra medlemmar, de regionala ungdomsförbunden i Nyland, Åboland, Åland och Österbotten. Landskapsförbunden sköter många av de uppgifter som i andra organisationer handhas av centralförbundet.

FÖRGRENADE FÖRBUND

De förgrenade förbunden, Finlands svenska sång- och musikförbund (FSSMF) och Finlands svenska idrott (FSI) kännetecknas av att mellannivån mellan förbund och förening organiseras dels enligt en geografisk princip – idrottsdistrikt (även kallade delregioner) inom FSI och lokala sång- och musikförbund inom FSSMF – dels enligt en funktionell princip – grenförbund inom FSI och specialförbund inom FSSMF. En lokal idrottsförening kan höra till flera grenförbund samtidigt som den hör till ett geografiskt avgränsat och en lokal sångkör är del av ett lokalt sång- och musikförbund, samtidigt som den betalar medlemsavgift t.ex. till damkörsförbundet. FSI har satt igång en grundläggande översyn av organisationen och platsar därför också i förnyarkategorin. Även FSSMF förefaller inom kort stå inför en eventuell omorganisering, bl.a. arrangerades s.k. lokalförbundsträffar med samtliga lokala sång- och musikförbund 2007.

TABELL 1.1: ÖVERSIKT ÖVER ORGANISATIONERNA I UTREDNINGEN

	Regional nivå (landskap, region, distrikt)	Lokal nivå
<i>Förbund med personmedlemskap</i>		
Finlands svenska skolungdoms- förbund (FSS)	Ingen Det finns två regionala elev- distrikt, men de har inte någon formell koppling till FSS organisation	Personmedlemmar Personmedlemmarna är ofta knutna till lokala elevkårer, men elevkåreerna är inte med- lemmar av FSS
<i>Förbund med förbundsmedlemskap</i>		
Finlands svenska ungdoms- förbund (FSU)	Fyra (4) landskapsförbund som är medlemmar i FSU	Ca 300 ungdomsföreningar som är anknutna till FSU genom sina landskapsförbund
<i>Förgrenade förbund</i>		
Finlands svenska sång- och musikförbund (FSSMF)	Tolv (12) lokala sång- och musikförbund Fyra (4) specialförbund, dess- utom fristående ensembler och fritt verkande grupper	211 medlemsensembler som kan vara medlemmar både av lokala förbund och specialförbund
Finlands svenska idrott (FSI)*	Tre (3) delregioner Sju (7) grenförbund	Ca 130 medlemsföreningar som är medlemmar av ett eller flera grenförbund och hör till en FSI- delregion
<i>Förbund med skev distriktsnivå</i>		
Svenska pensionärsförbundet (SPF)	Sex (6) verksamhetsområden Distriktet i Österbotten är det enda som har egna formella beslutande organ Personal och kanslifunktioner i Hfors, Vasa och Åbo Regionalt 4H-distrikt i Öster- botten	81 pensionärsföreningar 25 lokalföreningar varav en är Ålands 4H-distrikt
Finlands svenska 4H (FS4H)	Centralförbundet handhar distriktsfunktionen för Nyland och Åboland På Åland sammanfaller distrikts- och föreningsnivåerna	
<i>Förnyare*</i>		
Folkhälsans förbund	Fyra (4) landskapsföreningar	101 lokala Folkhälsanföreningar
Finlands svenska scouter (FiSSc)	Fyra (4) regioner, ”funktionella enheter inom Finlands svenska scouter”	70 lokala scoutkårer
Marthaförbundet	Tolv (12) marthadistrikt + M-klubben (barn- och ungdomsorganisation)	Ca 450 marthaföreningar och -kretsar Sedan 2006 möjlighet till personmedlemskap direkt i förbundet

* FSI kan också beskrivas som en förnyare

FÖRBUND MED SKEV (ASYMMETRISK) DISTRIKTSORGANISATION

Förbunden med skev eller asymmetrisk distriktsorganisation, Finlands svenska 4H (FS4H) och Svenska pensionärsförbundet (SPF) kännetecknas av att förbundets regionala nivå ser olika ut på olika håll i Svenskfinland. Inom 4H finns det ett österbottniskt 4H-distrikt, medan centralförbundet handhar distriktsfunktionerna för Nyland och Åboland. SPF har sedan 1973 ett eget distrikt i Österbotten, medan den regionala samordningen av verksamheten i de övriga regionerna sköts dels genom samarbetsnätverk, dels genom förbundets ombudsmän.

FÖRNYARE

Förnyarorganisationerna har under de senaste 5–10 åren gjort genomgripande förändringar i sin organisation. Folkhälsans förbund har genomgått en rad förändringar som ett led i omorganiseringen av hela Folkhälsanrörelsen. Den senaste omorganiseringen innebär en förändring av landskapsnivåns ställning. Nivån finns kvar, men bl.a. ansvaret för personalen övergår från landskapsföreningarna till centralförbundet. Finlands svenska scouter (FiSSc) har genomfört en omorganisering av regionnivån, så att tidigare distrikt sammanslogs till först fem, senare fyra, regioner, som fungerar som en del av centralförbundet och inte som självständiga nivåer. Marthaförbundets förnyelse har i större utsträckning handlat om att förnya verksamhetens inriktning, medan förnyelsen av organisationsstrukturerna inte varit lika påfallande: förenings- och distriktstrukturen är än så länge intakt. En av de nyordningar Marthaförbundet genomfört har i varje fall potential att utmana den traditionella modellen med lokalföreningsmedlemskap som bas för engagemanget: det går numera att bli medlem direkt i förbundet.

Rapportens disposition

I kapitlet 2–10 redovisas iakttagelserna från utredningen organisationsvis. Kapitlet sammanfattar hur relationerna mellan organisationsnivåerna tar sig uttryck i termer av struktur, ekonomi och verksamhet. Dessutom redovisas de organisationsaktivas synpunkter på organisationen. Kapitel 11 innehåller en sammanfattning av resultaten och en analys av nuläget och förändringsbehoven i de finlandssvenska organisationerna. I bilaga 1 finns en detaljerad sammanställning av den service centralförbunden erbjuder till sina medlemsföreningar. Sammanställningen bygger på uppgifter vi inbegärt från förbundens centralkanslier.

Författarnas tack

Vi vill rikta ett tack till alla de företrädare för de nio finlandssvenska organisationer som tagit sig tid att bidra till utredningen genom material och synpunkter. Tack också till Krister Ståhlberg, Tove Ekman och Ann-Sofi Backgren på Svenska kulturfonden samt Björn Wallén och Sebastian Gripenberg på Svenska studiecentralen för goda synpunkter i projektets inledningsskede.

2. Finlands svenska skolungdomsförbund

”Skolungdomsförbunden ger minderåriga något att göra, allt för ofta ordnas satsade och jätteroliga evenemang – för över 18-åringar.” (Elevkårsaktiv i Helsingfors)

”FSS är nog en stöttepelare för de flesta elevkårsstyrelser och att allt går på svenska är väldigt viktigt.” (Elevkårsaktiv i Österbotten)

Organisationen

Finlands svenska skolungdomsförbund

- * Ca 4 440 personmedlemmar
- * Organisationen bygger på personmedlemskap men samarbetar aktivt med elevkårerna, bl.a. försöker man besöka alla elevkåror i förbundets målgrupp varje år
- * Viktiga samarbetspartner på regionnivå är elevdistrikten, där sådana finns. Elevdistrikten har, i motsats till FSS, medlemselevkåror
- * Elevdistrikten var länge ett, Helsingfors elevers centralorganisation HECO, men nu är de två sedan österbottniska elevkårsaktiva grundade Pampas elevdistrikt PED
- * Övriga regioner saknar regionala samarbetsorgan
- * Förbundet har personal och kanslifunktioner i Helsingfors

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Finlands svenska skolungdomsförbund (FSS) är en svenskspråkig intresseorganisation för elever och studerande i grundskolans övre klasser, gymnasier, folkhögskolor och yrkesläroanstalter. Förbundet bygger på personmedlemskap. I december 2006 hade FSS ca 4 400 medlemmar.

Enligt FSS stadgar kan minst tre elevkåror, genom förbundsstyrelsens beslut, ”bilda distriktsorganisationer som verkar i enlighet med förbundets syftemål”. I praktiken har FSS ändå bara en regional nivå på två håll i landet, bestående av elev-

distrikt, vilka enligt förbundsordförandes bedömning fungerar rätt självständigt. Till saken hör ändå att anrika Helsingfors elevers centralorganisation (HECO) i själva verket är äldre än FSS. HECO representerar alla svenska gymnasieskolor i huvudstadsregionen, d.v.s. Brändö gymnasium, Grankulla gymnasium, Gymnasiet Lärkan, Gymnasiet svenska Normallyceum, Helsinge gymnasium, Mattlidens gymnasium, Steinerskolans gymnasium och Tölö gymnasium. Pampas elevdistrikt (PED) däremot är bara ett par år gammalt och utgör än så länge snarare ett österbottniskt nätverk än en egentlig distriktsorganisation (registrerad förening), främst p.g.a. problem med byråkratin. På andra håll i Svenskfinland saknas tillsvidare elevdistrikt.

För närvarande sysselsätter FSS tre heltidsanställda inklusive förbundsordförande (heltidsarvode) samt ca 4,5 personer med hjälp av projektmedel eller olika typer av arvoden, t.ex. en medlemstidningsredaktör. Eftersom det är svårt att få pengarna att täcka förbundets basverksamhet, så försöker man aktivt dryga ut kassan med hjälp av olika projekt. Bl.a. skolbesöken uppfattas som en central men arbetsdryg basverksamhetsform. Till FSS målgrupp hör som sagt samtliga svenskspråkiga elever i grundskolans övre klasser, gymnasier (dock inte vuxen- eller kvällsgymnasier), folkhögskolor och yrkesläroanstalter, och målet är att besöka alla dessa skolor varje år. Alla skolor vill inte ha besök (t.ex. folkhögskolor med stor andel vuxenstudierande, tvåspråkiga skolor med få svenskspråkiga), men förbundet skulle gärna besöka allihop.

En fortlöpande önskan inom FSS är mer personal, t.ex. något slags distriktssekreterare med särskilt ansvar för att hålla kontakt med fältet. Därtill står ett åboländskt elevdistrikt på önskelistan samt ett distrikt för Nylands del som ett komplement till Helsingfors. Distrikten kan också vara ett sätt att hålla FSS à jour med vad som händer ute i regionerna.

ELEVRIKSDAGEN OCH FÖRBUNDSSTYRELSEN

Förbundets högsta beslutande rätt innehas av Elevriksdagen (ERIK). Elevriksdagen hålls alltid i april. Rösträtt vid Elevriksdagen har varje ordinarie medlem som under innevarande år fyller 13 år och som betalt årets medlemsavgift.

Förbundets verksamhet leds av förbundsstyrelsen. Den består av förbundsordförande och två viceordförande samt sex till åtta ledamöter. Samtliga bör vara elever, de flesta brukar gå i gymnasiet. Styrelsen har fyra suppleanter. Mandattiden är ett år, d.v.s. tiden mellan elevriksdagarna.

Ekonomi

Finlands svenska skolungdomsförbund: översikt över finansieringskällorna
(år 2006)

- * Statsunderstöd för verksamheten (ungdomsarbete) 50 000 euro
- * Medlemsavgifter 46 834 euro
- * Övriga understöd från fonder etc. 184 692 euro
- * Elev i grundskolans övre klasser erlägger 9 euro per år i medlemsavgift
- * Studerande på andra stadiet erlägger 15 euro per år i medlemsavgift
- * Medlemsavgifterna går direkt till förbundsniån
- * Förbundet utbetalar inga verksamhetsbidrag
- * Lokala finansieringskällor: Elevdistriktens verksamhet finansieras i huvudsak med bidrag från fonder och stiftelser. PED uppbär tillsvidare ingen medlemsavgift alls. HECO uppbär ca 10–15 euro per medlemselevkår

FINANSIERINGSKÄLLOR, SAMARBETSPARTNER OCH PROJEKT

Finlands svenska skolungdomsförbunds verksamhet finansieras med dels medlemsavgifter, dels statligt verksamhetsunderstöd från undervisningsministeriet (46 834 respektive 50 000 euro år 2006). Medlemsavgiften är 9 euro per elev i grundskolans övre klasser medan studerande på andra stadiet betalar 15 euro. Avgifterna erläggs direkt till förbundsniån. En stor roll spelar också s.k. övriga intäkter (184 692 euro år 2006) i form av bidrag från Svenska kulturfonden, Föreningen Konstsamfundet, Svenska folkskolans vänner, Svenskt stöd m.fl. Inte sällan hänför sig dessa bidrag till FSS olika, ibland fleråriga eller årligen återkommande projekt.

Ett färskt exempel på ett flerårigt projekt utgörs av Projekt DISKO, eller Demokrati i skolan. Med hjälp av projektbidrag från Svenska kulturfonden kunde FSS för detta projekt anställa två ombudsmän (2 x 50 %). Till de årligen återkommande projekten hör t.ex. Kulturkarnevalen, en ”motsvarighet till Stafettkarnevalen inom kulturens område”. Huvudarrangör är FSS, medan Yrkeshögskolan Sydväst, Svenska Yrkeshögskolan, Svenska modersmålslärarföreningen och De ungas musikförbund i Svenskfinland (DUNK) fungerar som medarrangörer. Den första Kulturkarnevalen ordnades år 2003, den femte gick av stapeln i Grankulla, 16–18.11.2007. Budgeten gick på totalt 127 500 euro, till vilken huvudfinansiären Svenska kulturfonden bidrog med ett projektanslag om 90 000 euro (FSS allmänna verksamhetsbidrag uppgick samma år till 30 000 euro). Andra finansiärer var bl.a. undervisningsministeriet, Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Föreningen

Konstsamfundet, Anna och Karl Eklunds stiftelse, Eugène, Elisabeth och Birgit Nygrens stiftelse, Stiftelsen Pro Juventute Nostra och Grankulla stad. Kulturkarnevalen 2008 arrangeras i Jakobstad.

Helsingfors elevers centralorganisations verksamhet finansieras i huvudsak med hjälp av understöd av bl.a. Sparbanksstiftelsen i Helsingfors. Därtill uppbär HECCO en liten avgift per elevkår, ca 10–15 euro per år. Medlemsavgiften diskuteras ständigt, och det händer att någon av de åtta elevkårerna något år helst skulle slippa betala. Nygrundade PED i Österbotten uppbär tillsvidare ingen medlemsavgift utan finansieras uteslutande med hjälp av stipendier och understöd från fonder.

Nya projektuppslag hämtar FSS genom att spåna med f.d. FSS-aktiva, vilka ofta placerat sig väl på olika poster i samhället och politiken, samt genom att bolla idéer internt inom förbundet. F.d. FSS-aktiva hittas sedan länge särskilt inom Svensk Ungdom, men numera också annanstans. I motsats till t.ex. Finlands studentkårers förbund drabbas FSS sällan av några politiska schismer. Man följer också aktivt med verksamheten inom t.ex. Suomen lukiolaisten liitto (SLL). SLL:s medlemskår och budget är ändå avsevärt större än FSS. SLL är därtill indelat i tio distrikt, med styrelseaktiva i samtliga. Det betyder att de förbundsaktiva är betydligt fler inom SLL. En ständig utmaning för FSS är att förbundets medlemskår i vissa regioner bedöms som ”relativt passiv, vilket är ett problem för förbundet”. De projektimpulser som når förbunds-nivån kommer ofta uteslutande från samma regioner.

MEDLEMSFÖRMÅNER

Medlemsförmånerna omfattar bl.a. en årlig ungdomskalender, medlemstidningen Elevbladet, ett medlemskort (studiekortet) samt seminarier och annat program. Med anledning av att FSS är medlem i Suomen retkeilymajajärjestö (SRM) berättigar FSS medlemskort också till rabatt på flera vandrarhem. Vidare är FSS medlem i den nationella paraplyorganisationen för ungdomsverksamhet Allians, vilket i praktiken innebär att FSS-medlemmar också har rätt till alla de förmåner, både på olika orter i Finland och internationellt, som beviljas mot uppvisande av det s.k. Euro<26-kortet. Sist men inte minst berättigar FSS medlemskort till studerandera-batt hos VR och Matkahuolto. Detta avtal är av stor vikt för äldre medlemmar, men saknar betydelse för elever i grundskolans övre klasser. Eftersom man på FSS anser att det ska finnas en koppling mellan medlemsavgift och medlemsförmåner er-lägger högstadieelever lägre medlemsavgift än andra studerande.

Intressebevakningen utgör en viktig del av FSS uppdrag, särskilt på nationellt

plan, eftersom förbundets resurser inte räcker till för lokalbevakning. Här önskar FSS personal att de elevkårsaktiva själva tog en aktivare roll och kanske bildade något slags elevdistrikt också där sådana ännu saknas, eftersom man tänker sig att ett sådant samarbete skulle gagna inte minst intressebevakningen på lokal och regional nivå. Ifråga om intresseområden kan FSS närmast jämföras med Suomen lukiolaisten liitto (SLL). Faktum är att SLL är aktivare än FSS vad gäller t.ex. upp-
vaktning av ministerier. Det måste kanske ändå ses som naturligt mot bakgrunden av att SLL är mycket större, både till sin organisation och sitt anseende nationellt. På FSS-kansliet upplever man då att FSS nog är ”ansett i den finlandssvenska sfären och relativt framträdande i finlandssvensk media”, medan resten är en fråga om begränsade resurser. FSS följer också intresserat med den s.k. SAG-gruppens arbete, som syftar till att utarbeta nya modeller för hörande av medborgarorganisationer i samband med lagberedningsprocessen.

Organisationsutveckling

LITEN KONTINUITET

Den snabba omsättningen av såväl anställda som frivilliga inom FSS bedömer man på förbundet att är på gott och ont, men främst är den oundviklig, eftersom det rör sig om en elevorganisation. En fördel är att det ständigt blåser nya vindar, men man riskerar likaså ständigt uppfinna hjulet flera gånger. Intresset för t.ex. en task force ifråga om IT, webbsidor, layout och marknadsföring, är ändå inte särskilt stort, eftersom man upplever att det är viktigt att samtliga inom FSS är införstådda i verksamhetens grundprinciper etc. Man utnyttjar nu bl.a. nyutexaminerade förmågor inom bildkonst och design.

Vad gäller aktiviteten och kontinuiteten ute i regionerna, så händer det också ibland att enskilda förtroendevaldas tillkortakommanden påverkar aktiviteten i hela regioner, d.v.s. verksamheten är i hög grad beroende av en jämn återväxt av eldsjälar bland de elevkårsaktiva. Särskilt Ålands och Åbolands intresse för FSS tycks bero på om dessa regioner har representation på förbunds-nivån eller inte, d.v.s. på kansliet och/eller i förbundsstyrelsen. Ett färskt tillskott inom FSS är ett arbetsutskott i Vasa. Detta nytillsatta arbetsutskott ska komplettera förbundsstyrelsens i Helsingfors baserade arbetsutskott vars kännedom om Österbotten enligt förbundsordförande är rätt begränsad.

RÖRELSENS SLAGKRAFT OCH VERKSAMHETSFÖRUTSÄTTNINGAR VARIERAR

”Mitt första FSS-evenemang var ett seminarium om mänskliga rättigheter. Det var ganska få deltagare minns jag, högst 15 stycken. Kulturkarnevalen drar däremot närmare 500 människor! Jag tror att bara sådana ord som ’seminarium’ och ’politisk debatt’ avskräcker ganska många människor.” (Elevkårsaktiv i Österbotten)

”Vi är åtminstone 3–5 stycken som gärna skulle delta i en elevkårsutbildning, om nu det är tillräckligt. Jag skulle personligen bli mycket glad om det ordnades!” (Elevkårsaktiv på Åland)

”De som varit på ERIK har lärt sig lite samhällslära i miniformat. Och studiekortet är nog ett stort plus.” (Elevkårsstyrelse i Nyland)

En utmaning för FSS är att förbundet, i motsats till t.ex. Finlands studentkårers förbund, inte drar nytta av något kårobligatorium. Istället jobbar man ihop sin medlemskår varje läsår, genom att marknadsföra och informera om förbundet till varje potentiell medlem i samband med de s.k. skolbesöken. Förbundets medlemsantal har också ökat under senare år, vilket FSS tolkar som att medlemsförmånerna intresserar och att förbundet lyckats i sin marknadsföring. Nyligen har man också förbättrat medlemsregistret, så att man framöver kan uppgöra medlemsstatistik t.ex. regionvis. Detta möjliggör i sin tur riktade insatser, såsom besök i skolor där särskilt få elever anslutit sig till förbundet.

FSS lägger tillsvidare störst vikt vid gymnasierna, vilket faller sig ganska naturligt mot bakgrunden av att majoriteten av FSS medlemskår är gymnasieelever, även om antalet elever i yrkesläroanstalter har vuxit under de senaste åren. De allra flesta förbundsaktiva går dock i gymnasiet: förbundsstyrelsen består av gymnasister samt av enstaka studerande vid yrkesläroanstalter (för närvarande en person). Det betyder ändå inte nödvändigtvis att FSS inte bevakar högstadielevernas intressen. Många förbundsstyrelsemedlemmar har t.ex. syskon i högstadiet. Tillfrågade elevkårsaktiva anser ändå att förbundsstyrelsen gärna kunde inkludera minst en högstadielev. Eleverna i grundskolans övre klasser brukar i alla fall vara välrepresenterade på t.ex. Kulturkarnevalen. Studerande vid yrkesläroanstalter är däremot sällan särskilt FSS-aktiva utan är främst passiva medlemmar som utnyttjar medlemskapet genom studiekortet. I förbundsstyrelsen sitter för tillfället en enda yrkesstuderande, vilket ändå av tillfrågade elevkårsaktiva bedöms som tillräckligt för att ha ”någorlunda koll” på yrkesläroantalerna.

Vad gäller folkhögskolorna försvåras intressebevakningen av att nästan ingen FSS-aktiv har erfarenhet av just dem. Inte heller förefaller de folkhögskolestuderan-

de särskilt intresserade av FSS. FSS försöker trots detta träffa också folkhögskolornas och yrkesläroanstalternas elevråd varje år. Till saken hör ändå att studerande över 26 år inte kan beviljas Euro26-kortet.

Synpunkter från fältet

SYNPUNKTER PÅ KOSTNADERNA FÖR ETT MEDLEMSKAP

”FSS-medlemsförmånerna är super! En bra tidning, fin kalender, studiekortet och alla tillhörande rabatter ... Mycket värt.” (Elevkårsaktiv i Helsingfors)

”Medlemsförmånerna är helt okej, men med tanke på att både VR och Matkahuolto har egna studiekort, vilka är billigare än FSS, kunde nog priserna sänkas lite. Det skulle också kunna skickas en bok med alla förmåner varje år, man tappar ju bort sånt så lätt.” (Elevkårsstyrelse i Nyland)

Fältet är delat ifråga om Finlands svenska skolungdomsförbunds medlemsavgift. Vissa anser att den kunde sänkas en aning, särskilt med tanke på att både VR och Matkahuolto har egna studiekort som är billigare än FSS studiekort. Andra anser att den är ”helt skälig” med tanke på vad man får ut av ett medlemskap. Med tanke på att ett FSS-medlemskap i förlängningen också berättigar till medlemsförmåner via t.ex. Euro<26, kunde kanske FSS marknadsföra denna koppling mer. Nu förefaller ganska få studerande känna till övriga medlemsförmåner än de mest uppenbara. HECO:s och PED:s uppdrag kunde kanske också ses över, och deras verksamhet, i den mån de avlastar centralnivån, i mån av möjlighet understödas med riktade understöd.

DISTRIKTEN MÖJLIGGÖR BÄTTRE KOLL PÅ REGIONERNA

Intressebevakningen utgör en viktig del av FSS uppdrag. Med tanke på lokal och regional intressebevakning uppfattar man att regionala elevdistrikt kunde innebära fördelar. Ute på fältet delar man åtminstone delvis denna åsikt: i regioner med elevdistrikt är det fler studerande som engagerar sig i FSS-verksamheten. Frågan är ändå om det är elevdistriktet i sig som bidrar till att studerande engageras och samlar sina krafter till gemensam aktion, eller om det snarare är förekomsten av eldsjälar som bidrar till grundandet av en distriktsorganisation.

Avståndet mellan FSS (förbundskansliet) och elevkårerna runtom i Svenskfinland bedöms som långt. På förbundskansliet bedömer man ändå att FSS upplevs

stå nära den enskilda eleven och man vill ogärna uppfattas som ”någotlags toppstyrd elitgrupp” och man upplever att förbundet nog fyller ett behov som koordinerande instans – en som stöder och uppmuntrar eldsjälarna på fältet samt bidrar med motivation och inspiration. Således motiverar FSS existensen av en finlandssvensk centralnivå med argumentet ”Tillsammans är vi starkare, trots att det ingalunda är FSS uppgift eller mål att vara överallt hela tiden”.

I regionerna bedömer elevkårsaktiva i alla fall att geografiska och mentala avstånd utgör en ständig utmaning för samarbetet; FSS vill ändå ogärna tvinga ett distrikt på någon region (även PED bildades på initiativ från de österbottniska FSS-aktiva själva). Elevdistrikt saknas i alla fall fortsättningsvis t.ex. i Åboland, där FSS försökt sätta datum och ordna utrymmen för gemensamma träffar, i hopp om att också Åboland skulle nappa på idén om regionalt samarbete, men hittills utan resultat. T.ex. Katedralskolan i Åbo utgör ett slags finlandssvensk ö bland stadens finska skolor, och enligt FSS ordförande, som själv gått i skolan, är det en stor utmaning att skapa samarbetsformer för just en ö. FSS har ändå också deltagit i olika ungdomsaktiveringsprojekt i Åboland, t.ex. skärgårdssatsningen BUS.

ERFARENHETER AV ELEVDISTRIKT

Helsingfors elevers centralorganisations mest etablerade verksamhet är musikhändelsen Klubb HECO, där förbundets medlemmar kan uppträda inför andra medlemmar och bara umgås allmänt. Medlemmar är alltså elevkårerna vid alla svenskspråkiga gymnasieskolor i huvudstadsregionen. Därtill ordnas bl.a. cocktailmiddagar för medlemsskolornas elevkårsstyrelser där de får knyta kontakter och komma igång med sin verksamhet. Politikerträffar och pepparkaksbakning är andra exempel på HECO-arrangemang, och under Svenska veckan ordnar HECO och FSS gemensamt synliga evenemang i huvudstadsregionen.

Österbottens motsvarighet till HECO, Pampas elevdistrikt, grundades för att sköta lokal intressebevakning och fungera som evenemangsfixare under FSS. Således upplever också de PED-aktiva att eftersom elevdistrikten kan ta på sig en del av centralförbundets uppgifter, så avlastar deras organisation i någon mån FSS-kansliet. Så bedömer också de elevdistriktsaktiva att nyttan med ett organiserat elevkårssamarbete är särskilt stor ifråga om kontaktnät och system. Verksamheten sporrar till engagemang samtidigt som den blir mer organiserad och informationsgången funkar bättre. Särskilt lokala evenemang tjänar förstås också på kortare avstånd, vilka alltid är en utmaning för evenemangsplaneringen på förbunds nivå. I

en av de regioner som saknar elevdistrikt bedömer t.ex. en elevkårsaktiv att det som sannolikt hade störst effekt på aktivitetsgraden bland de studerande i hans region, vore en sänkning av anmälningavgifterna till FSS evenemang eftersom elevkårsstyrelserna helt enkelt inte har råd att delta i alla FSS -aktiviteter. Ett mer långsökt alternativ vore att FSS bidrog till elevkårsstyrelsernas budget.

Nyttan med ett finlandssvenskt skolungdomsförbund bedöms i sin tur av de elevdistriktsaktiva i första hand vara förbundets förmåga att alltid finnas till hands, även ifråga om annat än förbundets evenemang. Ett sådant förbund bidrar också till att utvidga finlandssvenska ungdomars kompiskrets. Dessutom ger skolungdomsförbunden, såväl lokalt som på förbunds nivå, minderåriga något att göra, eftersom alltför många av de påkostade och jätteroliga evenemang som ordnas bara riktar sig till redan 18 år fyllda.

VIKTEN AV ETT FINLANDSSVENSKT SKOLUNGDOMSFÖRBUND

”Skolorna och FSS måste leva i ständig växelverkan. Det är till stor del upp till eleverna. Om förbundet upphörde skulle det saknas mer än det uppskattas för tillfället, och det vore hemskt.” (Elevkårsaktiv i Helsingfors)

”Vi tror att det är så illa att om FSS upphörde skulle vi nog inte märka så mycket skillnad, man skulle använda andra studiekort.” (Elevkårsstyrelse i Nyland)

Utan FSS kunde storsamlingar för finlandssvenska skolelever, såsom Kulturkarnevalen och Elevriksdagen ERIK (tillika förbundets högsta beslutande organ), sannolikt inte förverkligas, eftersom arrangemang av denna storleksordning kräver anställd personal. Exempelvis 2007 års Kulturkarneval i Grankulla samlade rekordmånga anmälningar: alla 500 platser fylldes inom en dag, vilket resulterade i att antalet platser utökades med ett hundratal. Ändå blev nästan 180 intresserade utan plats, och nästa år utökas antalet platser till 700. Till dessa storevenemang kommer ofta också deltagare från elevkårer som annars förefallit ganska ointresserade av FSS, vilket i sin tur inspirerar de redan förbundsaktiva att fortsätta locka med nya ansikten i förbundets verksamhet.

Då elevkårsaktiva ute på fältet tillfrågas om vilka reaktioner en slopning av det finlandssvenska skolungdomsförbundet skulle väcka, så varierar dessa i alla fall. Exempelvis anser en elevkårsaktiv att FSS, ifall det upphörde, sannolikt skulle ”saknas mer än det uppskattas för tillfället”. Däremot kunde kanske ett tvåspråkigt förbund locka fler intresserade, men risken är att FSS samtidigt skulle tappa en del svenskspråkiga medlemmar. I en annan skola befarar elevkårsstyrelsen att skillna-

den knappast vore märkbar om FSS upphörde – medlemmarna skulle helt enkelt övergå till att använda andra studiekort. Ifall FSS gick samman med någon finskspråkig elevorganisation så bedömer man att resultatet i praktiken blev en finsk organisation.

Dessa åsikter representerar ändå främst södra Finland. I Österbotten däremot poängterar man vikten av ”att allt nu går på svenska”. Idag upplevs FSS som en stöttepelare för elevkårsstyrelser runtom i Österbotten, men man befarar att en tvåspråkig elevorganisation inte skulle åtnjuta samma förtroende. En organisationsföreträdare för PED uppger också att PED:s finska motsvarighet, Suomen lukiolaisten liittos österbottniska distriktsorganisation Pohjanmaan piiri (PP), och PED tillsvidare inte samarbetar alls – kanhända är PP tillsvidare helt ovetande om nygrundade PED:s existens? Om så är fallet, beror detta ändå främst på att PED ännu är i startgroparna. Framöver avser PED alltså åtgärda detta.

3. Finlands svenska ungdomsförbund

”Centralförbund har en benägenhet att fjärma sig från fältet – vi bör göra vårt yttersta för att bibehålla en aktiv kontakt mellan centralorganisationen och verksamhetsutövaren på gräsrotsnivå!” (Representant på landskapsförbunds nivå)

”Det är svårt för ett centralförbund att skraddarsy sin service så att den motsvarar den regionala särprägel i hela Svenskfinland. Men det behövs centraliserad intressebevakning.” (Annan representant på landskapsförbunds nivå)

”FSU håller nog på med bra verksamhet som t.ex. Stjärnskottet och Melodi Grand Prix, det är en bra sak för Svenskfinland, men speciellt mycket tjänar det ju nog inte oss om man ser det från föreningens synvinkel.” (Ungdomsförening i Nyland)

Organisationen

Finlands svenska ungdomsförbund

- * Fyra medlemmar, landskapsförbunden Nylands svenska ungdomsförbund, Svenska Österbottens ungdomsförbund, Åbolands ungdomsförbund och Ålands ungdomsförbund
- * En associerad medlem, Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige
- * Totalt ca 300 ungdomsföreningar, med sammanlagt ca 47 000 personmedlemmar, fördelat på FSU:s fyra medlemsförbund
- * Förbundet har personal och kanslifunktioner i Helsingfors
- * Landskapsförbunden har egen personal

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Finlands svenska ungdomsförbund (FSU) fungerar som centralorganisation för den finlandssvenska ungdomsföreningsrörelsen. Rörelsen omfattar ca 300 föreningar, med ca 250 föreningshus. Förbundets medlemmar är landskapsförbunden Nylands

svenska ungdomsförbund, Svenska Österbottens ungdomsförbund, Åbolands ungdomsförbund och Ålands ungdomsförbund. Att FSU inledningsvis grundades som centralorganisation för redan existerande landskapsförbund präglar fortsättningsvis FSU:s organisationskultur: samtliga landskapsförbund har anställd personal och långa anor. Dessutom ingår Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige (FRIS) som s.k. associerad medlem.

Nylands svenska ungdomsförbund (NSU) är ytterligare indelat i sju lokala ungdomsförbund (eller ringar). I praktiken betyder detta att nyländska ungdomsföreningar erlägger medlemsavgift till två olika regionnivåer inom FSU då dessa föreningar är medlemmar i såväl ett lokalförbund som landskapsförbundet NSU. Flera lokalförbund har ändå också ett antal medlemsföreningar som inte är ungdomsföreningar och inte tillhör NSU.

Svenska Österbottens ungdomsförbund (SÖU) var förr indelat i s.k. ungdomsringar. Idag existerar ringarna främst som ett slags geografiska ansvarsområden. Det innebär att SÖU:s medlemsföreningar alltså är fördelade på åtta geografiska ringar, av vilka de flesta dock saknar funktion. Ringarna uppbär ingen medlemsavgift utan tillämpas främst för att säkra jämn geografisk spridning t.ex. av SÖU:s styrelseledamöter. Femte ungdomsringen utgör ändå ett undantag: ringen har en egen verksamhetsledare, anställd på deltid med hjälp av understöd från dels Korsholms kommun, dels olika stiftelser och fonder. Verksamheten är mycket aktiv inom denna ring.

Landskapsförbunden Åbolands ungdomsförbund och Ålands ungdomsförbund saknar lokalförbunds nivå. De åboländska och de åländska ungdomsföreningarna är således medlemmar i respektive landskapsförbund.

FÖRBUNDSMÖTET OCH FÖRBUNDSSTYRELSEN

FSU:s högsta beslutande organ är förbundsstyrelsen. Förbundet har två ordinarie förbundsmöten per år, höstmötet, som är ett valmöte, samt vårmötet, som är ett redovisningsmöte. Vid förbundsmötena representeras landskapsförbunden av en delegat för varje påbörjat tusental medlemmar. Vid omröstning har varje närvarande ombud en röst. Inget medlemsförbund har ändå någonsin rätt till mer än 45 procent av samtliga röster vid mötet. Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige har i egenskap av associerad medlem rätt att sända ombud (icke-röstberättigade) till förbundsmötet.

Förbundets angelägenheter handhas av en styrelse som består av ordförande

samt minst sex ordinarie styrelsemedlemmar och sex personliga suppleanter fördelade enligt följande:

- * Nylands svenska ungdomsförbund: två ordinarie medlemmar och två suppleanter
- * Svenska Österbottens ungdomsförbund: två ordinarie medlemmar och två suppleanter
- * Åbolands ungdomsförbund: en ordinarie medlem och en suppleant
- * Ålands ungdomsförbund: en ordinarie medlem och en suppleant

Ordförande väljs för ett kalenderår i sänder. Styrelseledamöters jämte suppleanters mandatperiod är två år.

Ekonomi

Finlands svenska ungdomsförbund: översikt över finansieringskällorna (år 2006)

- * Statsunderstöd för verksamheten (ungdomsarbete) 235 000 euro
- * Statsunderstöd för verksamheten (amatörteater) 50 700 euro
- * Statliga renoveringsbidrag för ungdomsföreningshus, 133 000 euro
- * Övriga understöd från fonder etc. 80 734 euro
- * Även landskapsförbunden erhåller årligen avsevärda understöd från olika fonder
- * Finansieringskällor lokalt: kommunala anslag, fonder och stiftelser etc.

Översikt över ekonomiska transaktioner förening-förbund

- * Statsunderstödet fördelas mellan förbunds-nivån och landskapsförbunden, ungdomsanslagen brukar fördelas ungefär 40-60, teateranslagen 65-35
- * Statliga renoveringsbidrag vidarefördelas till lokalnivån på basis av ansökan. Renoveringsbidrag beviljades till 22 ungdomsföreningar år 2006
- * FSU uppbär medlemsavgift av sina fyra medlemsförbund: SÖU 925 euro, NSU 925 euro, ÅUF 420 euro, Åland 126 euro. Avgiften fastställs på FSU:s höstmöte
- * Medlemsförbunden beslutar själva hur stor medlemsavgift de ska uppbära. Avgifterna varierar, till landskapsförbunden erlägger föreningarna högst 170 euro i Österbotten, 140 euro i Åboland och 80 euro på Åland. I Nyland uppbär landskapsförbundet NSU en medlemsavgift på 84 euro per lokalt medlemsförbund (sju förbund) plus 59-84 euro per medlemsförening beroende på föreningens medlemsantal
- * Ungdomsföreningarna beslutar själva hur stor medlemsavgift de ska uppbära. Dessa

varierar, mellan ca 2 och 10 euro. På en del håll tillämpas familjemedlemskap eller uppbärs endast medlemsavgift av 15 år fyllda personer

- * Förbundet ger inga bidrag till föreningsnivån förutom s.k. konsultbidrag (totalt 7 000 euro, fördelat på tolv teatergrupper), vilka utbetalas som arvode till konsulten ifråga

STATSUNDERSTÖD OCH ÖVRIGA UNDERSTÖD

Finlands svenska ungdomsförbunds verksamhet finansieras i huvudsak med statsunderstöd (tippningsmedel), för dels ungdomsverksamhet, dels amatörteater. Ungdomsanslagen utgör ungefär hälften av budgeten. Enligt FSU har statsandelarna på senare år hållit en tillfredsställande nivå.

Av statsandelarna för ungdomsarbete, totalt 235 000 euro år 2006, fördelas ca 60 procent vidare till landskapsförbunden Svenska Österbottens ungdomsförbund, Nylands svenska ungdomsförbund och Åbolands ungdomsförbund. För amatörteaterverksamheten erhöll FSU år 2006 totalt 50 700 euro, varav ca 35 procent fördelades mellan SÖU, NSU och ÅUF. Till Ålands ungdomsförbund får FSU inte fördela statsunderstöd, utan där gäller ett separat åländskt bidragssystem (PAF).

Statsandelarna för amatörteaterverksamhet fördelar FSU mellan landskapsförbunden i form av s.k. årliga teateranslag. Summan betalas inte ut som reda pengar, utan betalas som indirekta bidrag: när t.ex. SÖU har fakturor som godkänns inom denna kategori skickas de direkt till FSU. Om pengarna inte används upp av landskapsförbunden tillfaller de FSU. Eftersom det inte förekommer någon penningström till landskapsförbunden på teateranslaget är det besvärligt att följa upp denna summa. SÖU bedömer ändå att den de senaste åren rört sig mellan 5 000 och 6 000 euro per år, medan t.ex. ÅUF år 2006 fick 4 200 euro. Dessa bidrag redovisas i sin helhet av FSU.

Också renoveringsbidragen för föreningshus beviljas först som en klumpsumma till FSU (154 000 euro år 2006), varefter dessa dock i sin helhet, på särskild ansökan, fördelas förbundets medlemsföreningar emellan. Dessutom spelar ekonomiskt understöd från fonder och stiftelser en viktig roll för ungdomsrörelsen. År 2006 erhöll enbart takorganisationen FSU totalt drygt 80 000 euro i bidrag från olika fonder och stiftelser. Även landskapsförbunden erhåller årligen avsevärda bidrag bl.a. från Svenska kulturfonden och Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne.

För att FSU sköter Nordiska amatörteaterrådet NAR:s sekretariat erhåller förbundet därtill ett årligt arvode, ca 18 000 euro. Till NAR:s uppgifter hör t.ex. att för-

dela gästspelsbidrag för nordiska teaterbesök. Verksamheten ser ändå ut att upphöra år 2008, på beslut av Nordiska ministerrådet. För FSU innebär detta beslut alltså ett inkomstbortfall från och med 2009.

MEDLEMSAVGIFTER

Av sina fyra medlemsförbund uppbär FSU en medlemsavgift (år 2006: SÖU 925 euro, NSU 925 euro, ÅUF 420 euro, Åland 126 euro). Medlemsförbunden får själva avgöra vilka medlemsavgifter man önskar uppbära av dels medlemsföreningar, dels personmedlemmar. Bland medlemsföreningarna bedömer FSU att det finns en tendens att finansiera verksamheten med deltagaravgifter snarare än med medlemsavgifter.

Svenska Österbottens ungdomsförbund (SÖU) har drygt 100 medlemsföreningar och en medlemsavgift på totalt högst 170 euro per ungdomsförening med rösträtt. Avgiften kan bli lägre, ifall föreningen lämnar in sin s.k. rapportblankett. SÖU tillämpar också en medlemsformel som gynnar de föreningar som lyckats locka till sig flest svenskspråkiga ungdomar under 29 år inom varje geografisk ungdomsring. De föreningar som endast har observatörsstatus betalar 50 euro.

Nylands svenska ungdomsförbunds organisation avviker från de övriga regionala förbundens. Nyland är uppdelat enligt sju lokalförbund och därtill sex fristående medlemsföreningar. De sju lokalförbunden är VNUR (Västra Nyland), KNUF (Kyrklättnejden), EBUF (Esbobygden), HTU (Helsinge-Tusby), SUF (Sibbo), BUF (Borgå) och ÖNUF (Östra Nyland). Lokalförbunden representerar totalt 103 ungdomsföreningar. Av de sex fristående medlemsföreningarna verkar AV-Teaterkretsen, Föreningen Brage, Haga uf, Svenska ungdomsklubben och Kårböle Gille i Helsingfors, medan Finlandssvenska Nylandsgillet verkar i Stockholm. Flera lokalförbund har dessutom ett antal medlemsföreningar som inte är ungdomsföreningar och därigenom inte heller medlemmar i landskapsförbundet eller centralorganisationen FSU.

År 2007 uppbär Nylands svenska ungdomsförbund (NSU) en medlemsavgift på 84 euro per lokalförbund samt därtill per ungdomsförening 84 euro (medlemsantal >300), 76 euro (medlemsantal 200-299), 67 euro (medlemsantal 100-199) eller 59 euro (medlemsantal <100). Också NSU:s lokalförbund uppbär årliga medlemsavgifter av varierande storlek, t.ex. 20 euro per medlemsförening (Sibbo ungdomsförbund) oberoende av medlemsantal.

Åbolands ungdomsförbund uppbär en årlig grundavgift på minst 35 euro per

förening + 0,35 euro per medlem upp till 300 medlemmar. För överstigande antal medlemmar uppbärs ingen avgift. Det betyder att totalavgiften blir högst 140 euro, men ifall 2/3 av medlemmarna är under 29 år, så beviljas föreningen rabatt (17 euro). Eftersom medlemsavgiften direkt beror på föreningarnas medlemsantal varierar avgiften varje år. Åbolands ungdomsförbund har 31 medlemsföreningar.

Ålands ungdomsförbund uppbär 80 euro per fastäländsk förening. Av de föreningar som verkar i skärgården uppbär man sedan mitten av 1990-talet en något lägre avgift, 65 euro per förening. Denna skillnad motiveras med att skärgårdsföreningarna antas ha något sämre möjligheter att ställa upp på förbundets begivenheter och att merparten av dem (inte alla) bara fungerar under sommaren. Av Ålands ungdomsförbunds 21 medlemsföreningar verkar elva på fasta Åland och tio i skärgården.

LANDSKAPSFÖRBUNDENS EKONOMI MED EXEMPEL

PÅ VERKSAMHETSFORMER

Vad vidarefördelningen från landskapsförbunden till ungdomsföreningarna beträffar, så såg t.ex. Åbolands ungdomsförbunds (ÅUF) ekonomi år 2006 ut på följande sätt. Av FSU fick förbundet ett statsunderstöd för barn och ungdomsverksamhet om 41 882 euro. Därtill erhöll ÅUF ett antal allmänna verksamhetsbidrag, från Svenska kulturfonden 15 000 euro, Föreningen Konstsamfundet 8 000 euro och Svenska småbruk och egna hem 250 euro. Av de åboländska kommunerna beviljades ÅUF totalt 1 180 euro för verksamheten, från Houtskär 150 euro, Korpo 100 euro, Pargas 800 euro och Västankärr 130 euro.

Ifråga om projektverksamhet beslutade Svenska kulturfonden redan år 2004 att stöda ÅUF i det treåriga projektet "Sound of Åboland" med totalt 60 000 euro. För år 2006 erhöles den tredje raten d.v.s. resterande 20 000 euro. Förbundets barnverksamhet understöddes av Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne med 8 500 euro och berättarturnén med Neppe Pettersson av Svenska folkskolans vänner med 800 euro. Kulturprojektet SAMMAN (samt verksamheten) understöddes med 2000 euro av Stiftelsen Martha och Albin Löfgrens kulturfond. Av de statliga renoveringsbidragen 2006 fick FSU sammanlagt 154 000 euro, vilket fördelades mellan 18 föreningar (36 ansökningar). Endast två av ÅUF:s medlemsföreningar hade ansökt om renoveringsbidrag, varav den ena, Norrskata Uf (Hembygdsföreningen Heimdal), beviljades anslag. Det betyder att 8 000 euro eller ca 5 procent av 2006 års totala renoveringsbidrag tillföll just Åbolands ungdomsförbund.

Nylands svenska ungdomsförbund fick 47 850 euro i statsunderstöd för ungdomsarbete av FSU år 2006. Av Svenska kulturfonden erhöll NSU 9 000 euro för verksamheten och underhåll av hemsidorna i Kulturhusets regi, och av Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne 8 500 euro för barnverksamhet. Av de renoveringsbidrag som undervisningsministeriet beviljar för föreningshus erhöll NSU-föreningarna 85 000 euro eller ca 55 procent av det av FSU erhållna totalbeloppet år 2006. Totalt erhöll 18 FSU-anslutna föreningar renoveringsbidrag 2006; de bidrag som tillföll NSU-anslutna föreningar fördelade sig mellan Malm svenska uf (20 000 euro), Ungdomsföreningen Framåt i Virby (10 000 euro), Ungdomsföreningen Framåt i Lappträsk (8 000 euro), Västnyländska ungdomsringen (8 000 euro), Tenala uf (14 000 euro), Porkala uf (10 000 euro), Kyrkslätt Skärgårds uf (3 000 euro), Gammelgård u&af (3 200 euro), Evitskog uf (5 000 euro) och Ekenäs Skärgårds hf (3 800 euro).

Under verksamhetsåret fördelade FSU också teaterkonsultbidrag till konsulter anlitate av följande NSU-anslutna organisationer: Östra Nylands ungdomsförbund (800 euro), Vanda teaterförening (800 euro), Mellersta Kyrkslätt uf (600 euro), Evitskog uf (600 euro), Malm svenska uf (400 euro), Kyrkslätt Skärgårds uf (600 euro), Tenala uf (500 euro), Västnyländska ungdomsringen (600 euro). Sammanlagt uppgick dessa konsultbidrag till 4 000 euro.

Som ett tredje exempel på resursfördelning centralförbund-landskapsförbund kan nämnas Svenska Österbottens ungdomsförbund (söU). År 2005 och 2006 fick söU 56 200 euro per år i statsandelar för ungdomsarbete av FSU. Övriga understöd erhöles år 2006 från Svenska kulturfonden, Föreningen Konstsamfundet, Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Harry Schaumans stiftelse, Svensk-Österbottniska samfundet, Stiftelsen Emilie och Rudolf Gesellius fond, William Thurings stiftelse, Studiefremjandet i Österbotten, Svenska folkskolans vänner, undervisningsministeriet samt TE-centralen. söU:s omfattande projektverksamhet finansieras i allmänhet med hjälp av "många små projektplaner" eftersom erfarenheten visat att det är lättare att få finansiering på basen av sådana än på basen av en övergripande projektplan för ett förbund av söU:s storleksordning. Från FSU erhåller söU aldrig andra understöd än statsandelar och det indirekta teateranslaget, men söU betalar inte heller ut några reda pengar till sina medlemsföreningar. Snarare är söU:s verksamhetsidé att stöda medlemsföreningarnas verksamhet samt ordna projekt med positiva effekter för föreningarna. Denna bedömning delas av samtliga landskapsförbund.

Rent konkret innebär detta exempelvis i sÖU:s fall att landskapsförbundet i november 2007 ordnade en bygg- och säkerhetsdag, ett slags minimässa, riktad särskilt till ungdoms- och hembygdsföreningar med egna lokaler i behov av renovering. En annan typ av stödform är det s.k. fadderprogrammet, som riktar sig till sådana sÖU-anslutna ungdomsföreningar som i dagsläget nästan helt saknar verksamhet. Avsikten är att hjälpa dessa återskapa stadga i sin verksamhet, genom att tillsätta ny styrelse bland unga på orten, initiera projekt, söka extern finansiering, rekrytera nya medlemmar etc. Föreningarna meddelar intresse till sÖU (det har rört sig om sju-åtta intresserade föreningar), som sedan utser tre fadderföreningar per år. Alltför många vill sÖU inte inkludera på en gång, eftersom varje förening ska få skraddarsydd hjälp och det också är en fråga om resurser. Till deltagarna hör bl.a. Korsnäs och Lappfors ungdomsföreningar. Korsnäs uf:s situationen är intressant på så sätt, att föreningen nyligen rivit sin lokal och således nu står inför ett vägval: bygga nytt eller bo på hyra. Den största utmaningen för Lappfors uf består däremot enligt ordförandes bedömning i att hitta folk till styrelsen, eftersom de föreningsaktiva alla är kring 20 år och ganska många nu står i bevåg att lämna orten för att börja studera – ”så vi har inte tid med det och i denna lilla by så finns det inte fler ungdomar som vill ta över och de äldre bryr sig inte”. Till saken hör att föreningens medlemsantal sjunkit så lågt att föreningen inte vet vad man ska ta sig till för att höja det igen. Fadderprojektet har i alla fall förbättrat Lappfors uf:s ekonomi, p.g.a. att sÖU:s verksamhetsledare hjälpte de föreningsaktiva ungdomarna söka bidrag. Den år 2007 inledda fadderverksamheten finansieras tillsvidare som projekt, men betraktas likväl redan som en viktig del av sÖU:s ordinarie verksamhet och arbete med att stöda föreningarna.

Ett tredje exempel på stödverksamhet kunde vara de s.k. inspirationsträffar som sÖU arrangerade våren 2007 på tre olika platser i Österbotten istället för de traditionella ringträffar som förbundet brukar ordna. Våren 2007 väckte bl.a. ”statens omöjliga avgifter” diskussion bland föreningarnas representanter: föreningarna tycker att de inte längre har råd att ha verksamhet när verksamheten förutsätter att det betalas för bl.a. ordningsvakter och hygien- och serveringspassstillstånd. Beslutsfattarna kritiserar då för att inte förstå innebörden av begreppet ideell verksamhet, och föreningarna efterlyser aktivering av FSU. Därtill diskuterade man hur man kunde förbättra samarbetet inom och mellan de s.k. ringarna. Hur aktivera föreningar i de ringar med endast en eller ett par aktiva föreningar? Här nämndes särskilt vikten av att samordna verksamheten istället för att konkurrera, t.ex. en

gemensam revy istället för många. Ett sätt att samla teaterintresserade från hela regionen är att rikta ett par kostnadsfria kurser till medlemmar inom just föreningar med kultur- och teaterverksamhet (marknadsföring för föreningar, teatersminkning), vilket SÖU gjorde i december 2007. Detta nämnt som några exempel på hur regionnivån stöder de lokala ungdomsföreningarna. Både i Österbotten och på andra håll förekommer många fler.

INFORMATION OCH INTRESSEBEVAKNING

FSU:s informationskanal är i huvudsak den egna webbsidan fsu.fi, e-post samt bulletinen Vecko Posten. Förbundet publicerar en årsbok för varje verksamhetsår men ingen egentlig medlemstidning. Landskapsförbunden publicerar eget informationsmaterial: t.ex. SÖU informerar genom såväl SÖU:s informationsblad Förenings-Posten som Österbottniska posten, i vilken medlemsföreningarna gratis kan puffa för sina tillställningar och också på ett synligt sätt (11 nr/år, 50 200 exemplar hösten 2007) gratis presentera sig genom egna artiklar om sin verksamhet. Åbolands ungdomsförbund informerar i sin tur i ÅUF-aktuellt och Nylands svenska ungdomsförbund i NSU-bulletinen. I Nyland distribuerar därtill lokalförbunden egna medlemspublikationer, t.ex. i Esbobygdens ungdomsförbund får varje medlem i en Ebuf-ansluten förening hem Ebuf-Nytt fyra gånger om året.

Ungdomsföreningarna sysslar med allt från amatörteater till olika slags klubb- och lägerverksamhet, så det är inte alldeles enkelt att hitta en gemensam målsättning och strategi för utvecklandet av centralförbundets verksamhet. Amatörteatern har ändå, åtminstone på centralförbundsnivå, blivit ett slags profilverksamhet: FSU är medlem i både Finlands internationella amatörteaterförbund och Nordiskt amatörteaterråd NAR samt handhar åtminstone tillsvidare NAR:s sekretariat samt sekretariatet för internationella amatörteaterärenden inom det nationella centret (Finlands AITA/IATA- och NAR-center). Av totalt ca 300 FSU-anslutna ungdomsföreningar bedömer FSU att ca 70 har kontinuerlig teaterverksamhet. Därtill sätter många upp pjäser t.ex. i samband med jubileer.

Till FSU:s viktigaste uppgifter hör att koordinera amatörteaterutbudet på svenska i Finland. FSU tillhandahåller manuskript (det s.k. pjäsbiblioteket) samt förmedlar kontaktuppgifter till regissörer etc. Därtill beviljar FSU s.k. konsultbidrag för anlåtande av yrkeskunnig hjälp – regissör, musiker, dramaturg etc. – vid uppsättning av pjäser. FSU:s teaterutskott bereder ärendet i samråd med landskapsförbunden varefter FSU:s styrelse beslutar om fördelningen. Fördelningen görs halv-

årsvis och bidraget utbetalas som arvode direkt åt konsulten (totalt 7 000 euro, fördelat på tolv teatergrupper år 2006). Dessa bidrag beviljas endast FSU-anslutna amatörteatergrupper, dock inte åländska grupper. FSU-anslutna ungdomsföreningar har vidare rätt att kostnadsfritt annonsera i t.ex. FSU:s teaterbilagor som utkommer i hela Svenskfinland två gånger om året. Samma sak gäller internetsidan teater.fi. FSU övervakar också spelrättigheter via Nordic drama corner, en samnordisk instans, som hellre förhandlar med FSU än med varje ungdomsförening separat.

Att man numera ofta sätter likhetstecken mellan ungdomsföreningar och teaterverksamhet väcker viss kritik bland föreningar som inte sysslar med teater. Till saken hör att flera sådana verksamhetsformer som till en början saknade en egen finlandssvensk centralnivå sedermera har avknoppats från FSU och bildat grunden för bl.a. Finlands svenska sång- och musikförbund, Finlands svenska folkdansring och Finlands svenska idrott. Det har också förekommit försök att avknoppa den finlandssvenska amatörteaterverksamheten till en egen organisation. Detta försök rann ändå småningom ut i sanden. Till detta bidrog bl.a. det faktum att Mariehamns amatörteater slutligen var den enda medlemsföreningen av fem som inte också var FSU-ansluten samt vidare att förbundet ifråga, i motsats till FSU, inte fick statsunderstöd.

FSU:s intressebevakning berör ändå också de ungdomsföreningar som inte sysslar med teater. Då betonas i allmänhet intressebevakning ifråga om statliga renoveringsbidrag för ungdomsrörelsens många föreningshus. I Finland berörs sammanlagt 2 603 föreningshus av dessa statliga bidrag. År 2006 beviljade undervisningsministeriet sammanlagt 1 478 000 euro i renoveringsbidrag, varav FSU fick totalt 133 000 euro. Beviljade renoveringsbidrag fördelas sedan enligt ansökningar som föreningarna själva lämnar in inom september månad. År 2006 fick 22 finlandssvenska ungdomsföreningar renoveringsbidrag för sina föreningshus. Till saken hör ändå att föreningarna skiljer sig åt också ifråga om sina utrymmen. Föreningar utan egen lokal kan t.ex. ha tillgång till utrymmen genom kommunens försorg, och inte heller alla ungdomsföreningar med egen lokal upplever någon nytta av FSU. Från fältet, från organisationsföreträdare för såväl landskapsförbund som lokala ungdomsföreningar, förekommer också kritik mot att FSU informerar rätt sparsamt t.ex. om sina kontakter till statsmakten, så fältet har endast en grumlig uppfattning om vad FSU egentligen gör. Följaktligen upplevs det som svårt att bedöma hur framgångsrikt förbundet bevakar den finlandssvenska ungdomsrörelsens intressen.

Organisationsutveckling

AKTUELLA UTVECKLINGSPROJEKT

Enligt Finlands svenska ungdomsförbund är målgruppen för ungdomsrörelsens verksamhet i första hand ungdomar, vilket allmänt definieras som personer som ännu inte fyllt 30 år. Faktum är ändå att FSU:s medlemsföreningar har få medlemmar under 20 år, och att det oftast tar ytterligare ett antal år innan en lokalföreningsmedlem eventuellt blir förbundsaktiv. Den konkreta verksamheten ute på fältet riktar sig ofta till barn och unga liksom även en stor del av FSU:s projektverksamhet, men ungdomsrörelsens verksamhet omfattar alltså ingalunda endast ungdomar utan berör i praktiken människor i alla åldrar.

FSU omorganiserades i början av 1990-talet, så att styrelsen halverades och utskottens antal reducerades. Idag betecknar FSU själv sin organisation som strömlinjeformad. Förbundsstyrelsen består förutom förbundsordförande av två representanter var för Österbotten och Nyland samt en representant var för Åboland och Åland. Fördelningen bygger på landskapsförbundens medlemsantal. Mandatperioden är två år, så att hälften av ledamöterna byts ut varje år. Ordförandes mandatperiod är ett år.

På FSU upplever man att förbundet nog förmår svara på fältets alla konkreta behov, t.ex. ifråga om utbildning. Svårare är det att bemöta de diffusa förhoppningar man också upplever att förekommer. Merparten av feedbacken från fältet upplevs nämligen beröra att FSU borde synas mer, något som enligt FSU:s representanter är svårt att omsätta i praktiken. Istället upplever de att detta är något av ett förbundsproblem: förbundet hör hemma överallt och ingenstans, och för att citera en FSU-aktiv, ingen älskar ett förbund. Den s.k. subsidiaritetsprincipen (beslut ska fattas på lägsta ändamålsenliga nivå och till de högre nivåernas skyldigheter hör att stödja lägre nivåer) är påtaglig inom ungdomsrörelsen. FSU påpekar också att det för ett centralförbund inte är något självändamål att synas i media, hellre ser man att media rapporterar om verksamheten inom lokalföreningarna. Problemet är ändå att mediebevakningen också upplevs inverka på FSU:s slagkraft som intressebevakare.

Informationsgången upplevs i alla fall fungera bristfälligt på flera håll. För att förbättra kommunikationen med fältet har FSU bl.a. nyligen initierat en ny verksamhetsform, tjänstemannakonferensen, som riktar sig till tjänstemän inom den finlandssvenska ungdomsföreningsrörelsen och särskilt diskuterar praktiska frågor. Vidare strävar FSU efter att vid behov, i praktiken ett par gånger per år, samla akti-

va från de olika landskapsförbunden till diskussionsmöten. Inom kort planerar man därutöver en heltäckande s.k. föreningsräkning, d.v.s. en tvåstegskartläggning (enkäter och föreningsbesök) av verksamheten och behov inom förbundets ca 300 ungdomsföreningar. En liknande kartläggning utfördes senast på 1960-talet. Den utgör ändå bara ett led i det brett upplagda utvecklingsprojekt som preliminärt går under namnet "Avstampet". Avsikten är att utvärdera och utveckla organisationen samt verksamheten. Satsningen är flerårig och tar sikte på ungdomsföreningsrörelsens 125-årsjubileum år 2013. Processen ska skapa visioner och strategier för FSU, utveckla en fortlöpande strategisk planerings- och utvärderingsprocess samt öka kompetensen att hantera och jobba med projekt. Arbetet ska koordineras av en arbetsgrupp bestående av experter på ungdomsföreningsrörelsen och föreningsutveckling. Arbetsgruppen är underställd förbundsstyrelsen.

FSU är kritisk till det slags varumärkestänkande som introducerats inom en del andra finlandssvenska centralförbund, t.ex. Marthaförbundet. Man betonar ändå att det ingalunda är varumärkestänkandet i sig, eller hur andra organisationer implementerat detta, som man förhåller sig kritiskt till. Snarare befarar man att det inte är något reellt alternativ för FSU, med beaktande av de utgångspunkter och de resurser just ungdomsrörelsen har. Eventuellt kunde den finlandssvenska amatörteatern bli föremål för något liknande, men ungdomsrörelsen som helhet kan FSU inte tänka sig utveckla till ett s.k. brand.

FÖRBUNDETS PROJEKTVERKSAMHET

Syftet med FSU:s projektverksamhet är att stärka ungdomsföreningsrörelsen och skapa positiv publicitet kring denna. Projektverksamheten omfattar inte minst barnteater, vilken FSU ser som ett sätt att bidra till återväxten inom den finlandssvenska amatörteatern. Exempelvis barnteaterfestivalen Teaterkalaset i Kimito i april 2007 samlade ett hundratal deltagare fördelat på barnteatergrupper från Kyrkslätt, Dalsbruk, Korsholm, Vasa och Karleby. Andra satsningar på samma linje är bl.a. Stjärnskottet, ett samarbetsprojekt med FST5-kanalen som lyckats över förväntan, och Melodi Grand Prix (MGP), som är en sång- och låtskrivartävling för barn och unga. Tävlingen är en samproduktion mellan FSU och FST5 och den understöds av Svenska kulturfonden. Till konceptet hör också en samnordisk final, vilket stämmer väl överens med att FSU med sin projektverksamhet också önskar fördjupa kontakterna mellan Finland och de övriga nordiska länderna.

Från landskapsförbunden framförs enligt FSU främst idéer om hur gå till väga.

Mer sällan närmar de sig FSU med projektuppslag – sannolikt till följd av arbetsfördelningen inom ungdomsföreningsrörelsen, enligt FSU:s styrelseordförande. Istället bidrar andra finlandssvenska centralförbund med projektuppslag, t.ex. Finlands svenska 4H. Även samtal med Svenska kulturfondens projektombudsmän upplevs som en inspirationskälla. På finskt håll medverkar man bl.a. i Ung kultur-evenemanget och man har en egen representant i Finlands ungdomssamarbete Allians. Ung kultur-samarbetet innebär i praktiken att FSU ingår i den kommission som undervisningsministeriet tillsatt i syfte att planera och samordna Ung kulturs verksamhet. Andra medverkande organisationer är Länsstyrelsen i Södra Finlands län, CIMO, Finlands ungdomssamarbete Allians m.fl. För de regionala evenemangen ansvarar kommunerna och länsstyrelsernas bildningsavdelningar, medan den kommun som åtagit sig att genomföra det riksomfattande evenemanget svarar för dessa arrangemang enligt en av kommissionen godkänd plan samt, tillsammans med undervisningsministeriet, för dess finansiering.

Merparten av projektimpulserna kommer ändå från annat håll, särskilt från Sverige. Sommaren 2007 stod FSU t.ex. i samarbete med Finlands svenska 4H som lokalarrangör för den samnordiska Ledarskolan 2007, som var ett samarbete mellan FSU och Nordisk samorganisation för ungdomsarbete (NSU). Förutom FSU är från Finland även Finlands svenska 4H, Suomen 4H-liitto och Suomen nuorisoseurojen liitto medlemmar i NSU. Nordisk ungdoms teaterutvalg NUTU:s sommar-teaterskola är ett annat exempel på samnordiska evenemang för unga. NUTU-sommarskolan arrangeras årligen på olika håll i Norden för ungdomar i åldern 16–25 år, och år 2006 fungerade FSU som lokal arrangör för en tvåveckors kurs på Finns folkhögskola i Esbo. Då dessa evenemang går av stapeln utanför Finland ska FSU främst informera om möjligheten att delta i dessa. I mån av möjlighet försöker FSU också ekonomiskt stöda finlandssvenska ungdomar som önskar delta i evenemanget.

FSU önskar bli skickligare och effektivare ifråga om projektverksamhet. Särskilt vill man satsa på större fleråriga projekt eller projekt som avlöser varandra, eftersom sådana är att föredra inte minst ifråga om anställd personal. Därtill vill man framöver samla landskapsförbunden kring fler gemensamma projekt, något som hittills visat sig besvärligt p.g.a. respektive landskapsförbunds starka förankring i den egna regionen. Inför verksamhetsåret 2008 söker FSU för övrigt en ny verksamhetsledare (ny tjänst), som enligt annonsen på FSU:s webbplats, daterad 22.11.2007, bl.a. ska utveckla förbundets projektverksamhet samt utveckla FSU:s långsiktiga och strategiska verksamhetsplanering.

Synpunkter från fältet

”Vår vardag skulle säkert se ganska likadan ut som idag, även om man plattade till organisationen.” (Ungdomsförening i Nyland)

”För tillfället vet vi mycket lite om FSU.” (Ungdomsförening på Åland)

”Undrar hur de [FSU] kan hjälpa oss med vår verksamhet.” (Ungdomsförening i Österbotten)

”FSU skulle kunna komma ner på marknivå och hjälpa till där det behövs och också hålla det som lovas, komma ut till de olika föreningarna i förbunden och inte ha det mesta Helsingforscentrerat.” (Ungdomsförening i Åboland)

LANDSKAPSFÖRBUNDENS SYNPUNKTER PÅ RELATIONERNA FÖRENING-FÖRBUND

Enligt FSU:s bedömning är förbundets primära uppgift att med hjälp av intressebevakning, information och service skapa goda förutsättningar för de fyra landskapsförbunden att bedriva sin egen verksamhet samt möjliggöra effektiv användning av gemensamma resurser. Däremot ansvarar landskapsförbunden självständigt t.ex. för samarbetet medlemsföreningarna emellan på landskapsnivå.

På fältet tycker man i alla fall att centralförbundets verksamhet i praktiken kommit att begränsa sig till fördelandet av statsunderstöd (mellan landskapsförbunden) samt av likaså statliga renoveringsbidrag (enligt ansökan som föreningarna själva inlämnar årligen). Enligt Nylands svenska ungdomsförbund har FSU länge kritiserats bl.a. för låg profil, viss ineffektivitet och brist på kännedom om förbundets medlemskår, medan man på fältet har efterlyst bättre strukturuppbyggnad, klara visioner och långtidsstrategi. FSU upplevs inte heller fungera särskilt bra som bollplank eller rådgivande organisation. Snarare vänder sig t.ex. landskapsförbunden till varandra eller till den egna förbundsstyrelsen. Även på Svenska Österbotens ungdomsförbund uppger man att förbundet vid olika tillfällen har påpekat att FSU gärna kunde bli en bättre intressebevakare och i högre grad bevaka nya lagar och förordningar i ärenden som berör lokalföreningarna samt besöka landskapsförbunden åtminstone ett par gånger per år. På SÖU upplever man att informationen i viss mån ”går åt fel håll” vad gäller t.ex. nya bestämmelser om avloppssystem eller ordningsvakter. En orsak är troligtvis att landskapsförbunden har mer kontakt med ungdomsföreningarna än FSU har, men faktum är att FSU uppfattas följa dåligt med dylika ärenden, trots att man väntar sig att ”det är de som ska veta”. Eller: ifall det finns info om denna typ av ärenden inom FSU når denna info inte landskaps-

förbunden – trots att föreningarna i första hand vänder sig till dessa för information. Kritik får också avsaknaden av allmänna riktlinjer. Man har efterlyst samordnande direktiv från FSU (t.ex. om rese- och övertidsersättning), men sådana förefaller saknas också inom FSU.

På Åland påtalar både förbunds- och föreningsnivån inledningsvis ett slags utanförskap. Det beror inte enbart på det faktum att inga åländska föreningar kommer i åtnjutande av FSU:s statsunderstöd utan utanförskapet aktualiserades också t.ex. i samband med FSU:s 100-årsjubileum 2006. Man tyckte då att festligheterna helt saknade åländska inslag, jubileumskommittén saknade åländsk representation och under själva festligheterna saknade ålänningarna såväl den egna flaggan som förbundsfanan. Relationen mellan Ålands ungdomsförbund och FSU har ändå blivit mycket bättre under det senaste året, sedan representanter för FSU (styrelseordförande och förbundets projektkoordinator) sommaren 2007, på initiativ av ordförande för Ålands ungdomsförbund, besökte det åländska ungdomsförbundet för ett diskussionsmöte. Eftersom bl.a. informationsgången länge fungerat dåligt åt båda hållen fanns det på förhand vissa farhågor om att mötet skulle utmynna i enbart anklagelser. Diskussionerna fördes ändå i mycket konstruktiv anda och under mötet utreddes fler än ett missförstånd. Sammantaget bedömer man på Åland att relationerna de två förbunden emellan förbättrades avsevärt efter detta möte. I samband med FSU:s höstmöte 2007, vilket förlades till Åland, idkade förbunden också visst samarbete, och hösten 2008 förlägger FSU sannolikt ett av sina projekt, en teaterträff, till Åland. Men även om det mentala avståndet till Helsingfors nu krympte en aning, så kvarstår det fysiska avståndet, och faktum är att FSU:s statsunderstöd för ungdoms- och amatörteaterverksamhet fortfarande inte kan fördelas till Åland. På Ålands ungdomsförbund bedömer man således att inte ens denna plötsliga förbättring av relationerna till FSU har någon nämnvärd betydelse för de åländska ungdomsföreningarna. Den enda FSU-verksamhet som den åländska verksamhetsledaren kan minnas att de åländska ungdomsföreningarna alls konkret gagnats av på länge är de innebandyfinaler som ordnades landskapsförbunden emellan för ca fyra år sedan. Därtill deltog ett antal åländska föreningsaktiva som sagt i FSU:s 100-årsjubileum 2006. Dock påpekas också på åländskt håll att nationell intressebevakning är livsviktig för ungdomsföreningsrörelsen som helhet och att det nog behövs en centralnivå som initierar projekt, handhar internationella kontakter samt utgör samarbetsforum för de olika landskapsförbunden.

UNGDOMSFÖRENINGARNA OM RÖRELSENS SLAGKRAFT OCH ORGANISATION

Från flera ungdomsföreningar rapporteras i alla fall att de omöjligt kan se att de har någon nytta av FSU. Särskilt informationsgången upplevs som dålig. Man påtalar stora brister i kommunikationen mellan ungdomsföreningarna och FSU, och även de lokala ungdomsförbunden uppfattas emellanåt nås av FSU:s information i ett onödigt sent skede. Få av de tillfrågade ungdomsföreningsrepresentanterna kan dra sig till minnes att FSU någonsin skulle kontaktat just deras förening. Däremot tycker föreningarnas representanter i allmänhet att kontakterna till det egna landskapsförbundet fungerar tillfredsställande. Följaktligen är det främst FSU som upplevs väldigt fjärran, och flera föreningsaktiva frågar sig hur förbunden kunde hjälpa just dem bemöta de utmaningar som känns mest aktuella just nu. Hur attrahera nya styrelseaktiva efter att alla de gamla flyttat från orten för att börja studera? Hur locka nya medlemmar men även aktivera redan anslutna personer? Hur förbättra föreningens ekonomi? Om FSU:s intressebevakning har få tillfrågade organisationsföreträdare något positivt att säga, varken ifråga om finlandssvenska ungdomars intressen överlag eller t.ex. ifråga om ärenden av särskild vikt för den egna föreningen. Såväl på landskaps- som föreningsnivå betonar man dock att det är besvärligt att uttala sig om FSU:s intressebevakning, eftersom FSU ”informerar så sparsamt”.

Ställvis gror det också ett missnöje med FSU ifråga om konkret service. Bl.a. står en av de tillfrågade ungdomsföreningarna i beråd att göra en egen efterlängtd webbsida. Planer finns sedan länge, och föreningen har kontaktat både det egna ungdomsförbundet och FSU. Nu börjar man ändå tröttna på det man upplever som ovetskap, eftersom man tycker FSU inte besvarar direkta frågor, medan lokalförbundet, som preliminärt lovat stöda föreningens önskan om en webbsida under Kulturhuset och lokalförbundets webbsida, vid tiden för intervjun ännu inväntar besked från FSU. Inom föreningen ifråga konstaterar man då att ifall föreningen inte får klarhet i frågan inom det närmaste halvåret, så tillverkar man en egen webbsida att publiceras externt – utanför Kulturhuset och utan hjälp från ungdomsförbunden.

Sammanfattningsvis anser så gott som samtliga tillfrågade ungdomsföreningar att FSU gärna kunde synas mer. För att citera en representant på föreningsnivån: ”FSU kunde synas bättre och hålla bättre kontakt med fältet. FSU skulle kunna komma ner på marknivå och hjälpa till där det behövs och också hålla det som lovas, komma ut till de olika föreningarna i förbunden och inte ha det mesta Helsingfors-

centrerat.” Situationen beskrivs som att ungdomsföreningarna helt enkelt inte vet vad FSU är.

Särskilt i Nyland, där FSU och den nyländska landskapsnivån inunder sig dessutom har såväl lokalförbund som ungdomsföreningar, får antalet mellanhänder försiktig kritik. Som styrelseaktiva för en lokal ungdomsförening uttrycker det: ”Tiderna har nog ändrats en hel del sedan helhetsorganisationen skapades. Informationen rör sig nu mycket snabbare direkt till ungdomsföreningarna, och ibland känns de olika förbunden rätt så onödiga. När föreningen verkligen skulle behöva hjälp från förbunden t.ex. för att få statligt understöd för renovering av ungdomslokaler, så finner man sig snabbt ändå bli utan bidrag.” Samma förening efterlyser vidare diskussioner kring ungdomsrörelsens organisationsstruktur: varken de regionala eller de lokala ungdomsförbunden upplevs som oumbärliga, och föreningens vardag skulle knappast påverkas märkbart ifall organisationen plattades till. Däremot anser man nog att den finlandssvenska ungdomsföreningsrörelsen behöver en samlande takorganisation – men detta förbunds syften och mål kunde kanske vara andra än idag. Från föreningshall påtalas också ett slags maktkamp de olika förbunds nivåerna emellan, särskilt landskapsförbundet NSU och takorganisationen FSU emellan, vilket antas bottna i insikten om att särskilt den nyländska organisationsstrukturen borde reformeras. Maktkampen anses småningom ha tilltagit och spridit sig från tjänstemannasidan till de förtroendevalda. Personkemin bedöms ha en viss inverkan på situationen, och sammantaget beklagar föreningarna att förbunden ibland tar till även osakliga metoder för att motivera just det egna förbundets existens.

Andra nyländska föreningsrepresentanter försvarar ändå såväl det egna lokalförbundet som Nylands svenska ungdomsförbund – NSU i första hand för dess ”givna roll som sammanbindande länk” för de nyländska ungdomsförbunden och -föreningarna. Däremot tvivlar företrädare för denna ungdomsförening på att man skulle sakna FSU om takorganisationen försvann, ”eftersom vår förening inte haft någon kontakt med förbundet”. Lokalförbundet upplevs som viktigare – dess verksamhet skapar nämligen samhörighet regionens ungdomsföreningar emellan, eftersom de omfattar såväl gemensamma tillställningar (sommarmarknad, Lucia-kröning, teaterbesök, resor ...) som kurser och seminarier (skrivkurser, inspirationsdagar, ordningsmannakurser ...) och en egen medlemstidning. Landskapsförbunds nivån, d.v.s. NSU, har i sin tur bl.a. ordnat föreningshusseminarier och årliga frågesporter. Landskapsförbundet håller också i trådarna för evenemanget

Nyländsk afton. Lokalt samarbetar föreningen ifråga också med andra svensk- och tvåspråkiga föreningar, t.ex. brandkåren, marthorna och församlingen, för att undvika "överlappningar" men även för att höra sig för om lämpliga ledarkrafter till klubbar etc. Föreningens ekonomi baserar sig på ett årligt bidrag från kommunen, uppskattningsvis 800–1 000 euro per år, samt bidrag från fonder och stiftelser. Även uthyrningar av föreningshuset är en viktig inkomstkälla (ca 15–17 uthyrningar à 450 euro per år). Våren 2008 står föreningen i alla fall inför en totalrenovering av föreningshusets kök. Budgeten går på 32 000 euro, men föreningen har lyckats samla ihop nästan hela summan med riktade understöd från olika fonder. Med anledning av bidragsgivarnas stora generositet, så påtalar föreningen att man ibland till och med haft svårigheter att hinna använda alla beviljade understöd. Det har t.ex. hänt att föreningen inte lyckats engagera någon ambulerande barnteatergrupp, trots att en sådan föreställning ingår i föreningens verksamhetsplan och budget, eller att en planerad klubb ställs in p.g.a. att ledare saknas

Det råder alltså delade meningar om beställningen på en takorganisation som FSU. Inom en del föreningar befarar man att en nedläggning av FSU nog skulle drabba de finlandssvenska ungdomsföreningarna på sikt. Andra tycker däremot det bra kunde räcka med landskapsförbunden. Från fältet framkastas också idén om tvåspråkiga regionala ungdomsförbund, vilket på sina håll kanske kunde avhjälpa de problem flera föreningar har med medlems- och ledarekrytering. Å andra sidan konstateras också att eftersom ungdomsföreningarna idag vet så lite om vad FSU är och gör, så kan man varken bedöma för- eller nackdelar med en ungdomsrörelse utan finlandssvensk centralnivå.

Från fältet kastar man bl.a. fram förslaget på en återgång till systemet med utbildade instruktörer som jobbar ute i föreningarna, eftersom ett konkret problem man tampas med t.ex. i Nyland är att man nog har utrymmen och potentiella deltagare men saknar ledare. Ifråga om de projekt FSU initierat, t.ex. Melodi Grand Prix, så ställer sig flera organisationsföreträdare tveksamt till dessa – ingalunda p.g.a. projekten i sig, snarare frågar man sig om det är just detta som ungdomsföreningsrörelsens centralförbund ska syssla med. På flera håll framförs också försiktig kritik emot att FSU:s projekt sällan involverar föreningarna ens när de förverkligas på lokalnivå – starkare lokalförankring efterlyses.

En utmaning i sig är ändå att föreningarnas konkreta verksamhet ser mycket olika ut inom olika föreningar och inte sällan inkluderar helt andra verksamhetsformer än FSU:s projekt. För att nämna några exempel: En nyländsk ungdomsförenings pro-

jektverksamhet inkluderade byggandet av en lekpark i byn, med POMO+ pengar, och sedermera upprätthållandet av denna. Likaså upprätthåller föreningen en isplan, en fotbollsplan och skidspår. Föreningens främsta samarbetspartner är andra föreningar inom samma lokala ungdomsförbund samt brandkåren, marthorna och jaktföreningen på orten. Dessutom har ungdomsföreningen en egen kör, som idkar visst samarbete med en kör på kommunens estniska vänort. En annan ungdomsförening har inte initierat några egna projekt alls, utan verksamheten inriktar sig istället på att erbjuda ungdomarna ”ett ställe dit man kan komma för att ta det lugnt, se på tv, lyssna på musik etc.” Föreningen erbjuder således få ordnade aktiviteter, man anser att det är bättre att ungdomarna får lära sig ta ansvar själva. Eftersom lokalen ägs av kommunen, som också betalar de flesta räkningarna, utgör inte heller ekonomin något större bekymmer. En tredje förening uppger likaså att föreningens främsta ambition är att erbjuda bygdens ungdomar ”en aktiv ungdomslokal”. Projekt intresserar föga, men föreningen ordnar en del evenemang i samarbete med Folkhälsanföreningen på orten och Röda korset. Andra ungdomsföreningar samarbetar man inte nämnvärt med.

Däremot samarbetar t.ex. Lappfors ungdomsförening i Österbotten bl.a. med ortens byråd inför det årliga ”ankrace” föreningen ordnar sedan ett par år tillbaka. Föreningen säljer numrerade plastankor, vilka släpps ut i ån och fångas in igen lägre ner i byn, varpå ägaren till den snabbaste ankan får ett pris. Andra ankance ordnas t.ex. i samband med evenemanget Kulturen vid ån, som Esbobygdens ungdomsförbund (nio medlemsföreningar) ordnar tillsammans med bl.a. stadens kulturväsen och Esbo svenska församling.

Slutligen är det förstås skäl att konstatera att de ovan nämnda exemplen alla är små föreningar utan teaterverksamhet; det är klart att föreningar med aktiv teaterverksamhet (ca 70) har mer nytta av FSU:s teaterinriktning än föreningar med annan verksamhetsprofil (ca 230). De förstnämnda brukar synas mer bl.a. i media, vilket innebär att just de ofta uppfattas som ”typiska ungdomsföreningar”. Ungdomsföreningsrörelsen innefattar ändå en mängd verksamhetsformer och samlar aktiva i alla åldrar. Någon riktigt typisk ungdomsförening existerar alltså knappast, vilket i sig utgör en ständig utmaning för FSU.

4. *Finlands svenska sång- och musikförbund*

”Medlemsavgifterna ger ständigt anledning till funderingar. Ett litet plåster på såren ger Resonans men ibland är det svårt att motivera avgifterna. Utöver förbundsavgiften erläggs kursavgifter till medborgarinstitutet varje termin.” (Lokalförbund, Österbotten)

”De flesta anser nog att vi behöver FSSMF. Men med den aktivitet som våra föreningar visar idag, så skulle det nog inte spela någon roll om lokalförbundet upphörde. De äldre skulle reagera på att en era som de har värnat om tar slut.” (Lokalförbund, södra Finland)

”FSSMF satsar alltför stora summor på administrationen.” (Annat lokalförbund, södra Finland)

”Vi skulle tycka att det vore synd, det behövs en gemensam finlandssvensk organisation.” (Lokalförbund, Åland om hur föreningarna där skulle reagera ifall FSSMF inte fanns)

Organisationen

Finlands svenska sång- och musikförbund

- * 211 medlemsensembler med totalt ca. 14 000 personmedlemmar
- * Tolv lokala sång- och musikförbund
- * Fyra specialförbund
- * Två fritt verkande ensembler, nio fristående grupper (2006)
- * Förbundet har personal och kanslifunktioner i Vasa

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Finlands svenska sång- och musikförbund (FSSMF) är en samlande organisation för ca 14 000 musikintresserade, aktiva i körer, orkestrar och andra musikgrupper.

Förbundet utgör takorganisation för såväl fyra självständiga specialförbund som en regionnivå bestående av tolv lokalförbund. Specialförbunden representerar blandade körer, damkörer, manskörer respektive barn- och ungdomsverksamhet. I praktiken innebär detta att de FSSMF-anslutna ensemblerna i allmänhet tillhör både ett lokal- och ett specialförbund. Undantagen är tillsviare få, men trycket bedöms öka på att tillåta direktanslutning av ensembler till förbundet.

Till Finlands svenska körförbund hör 45 blandade körer med 1 121 medlemmar. Finlands svenska damkörsförbund består av 29 körer med 816 medlemmar. Finlands svenska manssångarförbund, som fortsätter det år 1913 instiftade Finlands kvartettsångarförbunds verksamhet och traditioner, representerar 28 medlemskörer med totalt 1 131 medlemmar. Körförbunden har alla varsin förbundsdirigent och egen styrelse. Det fjärde specialförbundet, De ungas musikförbund i Svenskfinland (DUNK), grundades 1987 och godkändes 1988, i enlighet med ungdomslagstiftningens bestämmelser, som en till statsunderstöd berättigad ungdomsorganisation. DUNK består, förutom av barn- och ungdomskörer, också av orkestrar och band av olika slag, skolor, musikinstitut, föreningar, församlingar, daghem etc. samt enskilda medlemmar som önskar understöda DUNK:s verksamhet. År 2006 hade DUNK sammanlagt 11 624 medlemmar. Denna organisationsstruktur innebär i praktiken att specialförbunden i hög grad berör endast körmusiken – för annat, t.ex. blås- och stråkmusik, ansvarar FSSMF. År 2006 ingick elva blåsmusik- och fyra stråkmusikensembler i förbundet.

FSSMF:s regionnivå utgörs av lokala sång- och musikförbund för Karlebynejden, Pedersörebygden, Nykarlebynejden, Vasabygden, Södra Österbotten, Åland, Åboland, Västra Nyland, Helsingfors, Vanda, Borgånejden respektive Östra Nyland. Till de mindre lokalförbunden hör t.ex. Vanda sång- och musikförbund med sina tre medlemsensembler (totalt 98 medlemmar) och Borgånejdens sång- och musikförbund med sina fem ensembler (80 medlemmar). Till de större lokalförbunden hör däremot Vasabygdens sång- och musikförbund, som samlar nitton ensembler (452 medlemmar), samt Helsingfors sång- och musikförbund med sina sexton ensembler (536 medlemmar, år 2006).

FÖRBUNDSDAGEN, FÖRBUNDSSTYRELSEN OCH MUSIKRÅDET

FSSMF:s stadgar reviderades senast år 2004. Enligt dessa ser förbundets rådande beslutsstruktur ut på följande sätt. Medlemmar i FSSMF är registrerade regionala sång- och musikförbund (tolv lokalförbund), registrerade riksomfattande special-

förbund inom amatörmusikens område (fyra specialförbund) samt, i enskilda fall, fritt verkande registrerade körer och orkestrar som bedriver en verksamhet som sammanfaller med förbundets syften. Medlemmarna i de regionala sång- och musikförbunden och i de riksomfattande specialförbunden utgörs av lokalt verkssamma registrerade musikgrupper.

Förbundets högsta beslutande organ är förbundsdagen som sammankallas två gånger om året. Till förbundsdagen kan varje medlemsförbund (lokalförbund, specialförbund) sända högst fem röstberättigade representanter. Förbunden är berättigade till en röst per medlemsgrupp som erlagt föregående års medlemsavgift. Enskilda fritt verkande medlemskörer och -orkestrar kan sända en röstberättigad representant.

Förbundets verkställande och förvaltande myndighet är styrelsen. Styrelsen består av ordförande (förbundsordförande) samt minst två och högst tolv ledamöter jämte personliga suppleanter för dessa. Ledamöter och suppleanter väljs för tre år åt gången. Styrelsen kan utse dirigenter, anställa nödvändiga funktionärer samt vid behov tillsätta arbetsutskott och specialutskott.

Den musikaliska ledningen inom förbundet handhas av ett musikråd som består av minst fyra och högst tio ledamöter. Musikrådet tar initiativ till och bereder ärenden som hör till förbundets musikaliska verksamhet.

Ekonomi

Finlands svenska sång- och musikförbund:

översikt över finansieringskällorna (år 2006)

- * Statsunderstöd för verksamheten 85 000 euro, för sång- och musikfesten i Vasa 16 800 euro
- * Övriga understöd från fonder etc. 267 000 euro
- * De ungas musikförbund i Svenskfinland, ett FSSMF-anslutet specialförbund, får eget statsunderstöd för sin verksamhet (ungdomsarbete), 41 000 euro år 2007
- * Finansieringskällor lokalt: kommunala anslag, fonder och stiftelser etc.

Översikt över ekonomiska transaktioner förening-förbund

- * FSSMF uppbär 13,50 euro per person (6,75 euro per elev eller studerande) av samtliga medlemsensembler
- * Specialförbunden uppbär 3-4 euro per person av sina medlemsensembler, med undantag för Finlands svenska manssångarförbund, som uppbär 13,50 euro

- * De lokala sång- och musikförbunden uppbär ca 0-3,50 euro per person
- * Totalt erlägger blandade körer ca 20 euro, damkörer ca 22 euro och manskörer ca 30 euro per person till organisationens olika nivåer
- * Medlemsensemblerna beslutar själva hur stor medlemsavgift de ska uppbära. Föreningsnivån brukar uppskattningsvis behålla ca 5-20 euro per medlem

STATSUNDERSTÖD OCH ÖVRIGA UNDERSTÖD

Centralförbundets verksamhet finansieras med dels medlemsavgifter, dels olika understöd. Från undervisningsministeriet erhöll Finlands svenska sång- och musikförbund år 2006 85 000 euro i statligt understöd, för verksamheten, samt därtill 16 800 euro med anledning av sång- och musikfesten i Vasa. Från fonder och stiftelser erhöles understöd och projektbidrag på totalt 244 500 euro, av vilka merparten för nämnda sång- och musikfest. För samma ändamål erhöil förbundet 22 500 euro från Vasa stad.

Till sina medlemsensembler fördelar FSSMF inga verksamhetsbidrag, men ur Ulla och Holger Blomqvists minnesfond utdelades t.ex. år 2006 9 730 euro i stipendier och understöd samt ur Kurt-Erik Långbackas fond ett dirigentpris på 1 000 euro. Understöd av detta slag ska enligt FSSMF inte underskattas. Musikrådets ordförande betonar i synnerhet betydelsen av Evert Ekroth-priset, 2 000 euro till förtjänt medlemsensemble, exempelvis då detta pris tillföll den år 2002 grundade Evivakören.

FSSMF fördelar årligen understöd till sina specialförbund, år 2007 totalt 21 500 euro fördelat enligt följande: De ungas musikförbund i Svenskfinland 1000 euro, Finlands svenska damkörsförbund 5 000 euro, Finlands svenska körförbund 6 000 euro och Finlands svenska manssångarförbund 9 500 euro. Lokalförbunden har i sin tur möjlighet att söka projektbidrag, t.ex. 2007 års budget reserverar 10 000 euro för detta ändamål. Enskilda föreningar kan inte få ekonomiskt understöd, men FSSMF:s egna fonder kan på ansökan bevilja andra bidrag, främst dirigentstipendier och understöd för musikstuderande.

MEDLEMSAVGIFTER

År 2006 ökade FSSMF:s medlemsantal med 289 medlemmar, jämfört med 2005. Antalet betalda medlemsavgifter uppgick till 3 464 (3 290 medlemsavgifter år 2005). Av föreningarna eller ensemblerna (körer, orkestrar etc.) uppbär FSSMF en medlemsavgift på 13,50 euro per person (6,75 euro per skolelev eller studerande).

Finlands svenska manssångarförbund uppstår likaså 13,50 euro per person (6,75 euro för studerande), medan de övriga specialförbunden enligt FSSMF uppstår 3–4 euro per person och lokalförbunden ca 3,35–3,50 euro per person. Då lokalförbunden själva tillfrågas, så uppger de ändå lite andra avgifter. T.ex. Borgånejdens sång- och musikförbund uppstår 2 euro per person, liksom även Östra Nylands sång- och musikförbund. Åbolands sång- och musikförbund införde en medlemsavgift på 1 euro per medlem först för två år sedan. I Österbotten erlägger t.ex. Vasabygdens sång- och musikförbunds medlemmar en avgift på 3,25 euro, medan Nykarlebynejdens sång- och musikförbund hör till dem som inte uppstår någon medlemsavgift alls. På Åland uppstår lokalförbundet 0,50 euro per person.

I praktiken innebär det att blandade körer erlägger totalt ca 20 euro per person till olika förbund (FSSMF, specialförbund, lokalförbund), medan motsvarande summa för damkörer är ca 22 euro och för manskörer ca 30 euro (enligt FSSMF). För medlemsavgifterna inom de enskilda föreningarna har FSSMF inga riktlinjer eller exakta uppgifter, men förbundets verksamhetsledare bedömer att föreningarna behåller mellan ca 5 och 20 euro per person. Värt att notera är att många av Svenskfinlands körer verkar inom ramen för något arbis eller medborgarinstitut, vilka uppstår egna kursavgifter för sin körverksamhet men i gengäld ofta avlönar en körledare och erbjuder övningslokal.

MEDLEMSFÖRMÅNER

FSSMF:s medlemstidning, tillika förbundets viktigaste informationskanal, Resonans är den viktigaste konkreta medlemsförmånen (upplaga: drygt 5 000 exemplar). Medlemmarna upplevs också gagnas av den förlagsverksamhet FSSMF idkar. Denna förlagsverksamhet ska fylla såväl medlemsensemblernas behov som det faktiska materialbehov som konstaterats bl.a. bland studerande vid Svenskfinlands musikinstitut.

Därtill betonar FSSMF:s representanter förbundets roll som traditionsbärare. Bl.a. de finlandssvenska sångfesterna samlar fortfarande många deltagare; aktivitetsprocenten har legat kring 75 procent av FSSMF:s totala medlemskår, vilket kan jämföras med den finska motsvarigheten SULASOL:s sångfester, vilka samlar ca 20–25 procent. FSSMF:s medlemmar har däremot varit föga intresserade av sångfester över språkgränsen, t.ex. sångfesten Alla hjärtans bro sommaren 2007.

Portalen Musikstationen, som finansieras av Svenska kulturfonden och som FSSMF upprätthåller sedan mars 2004, utgör i sin tur ett exempel på en nyare ser-

vice. Musikstationen har enligt FSSMF kanske inte fungerat som väntat men utvecklas fortlöpande. Det senaste är en musikblogg, p.g.a. att man upplever att portalen särskilt konkurrerar med bloggar. På FSSMF upplever man att IT överlag för förbundet närmare de enskilda aktiva, vilket i sin tur kanske också minskar lokalförbundens betydelse på sikt.

Organisationsutveckling

ÖVERORGANISERING

”Titta på detta: FSSMF-Specialförbund-Lokalförbund-Ensemblestyrelser. Ju fler nivåer, desto längre är förbundet ifrån den enskilda musikanten och desto mindre är intresset för de högre nivåerna. Det är nog skäl att diskutera nödvändigheten och behovet av en dylik förvaltningsmodell.” (Lokalförbund, Österbotten)

Enligt förbundets representanter är det sedan länge bekant att Finlands svenska sång- och musikförbund idag är ”överorganiserat” och det finns behov av förändring. Samtidigt bedömer man att fördelen med dagens organisationsmodell är att den involverar och engagerar väldigt många av fältets aktörer. Nackdelen är att den invecklade organisationsmodellen skulle förutsätta en jämn spridning av eldsjälar över hela detta fält. En sådan spridning saknas ändå enligt FSSMF, och flera lokalförbund för en tynande tillvaro.

Faktum är ändå att FSSMF har förändrats på flera sätt sedan förbundet grundades av de lokala sång- och musikförbunden 1929, men ifråga om just lokalförbunden, så råder ett slags status quo. Ett undantag utgörs av Mellersta Nylands (Esbonejdens) sång- och musikförbund, som upphörde 2001, sedan dess medlemsembler enats om att lokalförbundet inte längre hade någon mission. Enligt FSSMF:s bedömning finns det andra lokalförbund i liknande situation, d.v.s. regioner där man inte har haft någon aktiv lokalförbundsverksamhet på ett tag, trots ett i andra avseenden rikt musikliv i regionen. Aktiv musikverksamhet är nämligen inte nödvändigtvis detsamma som ett aktivt lokalförbund, eller tvärtom. Ett alternativ till dagens lokalförbund vore enligt FSSMF att de tolv lokalförbunden ombildades till större enheter, t.ex. så att de fem österbottniska förbunden bildar en regionenhet. Enligt de uppgifter lokalförbundens representanter själva lämnat diskuteras ändå inga fusioner alls ute i regionerna.

FSSMF bedömer i alla fall att organisationen nog skulle klara sitt uppdrag också utan lokalförbund eller specialförbund. En utmaning bottnar ändå i att en del lokal-

förbund idag försvarar sin existens med hänvisning till lokala finansiärer, sparbanksstiftelser etc. Enligt FSSMF försvaras lokalförbundens ställning som ”aktörer närmast fältet” därtill av att de har bättre kännedom om det lokala musiklivet än FSSMF. Fungerande lokalförbund upplevs av FSSMF särskilt viktiga i samband med storevenemang som de finlandssvenska sångfesterna. Då sparar FSSMF mycket tid genom att be ett, eller ett par, lokalförbund koordinera arbetet lokalt. Bl.a. ifråga om talko har detta visat sig ovärderligt; i regioner där lokalförbunden funkar dåligt är det svårare att utnyttja talkoandan. I sådana trakter ringer FSSMF istället upp enskilda ensembler. En sådan lösning har ändå både för- och nackdelar; det är givetvis något arbetsdrygare, men direktkontakt med fältet ska kanske inte heller underskattas.

Samtidigt ökar trycket på att låta enskilda medlemsensembler tillhöra och erlägga medlemsavgift till färre nivåer av FSSMF än vad som nu är fallet. Ytterligare frågar sig FSSMF om en enklare organisationsmodell kanske kunde avhjälpa den ständiga dragkamp man nu tycker råder inom förbundet. Det är helt enkelt besvärligt att få alla medlemsförbund att ro åt samma håll, liksom det också är svårt att locka med de mest kvalitativa medlemsensablerna till förbundets storevenemang. FSSMF vill ändå jobba för både bredden och toppen inom det finlandssvenska musiklivet.

Enligt FSSMF har centralförbundet intensiv kontakt med de lokalförbund som fungerar väl. Av någon orsak återfinns dessa särskilt i ”svenska bastioner”, medan lokalförbunden fungerar sämre i områden, där finlandssvenskheten överlag är satt på undantag. Bl.a. Östra Nyland utgör enligt FSSMF:s bedömning ett problemområde idag. FSSMF bedömer också att förbundet och lokalförbundens styrelser inte alltid är eniga ifråga om huruvida lokalförbunden fungerar bra eller illa: vissa lokalförbund anser t.ex. att ett par konserter per år, samt samkväm i samband med dessa, innebär att regionen har ett välfungerande lokalförbund. FSSMF anser ändå att sådana lokalförbund gärna kunde pröva nya verksamhetsformer och vända sig till nya målgrupper i den egna regionen.

Hösten 2007 strävar FSSMF efter att kartlägga samtliga lokalförbunds verksamhet och utvecklingsbehov i form av s.k. lokalförbundsträffar.

FSSMF:S PROJEKTVERKSAMHET

Enligt FSSMF:s verksamhetsledare har förbundets ekonomi överlag varit ganska bra under 2000-talet. EU-medlemskapet medförde ingen större förändring, utan både

centralförbundet och regionerna vänder sig i huvudsak till samma finansiärer som förr. Ett undantag är Åbolands SMF, som både sökte och beviljades EU-pengar för projektanställning av en musikkonsulent. FSSMF:s projekt utvecklas främst på initiativ av förbundsstyrelsen samt av musikrådet, som utses av förbundsstyrelsen sedan styrelsen hört specialförbunden. Nya potentiella samarbetspartner kunde t.ex. utgöras av Folkhälsans förbund, i och med det ökande intresset för kopplingen mellan amatörmusik, t.ex. körsång, och hälsa. Ett sådant FSSMF-projekt vore ändå det första i sitt slag. Förbundet strävar också efter att i mån av möjlighet välkomna nya verksamhetsformer. Bl.a. koordinerar FSSMF numera ett antal gospelkörer, vilka själva inledningsvis tog kontakt för att få hjälp med festivalarrangemang samt med att komma i kontakt med lämpliga yrkesmusiker och pedagoger, också utomlands.

OM TAKORGANISATIONEN FSSMF UPPHÖRDE?

Enligt FSSMF:s egen bedömning är förbundets roll snarare att samordna än att fungera som intessebevakare. Viktigare än intessebevakning är t.ex. att stöda, och utbilda, körledare och orkesterdirigenter. Ifall FSSMF upphörde befäras dess representanter att morgondagens ensembler skulle ha svårt att hitta kompetent musikalisk ledning. Överlag finns ett stort behov av fler dirigenter, för både kör och orkester. Man har därför inlett ett samarbete med Svenska Yrkehögskolan i Vasa, och avser också framöver ordna allt fler dirigentkurser vid Martin Wegelius-institutet, som i tiderna grundades av FSSMF. Eftersom FSSMF:s representanter tror att lokal- och specialförbundens roll "kanske minskar" i framtiden gäller det för FSSMF att göra sig behövt på fältet.

På fältet upplevs FSSMF försvara sin plats som "kittet som håller ihop föreningarna". Det förekommer i alla fall också missnöje med resursfördelningen inom FSSMF. En del representanter för specialförbund och lokalförbund uppfattar att FSSMF inte visar tillräckligt intresse för deras region eller verksamhet. Med få undantag enas ändå organisationsföreträdarna på fältet om att den finlandssvenska amatörmusiken behöver en egen takorganisation och om att FSSMF försvarar sin plats som finlandssvensk traditionsbärare och samordnare av det finlandssvenska musiklivet.

OMGIVNINGSFÖRÄNDRINGAR

Kommun- och servicestrukturen kommer enligt FSSMF:s bedömning sannolikt inte att inverka på förbundets verksamhet. Snarare oroar man sig över den

tilltagande urbaniseringen; att allt fler bor i tätorter innebär att det blir allt besvärligare att utveckla musiklivet i bygderna. FSSMF vill ogärna ha någon statisk organisation men anser att särskilt de s.k. bygdekörerna uppfattas representera något bestående. På sikt utgår FSSMF också ifrån att förbundet samlar i genomsnitt allt äldre personer. Det utgör en utmaning i sig.

Tvåspråkigheten i sig upplevs ändå inte som ett hot. Särskilt i Nyland har FSSMF också tvåspråkiga medlemsensembler och man förhandlar också med Akademiska Orkestern vid Åbo Akademi, vars medlemskår till ca 70 procent består av finskspråkiga. En samgång med den finska motsvarigheten SULASOL är ändå inte aktuell, särskilt som det i distrikt uppdelade SULASOL upplevs tampas med utmaningar snarlika FSSMF:s.

Synpunkter från fältet

”Vårt lokalförbund försöker hålla en bra kontakt till sina medlemsgrupper genom att styrelsen består av medlemmar från de flesta grupperna. Styrelsen är stor men det gagnar verksamheten i slutändan. Enda kritiken som förekommit är att vissa regioner sover en törnrosasömn och varken hörs eller märks.” (Lokalförbund, Österbotten)

”Av FSSMF har lokalförbundet inte stor nytta. Förr kunde FSSMF stöda lokalförbunden bl.a. ekonomiskt, numera koncentrerar man sig, fränsett några kurser, på att suga pengar ur lokalförbunden. I den mån FSSMF intresserar sig för regionerna är det i första hand Österbotten som kommer i fråga.” (Lokalförbund, södra Finland)

”Jag tycker debatten om medlemsavgifterna har minskat nu.” (Annat lokalförbund, södra Finland)

AKTUELLA UTMANINGAR OCH UTVECKLINGSBEHOV

Vasabygdens sång- och musikförbund påpekar inledningsvis att de unga behöver annat än FSSMF:s sångfester, trots att också sångfesterna är ständigt populära. Detta behov har dock påtalats, så nu planerar FSSMF enligt uppgift olika projekt för att förbundets verksamhet ska attrahera även yngre medlemmar. Exempelvis Ålands sång- och musikförbund är inne på samma linje, d.v.s. på Åland planerar man t.ex. en åländsk motsvarighet till DUNK och man önskar särskilt satsa på lokala dirigentutbildningar samt fortbildning för lärare. Samarbetet med skolorna ses

som viktigt, och förbundet jobbar dels för skolkörer i alla skolor, dels för att de åländska körerna också ska ha barn- och ungdomskörer. Någon sammanslagning av Ålands sång- och musikförbund har man inte diskuterat, men man samarbetar gärna, t.ex. med Åbolands sång- och musikförbund, ett annat lokalförbund med betoning på projekt samt barn och unga. Ett gemensamt projekt dessa två lokalförbund emellan var ett musikalprojekt för ungdomar. För Åbolands del omfattar projektverksamheten i övrigt allt ifrån gospel till årliga barnmusikläger i syfte att främja musikintresset bland barn och unga – man oroar sig nämligen inte minst för nedskärningar i skolornas konstundervisning. Men trots alla satsningar på barn och unga kvarstår faktum: det är svårt att få unga intresserade av det lokala musikförbundet. Våren 2008 planerar följaktligen Åbolands sång- och musikförbund en paneldebatt kring temat.

Andra lokala sång- och musikförbund bedömer att aktuella utmaningar främst berör ett annat slag av medlemsrekrytering, t.ex. bristen på män i de blandade körerna, eller den stigande medelåldern inom körerna, ”inom en snar framtid blir läget katastrofalt om ingenting sker”. Å andra sidan är det även ute på fältet bekant att vissa lokalförbund närmast ”sover en törnrosasömn och varken hörs eller märks”. Trots att lokalförbunden på flera håll bedöms spela en viss roll för samhörigheten inom området, så framför styrelseaktiva inom dessa lokalförbund att FSSMF:s organisation är ”omständlig och kostnadskrävande”. Motiveringen här är att ju fler förvaltningsnivåer förbundet har, desto mer fjärran förefaller förbundet från den enskilda musikanten – och desto mindre intresserar sig fältet för de högre nivåerna. Inom ett lokalförbund anser man också att kontakterna de olika förbunds nivåerna emellan snarast kunde betecknas ”sporadisk” eller ”initiativlös” – från bägge parter.

Ifråga om lokalförbundens utbyte av sin takorganisation, så förekommer det också missnöje med resursfördelningen. Denna kritik gäller såväl fördelningen av bidrag till de olika specialförbunden (ett önskemål gäller uttryckligen jämnare resursfördelning ifråga om specialförbunden för blandad kör, manskör och damkör) som fördelningen av bidrag regionalt. Från södra Finland framför lokalförbundsaktiva t.ex. kritik mot att i den mån FSSMF idag intresserar sig för regionerna, så är det i första hand Österbotten som kommer ifråga. Därtill är man missnöjd med att centralnivån numera, fränsett några kurser, koncentrerar sig på ”att suga pengar ur lokalförbunden”. Förr däremot kunde FSSMF stöda lokalförbunden bl.a. ekonomiskt. Härav drar de lokalförbundsaktiva slutsatsen att ”av FSSMF har lokalför-

bundet inte stor nytta” samt, i linje med detta, att ”FSSMF satsar alltför stora summor på administrationen”. På en direkt fråga om hur just denna region skulle reagera ifall FSSMF upphörde, lyder svaret: ”Antagligen med ointresse”.

Därtill finns det lokalförbund, av vilkas verksamhet ingen överhuvudtaget tycks intresserad. Motiveringen lyder att ”medlemsensemblerna vill fungera för sig”, vilket i praktiken innebär att lokalförbundet ”ligger lågt”. Fnurror ifråga om samarbetet mellan förbundsdirigent och andra dirigenter upplevs som en delförklaring. På frågan om hur denna region skulle reagera ifall takorganisationen FSSMF skulle upphöra svarar man ändå att FSSMF nog alltjämt behövs, men att en begravning av det egna lokalförbundet knappast skulle spela någon roll – inte med den obetydliga aktivitet som lokalförbundets medlemsföreningar visar idag. Det betyder ändå inte att inte de som länge varit aktiva inom regionens musikliv skulle reagera på att en era – en era som de ”har värnat om” – därmed vore över. En minskning av antalet lokalförbund antas också utgöra ett alternativ.

Ifråga om vilken nytta de enskilda ensemblerna har av att tillhöra FSSMF betonar man på fältet bl.a. förbundets notutgivning, olika seminarier och kurser, de finlandssvenska sångfesterna (vart femte år) och, på ett mer allmänt plan, ”en viss samordning av verksamheten”. Överlag upplevs ändå den medlemsavgift som avkrävs de föreningsaktiva som rätt hög; en lokal organisationsföreträdare betecknar Resonans som ”ett litet plåster på såren”. Lämpligt notmaterial, både för körer (också små körer) och orkestrar, önskar man att FSSMF skulle satsa ännu mer på. Aktiva lokalförbund förefaller också intresserade av större möjligheter till ekonomiskt understöd från FSSMF, t.ex. i form av ett slags konsultbidrag för anställning av proffspedagoger p.g.a. nedskärningar i skolornas konstundervisning. Tanken på projektbidrag möter ändå också försiktig kritik på fältet; alla lär ingalunda söka sådana understöd, varför ”ett system med årligt verksamhetsbidrag till regionerna skulle vara en bättre lösning”. Merparten av regionerna har ändå redan viss erfarenhet av extern finansiering – om detta vittnar t.ex. att Svenska kulturfonden under de senaste fem åren (år 2002–2007) bifallit minst en bidragsansökan var från Karlebynejdens, Nykarlebynejdens, Vasabygdens, Ålands, Åbolands, Västra Nylands, Helsingfors, Borgånejdens samt Östra Nylands sång- och musikförbund, d.v.s. nio av tolv lokalförbund.

5. *Finlands svenska idrott*

”Det ska inte vara för många mellanhänder.” (Idrottsförening på Åland om vad som kunde förbättras ifråga om relationerna förening-förbund)

”En välfungerande hemsida är viktigt, det tycker vi FSI har.” (Annan idrottsförening på Åland om relationerna förening-förbund)

”FSI torde på något sätt bevaka skyttarnas intressen.” (Representant för skytteförening i södra Finland om hur framgångsrik FSI är som intressebevakande organisation)

”Vi har ingen vetskap om FSI:s bevakning överlag. Inget kontaktagande från deras sida. Inte heller tvärtom, för den delen.” (Representant för en annan idrottsförening i södra Finland)

Organisationen

Finlands svenska idrott

- * Ca 130 idrottsföreningar med totalt ca 120 000 medlemmar
- * Sju specialförbund, grenförbund
- * Tre delregioner, idrottsdistrikt
- * Finlandssvenskt centralförbund men tillika en region inom Finlands idrott (SLU)
- * Förbundet har personal och kanslifunktioner i Helsingfors
- * Specialförbunden och ett distrikt (Nyland-Åboland) anställer egen personal

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Finlands svenska idrott (FSI) är en samarbetsorganisation för svenskspråkiga idrottssammanslutningar i Finland. Förbundet utgör takorganisation för tio medlemssamfund, varav tre är distriktsförbund och sju är specialförbund. Detta innebär att centralförbundet FSI på regionnivå består av tre distrikt eller delregioner:

Nyland-Åbolands idrottsdistrikt, Ålands idrottsdistrikt och Österbottens idrottsdistrikt. Specialförbunden däremot kallas också grenförbund. De är följande: Finlands svenska gymnastikförbund, Finlands svenska orienteringsförbund, Finlands svenska skidförbund, Konditionsfrämjandet, Svenska Finlands idrottsförbund, Svenska Finlands skolidrottsförbund och Svenska Finlands skytteförbund. Under takorganisationen verkar vidare sektionerna SFI Simning, SFI-Kraftidrott och SFI-cykel. Medlemssamfundens medlemsföreningar har totalt ca 120 000 medlemmar. FSI och de sju specialförbunden är stiftande medlemmar i Finlands idrott (Suomen liikunta ja urheilu, SLU).

FSI verkar därtill som den finlandssvenska regionen inom SLU, den finlandssvenska idrottsregionen definierad både som delregionernas (distriktsförbundens) geografiska område samt som de specifika idrotternas (specialförbundens) regionala status i förhållande till den riksomfattande idrottens grenförbund. FSI ska således fungera som serviceorganisation för de egna samfunden och stöda dem genom utbildning, information och publikationer på svenska. Servicen riktar sig också till de riksomfattande tvåspråkiga förbunden inom SLU.

SAMFUNDSMÖTET OCH SAMFUNDSSTYRELSEN

FSI:s högsta beslutande organ är samfundsmötet. Årligen sammankommer två ordinarie samfundsmöten, ett vårmöte och ett höstmöte. Extraordinarie samfundsmöte kan hållas i stöd av beslut av samfundsmöte eller då samfundsstyrelsen anser det behövligt.

Rätt till medlemskap i Finlands svenska idrott (FSI) äger de förbund som stiftat FSI. Därtill kan andra svenskspråkiga idrottsförbund och svenskspråkiga organisationer med arbete för fysisk fostran på sitt program anhålla om medlemskap i FSI. Alla ovannämnda kallas medlemssammanslutningar i förbundets stadgar. Ansökan om medlemskap inlämnas till styrelsen och behandlas på samfundsmöte. Medlemskap såsom specialförening inom samfundet kan av styrelsen beviljas sådan svenskspråkig registrerad idrottsförening som företräder idrottsgrenar som ingen medlemssammanslutning har på sitt program. Specialförening äger yttrande- men inte rösträtt vid samfundsmöte.

Samfundsstyrelsen är FSI:s verkställande organ. Styrelsen består av FSI:s ordförande samt mellan sju och nio ordinarie medlemmar jämte personliga suppleanter. Ordförande väljs för ett kalenderår, ordinarie medlemmar och suppleanter för två. Årligen avgår hälften av de ordinarie medlemmarna och suppleanterna. Styrelsen väljer inom sig en viceordförande.

Ekonomi

Finlands svenska idrott: översikt över finansieringskällorna (budgeten, år 2007)

- * Statsunderstöd för verksamheten (idrott) 800 000 euro, ca 65 procent av omsättningen
- * Allmänna understöd 370 000 euro, varav 350 000 euro från olika fonder
- * Finansieringskällor lokalt: kommunala anslag, samarbetsavtal med olika företag etc. Idrottsföreningarnas verksamhet finansieras dock i huvudsak med medlems- och deltagaravgifter samt egen medelanskaffning (t.ex. kioskverksamhet, Ärevarvet)

Översikt över ekonomiska transaktioner förening-förbund

- * Förbundet uppbär inga medlemsavgifter av sina medlemsförbund
- * Specialförbunden (sju) beslutar själva om sina medlemsavgifter, ibland uppbär även distriktsorganisationer inom dessa medlemsavgift
- * Delregionerna (tre) uppbär inga medlemsavgifter
- * Flera idrottsföreningar erlägger avgift till fler än ett av FSI:s medlemsförbund. Föreningarna beslutar själva om sin medlemsavgift, så dessa varierar
- * Ekonomiskt understöd från förbunds- till föreningsnivån (föreningsstöd) introducerades 2007 och beviljas för projekt på ansökan. Verksamhetsbidrag kan inte beviljas p.g.a. att inga idrottsföreningar är medlemmar i FSI (endast medlemsförbund)
- * Delregionerna beviljas verksamhetsbidrag ur FSI:s statsunderstöd, dock inga stora anslag p.g.a. att specialförbunden idag oftast handhar deras uppgifter
- * Även specialförbunden beviljas verksamhetsbidrag ur FSI:s statsunderstöd; de kan i sin tur även bevilja verksamhetsbidrag till sina medlemsföreningar
- * Fördelningen av verksamhetsbidrag till FSI:s medlemsförbund sker enligt en s.k. fördelningsnyckel (modifikation av statens princip för beviljande av statsunderstöd)

STATSMEDEL OCH ÖVRIGA UNDERSTÖD

Finlands svenska idrott (FSI) erhåller årligen verksamhetsunderstöd i form av statsunderstöd för idrottsverksamhet (tippningsmedel). I 2007 års budgetförslag beräknas detta verksamhetsbidrag uppgå till 800 000 euro, vilket är ungefär 65 procent av den totala omsättningen. Övriga allmänna understöd beräknas samma år utgöra 370 000 euro, varav merparten eller 350 000 euro härstammar från olika fonder. Därtill kommer anslag för projektet Ung i Finland, till vilket undervisningsministeriet förväntas bidra med ca 80 000 euro. I huvudsak finansieras alltså förbundets verksamhet med statsunderstöd och fondmedel.

MEDLEMSAVGIFTER

FSI uppbär ingen medlemsavgift av sina medlemmar, varken av specialförbunden eller delregionerna (idrottsdistrikten). Däremot uppbär specialförbunden, d.v.s. grenförbunden, enligt egen bedömning medlemsavgift av sina medlemsföreningar. T.ex. Svenska Finlands idrottsförbunds medlemsavgift landar år 2007 på 25 euro per medlemsförening; år 2006 hade förbundet 64 betalande medlemsföreningar.

I likhet med FSI uppbär inte heller FSI:s delregioner någon medlemsavgift, men grenförbundens distrikt kan förstås uppbära medlemsavgift i likhet med sin förbunds nivå (grenförbunden). Så uppbär t.ex. ÖID-Friidrott, i likhet med sitt grenförbund Svenska Finlands idrottsförbund, medlemsavgifter, år 2007 till ett totalbelopp om 850 euro.

Den konkreta nyttan en enskild lokalförening har av att tillhöra inte bara ett grenförbund utan därigenom även en finlandssvensk takorganisation, kan och har diskuterats. FSI:s generalsekreterare betonar att förbundet ska erbjuda mer än endast intressebevakning eller pengar, och han talar varmt för en större medvetenhet om FSI och det sociala kapitalet inom idrottsrörelsen. Ifråga om konkreta medlemsförmåner föreningarna till gagn har FSI bl.a. tecknat avtal med en hotellkedja och ett rederi, vilket ger konkreta medlemsförmåner för organisationens alla medlemsföreningar i form av t.ex. billigare tävlingsresor.

På lokalnivå finansieras idrottsföreningarnas verksamhet på flera olika sätt, bl.a. med medlemsavgifter (ibland terminsavgifter), deltagaravgifter, kommunala idrottsanslag och egen produktförsäljning. Idrottsföreningarna själva nämner också tal-kon, sponsorer och kioskverksamhet som konkreta sätt att finansiera verksamheten på. Också de årliga Ärevarvsevenemangen är en viktig inkomstkälla för en del föreningar. Av intäkterna av detta projekt, arrangerat av Suomen urheiluliitto i samarbete med lokala idrottsföreningar runt om i Finland, tillfaller alltid minst hälften av den insamlade summan föreningarna (ifall föreningens resultat överskrider 4 200 euro stiger föreningens andel till 60 procent). Distrikten får fyra procent av den insamlade summan. För t.ex. NÅID Friidrott utgör Ärevarvet rentav den viktigaste inkomstkällan (2007 års intäkter uppgick till 12 260 euro).

Enligt generalsekreterarens bedömning har idrottsrörelsen egentligen ett förhållandevis gott utgångsläge, jämfört med kulturella sammanslutningar som t.ex. hembygdsföreningar, men ifråga om nya kreativa idéer ifråga om finansiering och projektkunnande, så är det ändå till det s.k. kulturfolket FSI uppmanat idrottsföreningar att vända sig för hjälp och råd. Likaså har FSI, tillsammans med Svenska

studiecentralen (ssc), utvecklat ett utbildningspaket för organisationsaktiva på olika nivåer, en modifierad version av ssc:s A-vitamin, för att avhjälpa denna brist.

FÖRENINGSSTÖDET

Ett led i det omorganiseringsarbete som FSI inledde för ett par år sedan är det s.k. fondpaketet, ett samarbete mellan FSI och de finlandssvenska fonderna, närmare bestämt Svenska kulturfonden, Svenska folkskolans vänner, Föreningen Konstsamfundet, Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne och Sparbanksstiftelsen i Helsingfors. Samarbetet är enligt FSI:s generalsekreterare intressant även som stödform i sig: det beviljades för första gången år 2007 (d.v.s. FSI-anslutna idrottsföreningar kunde för första gången ansöka om detta föreningsstöd våren 2007), i hög grad ”öronmärkt” på så sätt att understödet direkt ska kanaliseras vidare till fältet. Det innebär för FSI:s del att förbundet får fungera som mellanhand för fondernas verksamhetsstöd till den finlandssvenska idrottsrörelsen.

De allra första beviljade föreningsstöden på sammanlagt 97 250 euro varierar mellan 6 000 och 200 euro, till Handbollsföreningen ÅIFK respektive Skärgårdsvänner i Pyttis. Totalt fick förbundet in 112 ansökningar, och 71 föreningar beviljades föreningsstöd. Nästa ansökningsomgång beräknas locka flerdubbelt fler ansökningar. Så kunde också totalsumman på ca 100 000 euro enligt generalsekreteraren gärna vara större, men eftersom detta var första gången FSI alls förhandlade om och fördelade föreningsstöd, så saknar idrottsrörelsen fortfarande, med några undantag, kunskap om hur, och för vad, en idrottsförening kan söka projektmedel. Generalsekreteraren bedömer därför att det hade varit onödigt att reservera mer pengar för FSI att fördela i detta skede.

Organisationsutveckling

Finlands svenska idrott har inlett en omfattande omorganiseringsprocess. Utvecklingsarbetet har bl.a. följande inslag:

- * Finlands svenska idrott CIF byter namn till Finlands svenska idrott (FSI)
- * FSI uppdelas centralt i tre enheter: barn, ungdom och motion; utbildning och information; ekonomi och kansli. För varje enhet anställs en enhetschef
- * Ekonomin förstärks genom ett s.k. fondpaket, vilket också möjliggör beviljande av s.k. föreningsstöd på ansökan av enskilda idrottsföreningar
- * FSI uppgör en plan för hur kontakten till finlandssvenska föreningar förbättras. Nya

- samlingsforum initieras, såsom ett s.k. Idrottsparlament och en årlig idrottsgata
- * FSI söker nya ekonomiska lösningar och större samhörighet genom gemensamma anskaffningar och kontrakt.
 - * FSI sammanställer också en informationsstrategi för hur skapa större synlighet åt den finlandssvenska idrotten. Centrala inslag i detta arbete är t.ex. webbsidan idrott.fi, en ny logo samt etablering och marknadsföring av Finland Svenska Idrott som ett brand
 - * I januari 2008 tillsätts en utredningsgrupp, vars uppgift är att till hösten 2008 uppgöra en handlingsplan för förbundets regionala nivå idrottsdistrikten

DET RÖR PÅ SIG INOM FINLANDS SVENSKA IDROTT

Tidigare Centralidrottsförbundet (CIF), numera Finlands svenska idrott, är en organisation med anor. CIF grundades 1945. År 1995 ändrades namnet till Finlands svenska idrott CIF, i samband med en omorganisering av idrottens centralförbund i Finland. År 2007 övergick Finlands svenska idrott till den nya förkortningen FSI. Åren 2006–2007 genomgår FSI en större omorganiseringsprocess. Denna bygger enligt generalsekreteraren på idéer som framförts i olika skeden under flera år. Den egentliga omorganiseringsprocessen inleddes ändå först i samband med att FSI (då: Finlands svenska idrott CIF) anställde en ny generalsekreterare hösten 2005.

Avsikten med omorganiseringen är att effektivera FSI:s verksamhet, utvecklas ekonomiskt samt nå större synlighet, både utåt och inåt. Man upplevde nämligen ett behov av att höja FSI:s profil som intressebevakare och finlandssvensk takorganisation. Förbundets ambition är numera att representera all svenskspråkig idrott och motion, oberoende av gren. Till saken hör ändå att FSI är en finlandssvensk paraplyorganisation för grenförbund. Det innebär å ena sidan att varje FSI-ansluten idrottsförening i första hand tillhör ett finlandssvenskt grenförbund, å andra sidan att svenskspråkiga föreningar inom grenar som inte är representerade inom förbundet inte heller tillhör FSI. Det senare gäller bl.a. handboll, segling och hästsport. Därför har förbundet nu lanserat en ny typ av storsamling, Idrottsparlamentet. Hit är alla svensk- och tvåspråkiga idrottsföreningar välkomna, oberoende av om de hör till något av de i FSI representerade grenförbunden eller inte.

Generalsekreteraren betonar också FSI:s funktion vad gäller att öka samhörigheten inom den finlandssvenska idrotten, och det är just bredden snarare än toppen som FSI:s generalsekreterare bedömer att skulle drabbas ifall FSI inte fanns. Samtliga finlandssvenska grenförbund bedöms nämligen utgöra starka aktörer

inom respektive gren – men de pratar främst toppidrott. Genom takorganisationen FSI har den finlandssvenska idrotten representanter inom bl.a. SLU, Olympiska kommittén, Statens idrottsråd och Nuori Suomi. Därtill har man numera en representant inom den Nationella idrottsprogramgruppen; det är viktigt att finnas med även här, eftersom ett första programutkast omnämnde finlandssvensk idrott som ett minoritetsärende, i klass med idrott för invandrare och andra specialgrupper.

På FSI tycker man ändå att kontakten mellan förbundet och idrottsfältet kunde bli ännu bättre. För att förbättra denna, diskutera idrottsfältets utmaningar och t.ex. kartlägga kursbehov gör förbundet numera en s.k. idrottsgata. Den första idrottsgatan gick till Österbotten i mars 2007. Nyland och Åboland besöktes senare under våren.

DELREGIONERNAS FRAMTID

På regionnivå består centralförbundet FSI av tre distrikt eller delregioner: Nyland-Åbolands idrottsdistrikt (NÅID), Ålands idrottsdistrikt (ÅID) och Österbottens idrottsdistrikt (ÖID). Idrottsverksamheten inom dessa delregioner fokuserar på barn och ungdom samt tävlingsverksamhet och förverkligas ofta i samarbete med grenförbunden och deras distrikt. FSI understöder i alla fall delregionernas verksamhet på olika sätt, t.ex. kanslitjänster (Nyland) och ekonomiskt stöd (Österbotten). Bara Ålands idrottsdistrikt fungerar helt separat, som en del av FSI:s åländska motsvarighet Ålands idrottsförbund.

Bl.a. FSI:s generalsekreterare bedömer ändå att delregionerna i praktiken saknar betydelse och att förbundets nuvarande distriktsstruktur gärna kunde slopas. Vidare har erfarenheten visat att regioner utan avlönad personal, t.ex. regionsekreterare, sällan fungerar särskilt bra på sikt. Och vad behövs ett centralkansli till om man har starka distrikt? Då kunde man kanske lika gärna överväga ett centralförbund med enbart utlokaliserad personal. Till saken hör ändå att en av delregionerna, Nyland-Åbolands idrottsdistrikt, för närvarande har en egen ombudsman. För delregioner talar också att dessa uppfattas underlätta arrangemangen av s.k. distriktsmästerskap; detta argument framförs både av distriktsstyrelser och tillfrågade idrottsföreningar. Sammanfattningsvis förefaller det finnas en viss beställning på en distriktsnivå, men en möjligast "lätt" sådan. I linje med detta uppbär FSI:s delregioner ingen medlemsavgift.

Sammanfattningsvis konstaterar FSI:s generalsekreterare att delregionernas d.v.s. idrottsdistriktens position har varierat under åren, men att idrottsdistriktens

roll är ”väldigt oklar för tillfället”. FSI kommer därför i januari 2008 att tillsätta en utredningsgrupp, vars uppgift är att till hösten 2008 uppgöra en handlingsplan för distrikten i framtiden.

Synpunkter från fältet

”Takorganisationer och grenförbund är långt ifrån föreningslivets vardag. Idrottsdistrikten är av större vikt för föreningen än FSI. Distriktet informerar, fungerar som stöd i träning och tävling samt är en kanal för samarbete mellan föreningar.” (Idrottsförening i södra Finland)

”Att helt avskaffa distrikten verkar lite långsökt såtillvida att alla idrottsformer verkar eniga om att distriktsmästerskap och -tävlingar bör bibehållas i alla tävlingsformer, speciellt i junioråldern. För att ombesörja dessa och vissa andra lokala frågor tycks nog en ’lätt’ distriktsnivå försvara sin plats.” (Österbottens idrottsdistrikt)

”Svårt att säga vem som skulle vinna. De små föreningarna skulle förlora.” (Idrottsförening på Åland om hur lokalnivån skulle reagera ifall FSI lade ner sin regionala nivå)

SYNPUNKTER PÅ DELREGIONERNAS ROLL

Delregionernas plats i Finlands svenska idrotts förnyade organisationsstruktur väcker alltså diskussion ute på fältet. Bl.a. den österbottniska delregionen diskuterade distriktsnivån framtid under sitt höstmöte 2007. Överlag betonas, såväl på distriktsnivån som inom idrottsföreningarna, att möjligast stor andel av SFI:s resurser ska gå till fältarbetet – all nödvändig administration bör skötas möjligast ekonomiskt.

Det förekommer ändå åsikter om att FSI gärna kunde kanalisera mer resurser till distrikten, t.ex. till Österbottens idrottsdistrikt (ÖID), för att möjliggöra kanslifunktioner på distriktsnivå. Kanslifunktioner anses nämligen nödvändiga för att distriktet ska kunna stöda regionens idrottsföreningsverksamhet (se t.ex. verksamhetsberättelsen 2006). I synnerhet som fältverksamheten främst stöds av respektive specialförbund, ett system som inte möter nämnvärd kritik, är ÖID:s roll ändå idag något oklar: organisationen har få funktioner och förmår i dagsläget inte stöda sin medlemskår särskilt väl. Å andra sidan är det osäkert ifall det bland de svensk- eller tvåspråkiga idrottsföreningarna i Österbotten finns tillräcklig beställning på ett ”ÖID-kansli” för att en sådan satsning skulle löna sig.

SYNPUNKTER PÅ IDROTTSFÖRENINGARNAS VERKSAMHETSFÖRUTSÄTTNINGAR

Information om FSI:s föreningsstöd förefaller inte ha nått alla FSI-anslutna föreningar. Okunskapen om föreningsstödet följer inte någon särskild systematik; den uppträder hos föreningsaktiva i alla regioner. En tillfrågad organisationsföreträdare för en lokal idrottsförening i huvudstadsregionen uppger vidare att inte heller det egna FSI-anslutna grenförbundets verksamhetsledare hösten 2007 känner till denna möjlighet. En annan organisationsföreträdare uppger att inte heller den idrottsförening hon representerar nåtts av någon information om projektbidraget ifråga – men att de gärna skulle vilja veta mer.

En tredje organisationsföreträdare uppger att den egna idrottsföreningens existens för tillfället ”står och faller på avsaknaden av en ordentlig simhall” på orten. Denna förening frågar sig vilket stöd FSI eller kanske den egna delregionen kunde erbjuda i simhallsfrågan. Istället samarbetar idrottsföreningen med Folkhälsan. Tillsammans arrangerar de s.k. simklubbar för lågstadieskolornas elever, vilket innebär att ca 300 barn per år får lära sig simma, eller förkovra sina tidigare simkunskaper, i den simbassäng föreningen ifråga har tillgång till: en 12,5 meter lång simbassäng i en skolkällare som inte får användas av andra.

En av de idrottsföreningar som däremot både sökte och fick föreningsstöd år 2007 är Nagu IF, som erhöll 2 000 euro för projektet ”I idrottskungarnas fotspår?”. I övrigt finansieras just denna förenings verksamhet i huvudsak med medlems- och verksamhetsavgifter samt kommunala bidrag. Man har också avtal med ett antal sponsorer.

För att illustrera FSI:s förgrenade organisationsstruktur, betraktad från föreningsnivån, så är exempelvis Nagu IF medlem i tre FSI-anslutna grenförbund: Finlands svenska orienteringsförbund, Finlands svenska skidförbund och Svenska Finlands idrottsförbund (SFI). Sistnämnda SFI fungerar som grenförbund för aktiva inom cykling, friidrott, kraftsport och simning och har, i linje med FSI, inlett en egen omorganiseringsprocess. Därtill tillhör Nagu IF Finlands bollförbunds åboländska distrikt, vilket bl.a. sköter matchprogram och utbildning och följaktligen bedöms som en viktig samarbetspartner. Ifråga om de förbundsavgifter Nagu IF årligen betalar tillfaller uppskattningsvis 180 euro olika organisationer inom FSI (skidning 50 euro, orientering 50 euro, friidrott 80 euro) medan medlemskap i Finlands bollförbund kostar Nagu IF ca 150 euro. Dessa avgifter väcker ingen nämnvärd kritik utan de ses närmast som ett obligatorium: medlemskap förutsätts

för vissa tävlingsarrangemang och utgiften speglar den verksamhet Nagu IF bedriver. Med anledning av att resor till och från Nagu är tidsdryga, så har föreningen ändå inte tagit någon aktiv roll inom förbunden. T.ex. årsmöten och galor är tillsvi-
dare obesökta.

Vad gäller vilken nytta Nagu IF har av att tillhöra Finlands svenska idrott, så påpekar föreningens representanter att det är besvärligt att bedöma vilken service Nagu IF får från olika förbund i relation till distrikten, t.ex. av de FSI-anslutna grenförbundens gemensamma distriksorganisation Nyland-Åbolands idrottsdistrikt (NÅID) som Nagu IF ytterst uppfattar som ”en kanal för FSI:s verksamhet” (utbildning och träning). Idrottsdistriktet har separata utskott för orientering och skidning, medan friidrotten av hävd haft en egen distriksorganisation, NÅID-Friidrott. Nagu IF bedömer att idrottsdistriktet för närvarande är av större vikt för idrottsföreningen än FSI samt vidare att NÅID, som ”informerar, fungerar som stöd i träning och tävling samt är en kanal för samarbete mellan föreningar”, i praktiken spelar en mycket aktiv roll i föreningens fortlöpande verksamhet.

Ett annat exempel på en idrottsförenings placering i FSI:s organisation kunde vara Vasa simsällskap, som tillhör både FSI-anslutna Svenska Finlands idrottsförbund, som har ett simråd men inga simdistrikt, och Finlands simförbund. Föreningen erlägger årligen ca 400 euro i medlemsavgifter till olika förbund; verksamheten finansieras främst med terminsavgifter och den egna ekonomin bedöms tillsvi-
dare som okej men utgifterna befaras öka. Möjligheten till projektfinansiering i form av föreningsstöd från FSI upplevs därför som en positiv sak. Till saken hör att Vasa simsällskap utgör ett exempel på en starkt tvåspråkig FSI-ansluten idrottsförening. Föreningens representanter är ändå nöjda med sitt medlemskap i FSI: Vasa simsällskap åtnjuter bl.a. ekonomiskt understöd för sin s.k. idrottsakademi-verksamhet, vilken i praktiken innebär att föreningen avlönar simtränare från Vasanejdens idrottsakademi (3 h/vecka). Medlemstillströmningen överstiger ändå vad föreningens resurser räcker till, och det råder trots detta ständig brist på ledare och tränare. Med FSI:s förbunds nivå direkt är föreningen sällan i kontakt, kontakterna handhas istället i huvudsak av grenförbundet. Ifall FSI:s distriktsnivå och delregionen Österbottens idrottsdistrikt avskaffades tror man inte att föreningen skulle påverkas märkbart av detta.

SYNPUNKTER PÅ ORGANISATIONSSTRUKTUREN ÖVERLAG

”Tvåspråkighet är nog dagens melodi på en liten tvåspråkig ort.” (Idrottsförening i södra Finland om vilket slags centralförbund föreningen skulle önska ifall detta byggdes upp från grunden)

”Knappast bra.” (Idrottsförening i Österbotten om hur föreningen skulle reagera ifall centralförbundet uppgick i en tvåspråkig organisation)

Inom de FSI-anslutna special- eller grenförbunden har distriktsnivån sammanfattningsvis en något aktivare roll jämfört med delregionernas roll inom Finlands svenska idrott. T.ex. Svenska Finlands idrottsförbund (SFI) bedöms ha synnerligen aktiva och välfungerande distriktsorganisationer, och i motsats till Österbottens idrottsdistrikt, så uppbär t.ex. Österbottens idrottsdistrikts friidrottssektion ÖID-Friidrott en liten medlemsavgift. Till saken hör att Nyland-Åbolands, Ålands och Österbottens friidrottsdistrikt alla är medlemmar inte bara av FSI-anslutna SFI utan även av Suomen urheiluliitto (SUL, Finlands idrottsförbund). Således är tre av SUL:s tjuoen idrottsdistrikt svenskspråkiga.

Idrottsföreningarnas representanter betonar i första hand vikten av det egna grenförbundet, i andra hand av Finlands svenska idrott (FSI). Ifråga om distriktsnivån går skiljelinjen mellan de regioner som har och de som saknar anställd personal. I delregioner som saknar personal bekymrar sig få tillfrågade över vilka följder det skulle ha för föreningen, ifall FSI:s delregioner försvann. Däremot försvarar dessa föreningar aktivt FSI:s centralnivå – också så att det är just till en finlandssvensk takorganisation man skulle ansluta sin förening, ifall man fick bygga sin organisationsstruktur från grunden. Å andra sidan åtnjuter delregioner med anställd personal (särskilt Nyland-Åboland) understöd bland sin medlemskår. FSI:s funktion för föreningarna uppfattas däremot av dessa föreningar som oklar och avståndet dit som långt. Nästan lika långt upplevs ändå ibland avståndet mellan det egna grenförbundets förbunds nivå och den verklighet som råder på fältet.

Ett annat exempel, Ålands kraftsportklubb, illustrerar ändå, att trots att en förening sällan hör av FSI:s centralnivå, och det aldrig hänt att man själv tagit kontakt, så kan man i alla fall vara tillfreds med förbundets intressebevakning och förbundet överlag. En välfungerande webbsida anses ändå mycket viktigt, och idrott.fi upplevs som en sådan. Därtill uppskattas möjligheten för enskilda lyftare att få bidrag via FSI:s kraftsportssektion, medan FSI:s föreningsstöd inte intresserar nämnvärt. Till detta bidrar sannolikt att föreningen är ganska liten men inte heller önskar växa nämnvärt; ”medlemmarna söker sig till oss och inte tvärtom”. Vidare innebär

intressebevakning av vikt för just denna förening i praktiken ständiga förhandlingar med Mariehamn stad, som äger de träningslokaler föreningen behöver för sin verksamhet. I linje med detta upplevs den största utmaningen utgöras av en ständig strävan efter bättre träningsmöjligheter för föreningens medlemmar.

Exemplet Ålands kraftsportklubb illustrerar ytterligare att alla grenar inte utnyttjar FSI:s nuvarande distriktsnivå ens för tävlingsarrangemang. För kraftsporten är det nämligen SFI:s kraftsportssektion som tillsammans med medlemsföreningarna arrangerar SFI-mästerskap i styrkelyft och bänkpress. Till saken hör förstås ändå att kraftsporten tillhör de i antal föreningsaktiva räknat små grenarna inom FSI. Detta innebär samtidigt att grenarna sinsemellan kan skilja sig mycket åt även inom respektive grenförbund; t.ex. både kraftsporten och den i antal föreningsaktiva avsevärt större friidrotten representeras i FSI av Svenska Finlands idrottsförbund.

6. Svenska pensionärsförbundet

”Distriktet informerar och arrangerar gemensamma begivenheter, seminarier, danser och resor. Förbundet bevakar medlemmarnas intressen på riksnivå.” (Pensionärsförening i Nyland om nyttan med förbundets olika nivåer)

”Distriktet är bra för samhörigheten.” (Pensionärsförening i Österbotten)

”Gärna tid för mera konkret kontakt.” (Pensionärsförening i Åboland, om vad som kunde fungera bättre ifråga om relationerna förening-förbund)

”God tid bra, billigare elektronik tveksamt om det behövs, Eira sjukhus har vi ingen nytta av.” (Pensionärsförening i Österbotten om medlemsförmånerna)

”De har ingen större betydelse, men bra.” (Pensionärsförening på Åland om medlemsförmånerna)

Organisationen

Svenska pensionärsförbundet

- * 81 pensionärsföreningar med totalt 14 242 personmedlemmar
- * Sex verksamhetsområden: Helsingfors, Nyland, Åboland, Österbotten, Åland och övriga Finland
- * Sex distrikt: Helsingfors (SAMS), Östra Nyland (Öst-Sam), Västra Nyland (Västsam), Mellannyländ (Överens), Åboland och Österbotten
- * Förbundet har personal och kanslifunktioner i Helsingfors, Vasa och Åbo

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Svenska pensionärsförbundet (SPF) utgör centralorganisation för 81 finlandssvenska pensionärsföreningar med sammanlagt 14 242 betalande personmedlemmar (år 2006). Enligt förbundets stadgar är förbundet indelat i sex verksamhetsområden: Helsingfors, Nyland, Åboland, Österbotten, Åland och övriga Finland. Inom dessa

verksamhetsområden är det möjligt att registrera s.k. regionala samarbetsorgan. SPF saknar ändå enhetlig distriktsorganisation, d.v.s. det råder varierande uppfattningar om vilka distrikt som verkar inom förbundet. Enligt förbundets verksamhetsledare så är dock antalet distrikt med distriktsverksamhet eller begynnande distriktsverksamhet hösten 2007 sex stycken: Helsingfors (SAMS), Östra Nyland (Öst-Sam), Västra Nyland (Västsam), Mellannyländ (Överens), Åboland och Österbotten.

Om verksamhetsområdet Åland kan inledningsvis konstateras att verksamhetsområdet tillsvidare består av endast en förening, Mariehamns pensionärsförening, som trots namnet har medlemmar i nästan alla åländska kommuner och därtill s.k. underavdelningar i Eckerö och på Kökar. Sedan några år tillbaka finns också en annan åländsk pensionärsförening, Norra Ålands pensionärer. Förhandlingar pågår mellan SPF och föreningen ifråga – målet är att också Norra Ålands pensionärer på sikt ska ansluta sig till SPF.

Verksamhetsområdet övriga Finland representeras av två föreningar, Björneborgs svenska pensionärsförening och Svenska pensionärsföreningen i Tammerfors.

Svenska pensionärsförbundet grundades 1972, och redan året därpå inledde det österbottniska distriktet sin verksamhet under ledning av en av SPF anställd ombudsman. Distriktet, tillika verksamhetsområdet, Österbotten har således långa anor, och organisationen förefaller fungera väl. Enligt förbundets verksamhetsledare innebär detta i praktiken bl.a. att distriktet hjälper föreningarna och förbundet att komplettera varandra – även medlemsrekryteringen fungerar bra. Distriktet (totalt 29 föreningar) har egna höst- och vårmöten samt en egen styrelse och fungerar på så sätt till stora delar som sitt centralförbund. Distriktet uppbär tillsvidare ingen medlemsavgift, men p.g.a. att distriktets omsättning numera överskrider 8 500 euro, påpekar man på SPF att distriktet egentligen borde bli en registrerad sammanslutning.

Anor har också SAMS i Helsingfors, där pensionärsföreningarna enligt SPF:s verksamhetsledare av hävd har verkat separat från resten av Nyland. Enligt vissa bedömningar är ändå inte SAMS, till skillnad från det österbottniska distriktet, något egentligt distrikt utan snarare ett ”samarbetsorgan för de tolv pensionärsföreningarna i Helsingfors som hör till pensionärsförbundet”. Bl.a. 2006 års verksamhetsberättelse påtalar att organisationen alljämt letar en fungerande organisationsstruktur.

Då förbundets nuvarande verksamhetsledare tillträdde sin post ville hon också anställa en ombudsman för pensionärsföreningarna i södra Finland, d.v.s. för verk-

samhetsområdena Helsingfors, Nyland, Åboland och Åland (49 föreningar), medan den österbottniska ombudsmannens ansvarsområde i samma veva skulle utvidgas till att inkludera två verksamhetsområden, Österbotten och övriga Finland. Åboland motsatte sig ändå denna lösning, och ombudsmannens ansvarsområde begränsades slutligen till att omfatta föreningar i endast två verksamhetsområden, Helsingfors och Nyland (41 föreningar). Ombudsmannen för södra Finland tillträdde 1.4.2005.

Resterande verksamhetsområden fick sin ombudsman 15.8.2007, tillsvidare anställd som ombudsman på deltid (60 %) med pengar beviljade av Penningautomatföreningen RAY. I praktiken är ombudsmannen för Åboland och verksamhetsområdet övriga Finland (8 + 2 föreningar) även kontaktperson för Åland. Därtill sköter hon RAY-projektet Snackbaren under tiden 1.10.2007–31.12.2009 (40 %). SPF:s personal är alltså idag fördelad på tre kanslier: Helsingfors, Vasa och Åbo.

FÖRBUNDSMÖTET OCH FÖRBUNDSSTYRELSEN

Svenska pensionärsförbundets högsta beslutande organ är förbundsmötet. Årligen hålles två ordinarie förbundsmöten, vårmötet och höstmötet. Till förbundsmötet har medlemsföreningar med högst 100 medlemmar rätt att sända en, medlemsföreningar med 101–200 medlemmar två, medlemsföreningar med 201–300 medlemmar tre och medlemsföreningar med fler än 300 medlemmar fyra befullmäktigade representanter. Varje befullmäktigad representant har en röst.

Förbundets verksamhet leds av en vid höstmötet vald styrelse som består av en särskilt vald förbundsordförande som ordförande och tio övriga ordinarie medlemmar jämte personliga ersättare. Mandattiden för förbundsordförande är ett kalenderår, övriga ordinarie styrelsemedlemmar och ersättare utses för två kalenderår i sänder. Styrelsen utser också ett arbetsutskott som består av förbundsordförande samt fyra medlemmar. Arbetsutskottets uppgifter fastställs av styrelsen.

Ekonomi

Svenska pensionärsförbundet: översikt över finansieringskällorna (år 2006)

- * RAY-understöd från Penningautomatföreningen för förbundets verksamhet 242 000 euro, för semesterverksamhet 17 000 euro och nya kansliutrymmen 100 000 euro

- * Övriga understöd från fonder etc. 112 000 euro
- * Finansieringskällor lokalt: kommunala anslag, fonder och stiftelser etc.

Översikt över ekonomiska transaktioner förening-förbund

- * Till förbunds-nivån erlägger lokalföreningarna 7 euro per person
- * Lokalföreningarna beslutar själva hur stor medlemsavgift de ska uppbära, de flesta föreningarna uppbär ca 10–15 euro
- * På regionnivån har flera distrikt, bl.a. Helsingfors, Västsam, Överens och Österbotten, en egen kassa av varierande storlek. Distrikten har alltså ofta egen medelansskaffning
- * Östra Nylands distrikt (Öst-Sam) uppbär som enda distrikt medlemsavgift, 0,50 euro per person
- * Förbundet förhandlar med distrikten om finansieringsbehov och söker medel, om vilka förbundsstyrelsen beslutar
- * Förbundet beviljar sällan understöd åt enskilda pensionärsföreningar

STATSMEDEL OCH ÖVRIGA UNDERSTÖD

Svenska pensionärsförbundet har enligt egen uppgift stabil ekonomi, inte minst tack vare det stöd förbundet åtnjuter från Penningautomatföreningen (RAY). År 2006 uppgick detta understöd till 242 000 euro, utöver vilket RAY också beviljade understöd för semesterverksamhet samt för nya kansliutrymmen i Helsingfors (17 000 + 100 000 euro). Därtill erhåller SPF understöd från olika stiftelser och fonder. Understöd och ingångna samarbetsavtal med stiftelser och fonder inbringade totalt 112 000 euro till förbundet, varav 55 000 från Svenska kulturfonden och 29 000 från William Thuring's stiftelse år 2006. Andra bidrag var bl.a. 6 000 euro från Föreningen Konstsamfundet, 5 000 euro från Svenska folkskolans vänner, 3 500 euro från Sparbanksstiftelsen i Esbo-Grankulla samt 3 000 euro från Sparbanksstiftelsen i Helsingfors.

MEDLEMSAVGIFTER

Av pensionärsföreningarna uppbär Svenska pensionärsförbundets centralnivå 7 euro per person. År 2006 erlade SPF:s 14 242 medlemmar totalt 99 694 euro i medlemsavgifter till förbundets centralnivå. I 2007 års budget beräknas denna summa öka med ca 15 procent eller 15 300 euro.

Av sina medlemmar uppbär varje pensionärsförening medlemsavgift enligt egen

bedömning. Den högsta medlemsavgiften för individuella medlemmar i SPF:s medlemsföreningar är enligt förbundets verksamhetsledare 17 euro, men i de flesta föreningar ligger avgiften kring 10-15 euro. Av denna avgift tillfaller 7 euro alltid SPF, d.v.s. i allmänhet förblir ca 3-8 euro hos föreningen. För att nämna några konkreta exempel uppbär Vasa svenska pensionärsförening VIPS, Grankulla svenska pensionärer, Drumsö pensionärer och Mariehamns pensionärsförening vardera totalt 10 euro per person (Mariehamns pensionärsförening höjde till 11 euro på höstmötet 2007), medan Åbo svenska pensionärsklubb och Sibbo svenska pensionärsförening uppbär 12 euro.

Östra Nylands distrikt uppbär, som enda distrikt, av sina medlemsföreningar en avgift på 0,50 euro per person.

UNDERSTÖD FRÅN FÖRBUNDSNIVÅN TILL FÖRENINGARNA

Enskilda pensionärsföreningar får sällan ekonomiskt stöd från SPF. RAY-medel får förbundet inte vidarefördela; däremot förvaltar SPF två stipendiefonder, Jarl V. Hellströms fond och Karin Wegelius fond "Till nytta och glädje", vars avkastning i enlighet med fondernas stadgar kan fördelas till enskilda föreningar. Senast fördelades sådana understöd år 2004, då tolv pensionärsföreningar tilldelades 140 euro var. I november 2007 uppger ändå SPF:s medlemsbrev Förbundsnytt att SPF åter beslutat bevilja medel, nu i form av fyra understöd om 400 euro "till föreningar för ändamål som gagnar medlemsverksamheten". Ansökningsblankett bifogas till medlemsbrevet. Totalt beslutade styrelsen att utdela fem understöd à 400 euro och två understöd à 200 euro, totalt 2 400 euro.

För den del av medlemsavgiften som går till förbundet får den enskilda medlemmen rent konkret bl.a. medlemstidning, kalender, broschyrer och annat PR-material. Vidare fungerar SPF som rese- och kursarrangör. I samarbete med RAY kan SPF erbjuda sina medlemmar subventionerad semesterverksamhet för pensionärer på av förbundet godkänd rehabiliteringsanstalt – år 2006 beviljades förbundet 17 000 euro för detta ändamål. Semesterstöd kan också sökas från Svenska semesterförbundet (Folkhälsan), så att den som önskar en semester kan ansöka om vissa på förhand överenskomna semestrar via SPF.

Av förbundets två "ben" (denna metafor tillämpar SPF ofta för förbundets verksamhet) utgör intressebevakningen det s.k. matnyttiga benet. SPF erbjuder kunskap och kompetens t.ex. i skattefrågor, i linje med vilket även de regionala ombudsmännen omnämns som ett slags medlemsförmån. Ifråga om förbundets intressebe-

vakning, så betonar verksamhetsledaren också Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO (finska: EETU), den år 2006 grundade paraplyorganisationen för sex riksorganisationer med totalt 300 000 medlemmar. Målet är att PIO ska få status som remissorgan i pensions- och socialpolitiska frågor, d.v.s. PIO gör framför allt gemensamma aktioner hos riksdag och regering samt olika kommunala organ. Därtill försöker SPF:s egen intressebevakning beakta förändringar i pensionärernas omvärld, såsom digital-TV, Internet och GSM. Förbundet förhandlar ständigt om olika medlemsförmåner, så att dessa i dagsläget bl.a. omfattar billigare elektronik i vissa elektronikaffärer samt billigare bensin på bensinstationer runtom i landet. Även Eira sjukhus, Svenska teatern och Nationaloperan beviljar medlemsförmåner (år 2006). För den enskilda medlemmen bedömer SPF ändå att det andra benet, det s.k. trivselbenet, utgör den viktigaste medlemsförmånen. Trivselbenet består i praktiken av de sociala nätverk som pensionärsföreningarna bildar. Enligt verksamhetsledaren skapar nämligen medlemsmötena också en social kontroll, d.v.s. ifall en flitig mötesdeltagare plötsligt saknas, så kollar någon att allt är OK.

Organisationsutveckling

EN ENHETLIG ORGANISATIONSSTRUKTUR?

Det rör på sig inom Svenska pensionärsförbundet, bl.a. så att SPF under de senaste åren snarare gått in för att förstärka än försvaga sin regionala nivå. Om detta vittnar t.ex. nyanställningarna av ombudsmän (Nyland 2005, Åboland 2007). Faktum är ändå att förbundet fortsättningsvis saknar en enhetlig distriktsorganisation. Synpunkter att beakta är då inledningsvis att de österbottniska pensionärsföreningarna förefaller nöjda med såväl distriktet som med SPF. En eventuell försvagning av SPF:s regionnivå skulle följaktligen närmast drabba Österbotten, där t.ex. ombudsmannen för just denna region bedömer att distriktet upplevs som viktigare än förbundets centralnivå och det således nog vore förbundet som blev den stora förloraren ifall regionnivån försvagades i Österbotten.

Diskussioner om nyttan av ett enhetligt nyländskt distrikt pågår som bäst, men frågan om att grunda ett sådant är enligt den nyländske ombudsmannen i motvind. Särskilt bedömer han att pensionärsföreningarna i västra Nyland motsätter sig organiserad distriktsverksamhet. Föreningarna har särskilt undanbett sig mer byråkrati, och inte ens en nyländsk regionnivå som i praktiken närmast utgjorde ett samarbetsorgan föreningarna emellan vinner nämnvärt understöd. För närvarande

är Nyland istället indelat i fyra regionala samarbetskommittéer: Öst-Sam i östra Nyland, SAMS i Helsingfors, Överens i Mellannyaaland och Västsam i västra Nyland. Två av dessa, SAMS och Öst-Sam, har organiserad verksamhet i likhet med det österbottniska distriktet, medan Västsam och Överens i allmänhet sammankommer en gång om året. Som sammankallare fungerar då värdforeningen för mötet, och detta värdskap cirkulerar pensionärsforeningarna emellan.

Även Åboland saknade länge en egentlig distriktsorganisation, men enligt förbundets verksamhetsledare ska verksamhetsområdet numera räknas som ett distrikt p.g.a. den begynnande distriktsverksamheten i regionen. De åboländska foreningarna sammankommer t.ex. minst en gång om året till gemensam rådplägning, för att gå igenom foreningarnas verksamhet och idéer. Stöd får den nytillträdda ombudsmannen därtill av en likaså nytillsatt, med en distriktsstyrelse jämförbar s.k. styrgrupp för Åboland.

Verksamhetsområdet övriga Finland förefaller allttjämt söka sin plats i förbundets organisationsstruktur. Ombudsman för detta verksamhetsområde är den nytillträdda åboländska ombudsmannen, som alltså ansvarar för att stöda verksamheten, förutom i Åboland och på Åland, också i Björneborg och Tammerfors. Ibland händer det också att svenskspråkiga på andra finskdominerade orter kontakter SPF för att höra sig för om möjligheten att bli medlem. SPF förhandlar då först med denna person om att bli medlem i en av förbundets befintliga foreningar, varpå han eller hon också får förbundets medlemstidning God tid. Om det är så att medlemskap i en forening som geografiskt är belägen långt ifrån medlemmen samt förbundets tidning inte räcker för medlemmen ifråga, brukar SPF föreslå att han eller hon samlar ihop några likasinnade och grundar en ny pensionärsforening inom Svenska pensionärsförbundet. Förbundet hjälper gärna till efter bästa förmåga. Om medlemmen inte kan grunda en ny forening men ändå vill vara delaktig av en social helhet, brukar SPF hänvisa honom eller henne att vända sig till en finskspråkig forening på orten och tillika något av SPF:s systerförbund inom Pensionärsförbundets intresseorganisation PIO (EETU), d.v.s. Eläkeliitto, Eläkeläiset, Eläkkeensaajien keskusliitto, Kansallinen senioriliitto eller Kristillinen senioriliitto.

Särskilt förbundets regionala ombudsmän betonar alltså att man inom SPF för närvarande diskuterar förbundets organisationsstruktur, och anställningen av en ombudsman för Åboland och övriga Finland kan kanske tolkas som ett tecken på att förbundet gått in för att stärka, inte försvaga, regionnivån. Så betonar också särskilt ombudsmannen i Åboland att en tjänsteman på regionnivå är viktig för att

centralstyrelserna ska få kontaktyta till sina medlemmar. Vikten av att ha en anställd med uppgift att informera styrelsen om aktuella frågor och behov samt att snappa upp vad som är på gång ska inte underskattas; förbundet kan inte lägga detta ansvar på endast förtroendevalda.

För att ytterligare kartlägga fältets önskemål och behov, så försöker förbundet göra genomgångar av föreningarna, men faktum är att det också då sällan är ”den vanliga medlemmen” som förbundets representanter kommer i kontakt med. Gärna skulle SPF också stötta enskilda föreningar mer, t.ex. med fler utrymmen för social samvaro.

LYCKAD MEDLEMSVÄRVNING – NU VÄXER FÖRENINGARNA UR KLÄDERNA

En annan aktuell utmaning har uppstått till följd av att pensionärsföreningarnas medlemsvärvning lyckats mycket väl på sistone. Under 2006 genomförde förbundet en intern medlemsvärvningstävling för både föreningar och privatpersoner, och en arbetsgrupp tillsattes med uppdraget att planera ett särskilt medlemsvärvningsprogram. Medlemsvärvningskampanjen gav resultat: år 2006 anslöt sig 1 802 personer till SPF.

I november 2007 lyfter ändå förbundsordförande Samuel Lindgréns ledare för SPF:s medlemstidning God tid (nr 8/2007) upp medaljens baksida: att medlemsrekryteringen lyckats till den grad att många föreningar nu saknar tillräckliga samlingsutrymmen. Det är förstås ingen mening med medlemsvärvningskampanjer ifall man på lokalnivån samtidigt är tvungen att avvisa intresserade på grund av att det inte finns lokaliteter att samlas i. Problemet är varken nytt eller unikt men bedöms denna gång vara allvarligare än på länge. Situationen varierar ändå föreningar samt regioner emellan.

Förbundsordförande påpekar också att ifall det inte finns tillräckliga lokaliteter, kan en lösning vara bildandet av nya föreningar eller en uppdelning av medlemmarna i olika grupper, antingen enligt eget val eller enligt bostadsadress, ålder, intressen eller kanske kön. Han menar också att inget hindrar att en pensionär är medlem i fler än en pensionärsförening, med motiveringen ”Så länge medlemsavgiften är så låg som för närvarande ställer knappast ekonomin något hinder för dubbel medlemskap”. I så fall kunde det kanske ändå vara aktuellt att se över penningströmmarna inom förbundet, så att en sådan pensionär inte åläggs att betala dubbel avgift till SPF:s förbunds nivå.

BÄTTRE INTRESSEBEVAKNING MED HJÄLP AV NY TVÅSPRÅKIG TAKORGANISATION?

Tillkomsten av den tvåspråkiga paraplyorganisationen PIO bedömer Svenska pensionärsförbundet att förbättrat förbundets möjligheter till intressebevakning och väl motsvarar förbundets profil som ”tredje sektorns viktigaste organ för påverkan i äldre frågor på svenska i Finland”. PIO grundades i juni 2006 av Eläkeliitto, Eläkeläiset, Eläkkeensaajien keskusliitto, Kansallinen senioriliitto, Kristillinen eläkeliitto och Svenska pensionärsförbundet. Organisationen sysslar i första hand med just intressebevakning.

Vad skulle då hända ifall det finlandssvenska centralförbundet SPF helt upphörde med sin verksamhet? Inom SPF bedömer man det som osannolikt att de svenskspråkiga pensionärsföreningarna skulle ansluta sig till finska (eller bilda tvåspråkiga) distrikt, svenskan är mycket stark på lokalnivån, trots att SPF:s centralnivå samarbetar med sina finska motsvarigheter. Verksamhetsledaren tror ändå inte att det skulle uppstå något ersättande finlandssvenskt centralförbund – snarare skulle det kanske bildas regionala förbund på en del håll. En sådan splittring skulle sannolikt inverka negativt på särskilt den finlandssvenska intressebevakningen.

Synpunkter från fältet

SYNPUNKTER PÅ FÖRBUNDETS ORGANISATIONSSTRUKTUR

Vad gäller Svenska pensionärsförbundets organisationsstruktur förefaller svenskspråkiga pensionärsdistrikt åtnjuta starkt understöd bland de föreningsaktiva, eventuellt med undantag av sådana orter där den organisation man oftast samarbetar med är den egna lokala pensionärsföreningens finskspråkiga motsvarighet.

I Österbotten, där det finns en etablerad distriksorganisation sedan årtionden tillbaka, förefaller föreningarna förhållandevis nöjda med såväl distrikt som förbund. I Åboland däremot bedömer den nytillträdde ombudsmannen att de lokala föreningarna där är något missnöjda med den service de hittills fått från SPF och kanske anser att SPF syns dåligt till i Åboland. Framöver önskas mer valuta för föreningarnas medlemsavgifter till förbunds-nivån. Denna bedömning verkar riktig mot bakgrund att det också är främst här som föreningarna uttalar försiktig kritik mot den andel av medlemsavgiften (7 euro per medlem) som alltid tillfaller förbunds-nivån.

Förbundets verksamhetsledare bedömer i sin tur att det krävs mycket diploma-

ti för att uppnå ett fungerande samarbete i Åboland. Den åboländska ombudsman-
nen konstaterar att förväntningarna är stora – men det är naturligtvis för tidigt att
uttala sig om hur det hela kommer att fungera i praktiken. Hon betonar i alla fall
betydelsen av fältarbete och lokalkännedom. Starka regioner, gärna med anställd
personal, motiverar hon bl.a. med egen erfarenhet av andra organisationer. Av erfa-
renhet vet hon nämligen att man i Helsingfors inte alltid kan se den problematik
och den vardag man lever med på lokal nivå. Lokalt framför man ändå också vissa
farhågor om att en ombudsman inte nödvändigtvis löser alla problem: ”hon eller
han blir involverad i förbundets interna möten och får inte tid över för konkreta
uppgifter tillsammans med föreningarna”.

SYNPUNKTER PÅ SERVICE OCH RELATIONERNA FÖRENING-FÖRBUND

Ifråga om relationen mellan lokal och central nivå betonar Svenska pensionärsför-
bundets verksamhetsledare i första hand att förbundet gärna skulle nå även ”de van-
liga medlemmarna” men att detta i praktiken visat sig besvärligt. Från fältet har SPF
ändå bl.a. nåtts av önskemål om att förbundet borde föra också de fattigare pensio-
närens talan.

Då organisationsföreträdare på föreningsnivån blir tillfrågade om saken är det
också just denna del av intressebevakningen som de flesta anser att kunde förbätt-
ras. Å andra sidan bedömer också en del föreningar att deras medlemskår sannolikt
drar mest nytta av SPF ifråga om skattefrågor och index, så inte heller denna aspekt
får glömmas bort. Andra saker SPF kunde göra för att stöda sina medlemsförening-
ar vore enligt organisationsföreträdare på lokalnivå bl.a. att ingå avtal med någon
god föreläsare, t.ex. någon expert på demenssjukdomar eller generations- och arvs-
frågor, så att enskilda pensionärsföreningar sedan kunde anlita denna eller dessa
föreläsare med subventionerat arvode. Ifråga om förbundets projektverksamhet
framförs i sin tur önskemål om att pensionärsförbundet t.ex. kunde satsa mer på
motion och idrott (vanliga motionsformer bland pensionärsföreningarna är bow-
ling, simning, boule m.fl.), datakunskap och användarutbildning, flera resor samt
socialt umgänge i regionerna, såsom fester med dans.

Informationsgången bedöms allmänt som god, med betoning på skriftlig infor-
mation. Ifråga om förbundets konkreta medlemsförmåner förefaller medlemstid-
ningen God tid vara den absolut populäraste. En del föreningar publicerar därtill
egna tidningar, bl.a. Mariehamns pensionärsförening och Åbo svenska pensionärer.
Pensionärsförbundets avtal med t.ex. bensinstationer, elektronikaffärer och Eira

sjukhus förefaller få föreningar känna till och de bedöms på fältet som ganska irrelevanta för den egna föreningens medlemskår. Mer nytta skulle pensionärerna ha av t.ex. avtal med dagligvaruhandeln ute i regionerna. Vad gäller SPF:s roll som intressebevakare, samt som idékälla och ”inspiration för den egna föreningens verksamhet”, så förefaller i alla fall också förhållandevis perifert belägna pensionärsföreningar uppskatta sitt finlandssvenska centralförbund.

7. Finlands svenska 4H

”Lokalt är viktigt, men det är också väldigt tryggt med ett förbund som kan de ’stora sakerna’.” (4H på Åland)

”Utmaningen är att omstrukturera arbetet mellan föreningarna och öka samarbete mellan dem, så att personalen orkar och trivs. Många av föreningarna är för små med en anställd. En anställd ska göra mycket administrativt arbete och därtill fältverksamhet, likadant är det på 4H-distriktet.” (Svenska Österbottens 4H-distrikt)

”Ofta är det svårt att få det att gå ihop ekonomiskt – resekostnaderna blir höga då byarna är utspridda och verksamhetsutrymme saknas. Ett problem som jag har funderat mycket på ensam och tillsammans med vår verksamhetsledare. Det sporrar att fortsätta så länge ungarna är aktiva och medlemsantalet OK!” (Lokalförening i södra Finland)

Organisationen

Finlands svenska 4H

- * 25 lokalföreningar, varav en är Ålands 4H-distrikt. Totalt 4 362 medlemmar (2006)
- * Organisationen har skev distriktsnivå: Svenska Österbottens 4H-distrikt sköter distriktsfunktionerna i Österbotten, centralförbundet sköter distriktsfunktionerna för Nyland och Åboland. Ålands 4H fungerar självständigt
- * Finlands svenska 4H verkar inom ramen för Svenska lantbrukssällskapens förbund
- * Förbundet har personal och kanslifunktioner i Helsingfors och Vasa
- * Lokalföreningarna anställer egen personal

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Finlands svenska 4H (FS4H) utgör centralorganisation för den svenskspråkiga 4H-verksamheten i ett drygt fyrtyotal kommuner runtom i Svenskfinland. I Nyland ver-

kar fem föreningar (Sjundeå, Ingå, Karis, Pojo och Tenala) i lika många kommuner, i Östra Nyland tre föreningar (Sibbo, Borgå och Östnyland) i sju kommuner, i Åboland tre föreningar (Kimito, Dragsfjärd och Pargas) i fem kommuner, i Österbotten tretton föreningar (Botnia, Karleby, Korsholm, Korsnäs, Kristinestad, Larsmo, Malax-Petalax-Bergö, Nykarleby, Närpes, Oravais, Pedersörenejden, Sundom och Vörå-Maxmo) i tolv kommuner och på Åland föreningen Ålands 4H-distrikt, vilken har verksamhet i 16 åländska kommuner (år 2007).

Föreningsverksamheten följer alltså i huvudsak de nuvarande kommungränserna, även om det är möjligt med föreningar som täcker flera kommuner. Förbundet följer därför aktivt med kommun- och servicestrukturreformen; man väntar sig att denna t.ex. kunde gagna 4H-verksamheten i Åboland. I Vörå-Maxmo var 4H-föreningen i alla fall gemensam sedan förr, och t.ex. Östnylands 4H är gemensam för Pernå, Liljendal, Lappträsk, Strömfors och Lovisa. Däremot förväntas Raseborg med sina flera föreningar bli en utmaning. Ifall Raseborg förverkligas från och med 2009, så krävs det ändå en strategi redan inför 2008. I huvudstadsregionen vore det enligt verksamhetsledaren önskvärt med en 4H-förening som samlade de olika kommunerna i huvudstadsregionen: man skulle gärna erbjuda ett svenskspråkigt alternativ till Sibbo och Sjundeå, som tillsvidare utgör de närmaste 4H-föreningarna. I december 2007 gjordes ett försök att pejla intresset för en 4H-förening i huvudstadsregionen.

Inom lokalföreningarna verkar ytterligare en nivå, nämligen 4H-klubbarna. Klubbarna är oorganiserade sammanslutningar. I praktiken verkar de bl.a. i skolor och föreningshus, så lokalt samarbetar Finlands svenska 4H aktivt med inte bara kommunerna (i synnerhet kommunernas fritidsväsen) utan också ungdomsrörelsen. Andra exempel på samarbetspartner är Kustens skogscentral, Natur och Miljö, Marthaförbundet respektive Finlands svenska skolungdomsförbund.

DISTRIKTSNIVÅN

Med bifall av styrelsen för Finlands svenska 4H kan de lokala 4H-föreningarna vid behov bilda distriktsförbund. Distriktsförbundens ändamål är att upprätthålla och befrämja 4H-verksamheten inom sitt område. För distriktsförbundens administrationskostnader beviljar Finlands svenska 4H ett bidrag, vars storlek fastställs årligen inom ramen av budgeten för Finlands svenska 4H. Distriktsförbundets organ är distriktsmötet och distriktsstyrelsen.

Förbundet har för närvarande två registrerade distrikt – på Åland och i Öster-

botten. Enligt verksamhetsledarens bedömning verkar det åländska distriktet (en förening) i hög grad på egen hand, mellan det österbottniska distriktet och centralnivån däremot är kontakterna täta. Ett eget distrikt för södra Finlands del diskuterades senast i mitten av 1990-talet, men det främsta motargumentet mot ett sådant var att ett distrikt närmast skulle öka antalet möten, d.v.s. sluka resurser som bättre kunde användas för konkret verksamhet. Följaktligen koordineras verksamheten i södra Finland alltså av centralförbundet i Helsingfors.

Strävan är att organisationen ska vara möjligast platt och obyråkratisk. Merparten av de anställda inom FS4H finns ute i regionerna. Alla 4H-föreningar har en styrelse som anställer en instruktör (och/eller verksamhetsledare) för att leda föreningens verksamhet. De flesta föreningarna sysselsätter 1–2 personer. Verksamhetsledarna jobbar ofta hemifrån, men en del har tillgång till kansliutrymmen t.ex. hos kommunen. Centralt anställer 4H sällan på projektbasis, men man köper ofta tjänster, inte minst av lokalföreningarna. Bl.a. i Åboland hade nyligen en timanställd i uppdrag att dra igång lokal 4H-verksamhet i Pargas.

SVENSKA LANTBRUKSSÄLLSKAPENS FÖRBUND OCH FINLANDS SVENSKA 4H
Finlands svenska 4H fungerar som en självständig avdelning inom Svenska lantbrukssällskapens förbund (SLF). Andra medlemmar i SLF är t.ex. de fyra regionala hushållnings- och lantbrukssällskapen Finska hushållningssällskapet, Nylands svenska lantbrukssällskap, Österbottens svenska lantbrukssällskap och Delegationen för Ålands lantmannagillen. Svenska lantbrukssällskapens förbund handhar ledningen av 4H-verksamheten, men den konkreta 4H-verksamheten planeras och utövas av Finlands svenska 4H, inom ramen för ett eget reglemente som fastställs av SLF:s årsmöte (senast i november 2001). Detta reglemente fastslår att ledningen av 4H-verksamheten handhas av SLF men att 4H-verksamheten utövas av Finlands svenska 4H i samarbete med andra organisationer som meddelat att de önskar ansluta sig till FS4H och som godkänts av SLF:s årsmöte. För närvarande har FS4H sju sådana medlemsorganisationer: Finska hushållningssällskapet, Nylands svenska lantbrukssällskap, Österbottens svenska lantbrukssällskap, Andelslaget Husdjursavelscentralen, Mannerheims barnskyddsförbund, Tapio, Svenska enheten och Svenska småbruk och egna hem Ab. Dessa erlägger ett slags symbolisk medlemsavgift till FS4H, totalt ca 200 euro, och den sistnämnda bidrar också med stipendier.

Svenska lantbrukssällskapens förbunds organ är årsmötet, styrelsen samt en särskild avdelning för 4H-klubbarna benämnd Finlands svenska 4H. Årsmötet utövar

beslutanderätten i de ärenden som berör 4H-verksamheten och som ankommer på SLF. Alla organisationer som meddelat att de önskar delta i 4H-arbetet såsom medlemmar i Finlands svenska 4H har rätt att närvara vid årsmötet och har yttrande- och rösträtt i frågor som rör 4H.

Svenska lantbrukssällskapens förbunds styrelses uppgifter beträffande 4H är:

- * Att ge utlåtanden om 4H-ärenden till förbundets årsmöte
- * Att på förslag av styrelsen för Finlands svenska 4H utse befattningshavare för att sköta 4H-verksamheten inom SLF
- * Att i övrigt inom ramen för sina befogenheter verka till förmån för 4H-klubbarna

Styrelsen för Finlands svenska 4H består av sju medlemmar. Av dessa sju medlemmar väljs fem, jämte suppleanter, av Svenska lantbrukssällskapens förbunds årsmöte för ett kalenderår i sänder. Till styrelsen hör dessutom SLF:s verkställande direktör och sekreteraren i Finlands svenska 4H (i praktiken verksamhetsledaren). Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Till styrelsens för Finlands svenska 4H:s uppgifter hör bl.a. följande:

- * Att sprida intresset för 4H-verksamheten
- * Att ta initiativ till att 4H-klubbar bildas och att lokalt klubbarbete påbörjas, ge råd vid bildandet av klubbar och utbilda 4H-ledare
- * Att hos Svenska lantbrukssällskapens förbunds styrelse ge förslag om anställandet samt avskedandet av personal för 4H-verksamheten
- * Att utgiva och sprida för 4H-verksamheten lämplig litteratur
- * Att dels själv, dels genom förmedling av Svenska lantbrukssällskapens förbunds styrelse, anskaffa medel för 4H-verksamheten och inom ramen för den fastställda budgeten besluta om medlens användande

Ekonomi

Finlands svenska 4H: översikt över finansieringskällorna (år 2006)

- * Statsunderstöd för verksamheten 309 000 euro (jord- och skogsbruksministeriet)
- * Donationer och projektbidrag från olika fonder 82 000 euro
- * Lokala finansieringskällor: kommunala anslag, totalt 165 804 euro, fonder etc.

Översikt över ekonomiska transaktioner förening-förbund

- * Föreningarnas medlemsavgift varierar, 12 euro per person eller 20 euro per familj rekommenderas
- * För medlemstidningen uppbär Finlands svenska 4H årligen ca 6 euro per förening
- * Distriktsnivån i Österbotten uppbär 0,17 euro per person
- * Ekonomiskt understöd till föreningsnivån och distriktet i Österbotten utbetalas årligen, bidragen fördelas enligt resultatavtal som baserar sig på verksamhetens volym

STATSMEDEL OCH ÖVRIGA UNDERSTÖD

För sin verksamhet erhåller centralorganisationen Finlands svenska 4H årligen statsunderstöd från jord- och skogsbruksministeriet (309 000 euro år 2006). Av statsunderstödet fördelas drygt hälften på 4H-klubbarnas verksamhet (168 940 euro). Förbundet tillämpar ett slags resultatavtal, med olika mätare, när statsunderstödet fördelas. Österbotten får mera än södra Finland p.g.a. större verksamhet. Detta förefaller inte väcka nämnvärt negativ kritik.

Finlands svenska 4H erhåller också årligen stipendier och understöd från ett antal privata finansärer, t.ex. Henry Fords stiftelse, Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Svenska småbruk och egna hem, Föreningen för främjandet av huslig utbildning, Folke Bernadotte, Svenska folkskolans vänner, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, Föreningen Konstsamfundet och Svenska kulturfonden. Av dessa bidrag betalas en stor del till 4H-föreningarna på fältet, så att ca 20 000 euro tillföll fältet i s.k. övriga bidrag år 2006 (totalt erhöll FS4H ca. 82 000 euro i donationer och projektbidrag). Lokalt spelar också kommunala anslag en stor roll för 4H-rörelsens ekonomi. År 2006 erhöll 4H-föreningarna (exklusive Åland) totalt 165 804 euro i kommunala bidrag, de enskilda föreningarnas bidrag varierade mellan 380 euro för Pojos del och 31 930 euro för Pedersörenejdens 4H.

Svenska Österbottens 4H-distrikt finansierar största delen av sin verksamhet med fondmedel. Fondmedlen ansöks direkt eller via centralorganisationen. Någon anställd har 4H-distriktet inte, verksamhetsledaren är anställd av centralorganisationen. Distriktets ekonomi handlar främst om att finansiera utbildning av fältpersonalen samt kurser för ungdomar på distriktsnivå. Ålands 4H-distrikt finansieras lokalt med PAF-medel och bidrag från kommunerna.

MEDLEMSAVGIFTER

Centralförbundet uppbär bara så mycket i medlemsavgift per person att det täcker tryck- och postningskostnaderna för medlemstidningen. I Österbotten uppbär 4H-distriktet 17 cent per medlem, uträknat på medlemsantalet året innan, vilket motiveras med utgifter för broschyrer över verksamheten. Ålands 4H-distrikt, tillika Ålands 4H-förening, uppbär 18 euro per person eller 30 euro i familjemedlemskap per år.

Överlag varierar 4H-föreningarnas medlemsavgifter avsevärt, och ännu mer varierade de förr. Numera finns det nämligen riksomfattande rekommendationer om 12 euro per personmedlem eller 20 euro per familj – flera föreningar talar också om syskonrabatt. Riksomfattande rekommendationer motiveras med 4H-rörelsens resultatavtal med jord- och skogsbruksministeriet. På rekommendation av skattemyndigheterna (ifråga om momsskyldighet) försöker man undvika olika deltagaravgifter för medlemmar respektive icke-medlemmar. Medlemskap marknadsförs istället bl.a. med hänvisning till det försäkringsskydd som tillsammans med medlemstidningen 4H-bladet utgör förbundets konkreta riksomfattande medlemsförmån. Om andra konkreta medlemsförmåner förhandlar lokalföreningarna. Medlemskort har diskuterats, men bedömningen är att de skulle kosta mer än de ger de enskilda medlemmarna och byråkratin skulle öka – det är inte gratis att förhandla om riksomfattande förmåner. Därtill upplever förbundet att uppmuntran till konsumtion inte går ihop med 4H-ideologin. För jämförelsens skull är det i alla fall värt att nämna att Suomen 4H-liitto är med i det nationella ungdomssamarbetet Allians och därmed erbjuder sina medlemmar ett medlemskort som berättigar till en rad förmåner.

Finlands svenska 4H är i sin tur medlem i Nordisk samorganisation for ungdomsarbejde (NSU) och Rural Youth Europe RYE. Förbundet kan genom detta erbjuda sina medlemmar en möjlighet att delta i internationella evenemang. Återkommande NSU-evenemang är Nordisk ungdomsvecka, Nordisk friluftsväcka, Nordisk ledarskola samt Nordiskt 4H-läger. Därtill uppmuntras 4H-ungdomar att genomföra egna ungdomsprojekt inom ramen för EU:s ungdomsprogram. Denna verksamhet handhas för FS4H:s del av två oavlönade internationella koordinatörer – i övrigt koordineras den internationella verksamheten på förbunds nivå, NSU till stor del från Vasa. År 2006 deltog 32 ungdomar och ledare i den internationella verksamheten.

Organisationsutveckling

RÖRELSENS SLAGKRAFT

År 2006 hade Finlands svenska 4H totalt 4 362 medlemmar, medan man ännu för några år sedan allmänt räknade med ca 5 000 medlemmar. Nedgången kan delvis förklaras av att FS4H numera endast räknar med medlemmar som förtecknas i centralförbundets nya medlemsregister. Rörelsen tappade sannolikt en del medlemmar i samband med att medlemsavgiften steg p.g.a. införandet av redan nämnda riksomfattande rekommendationer. I synnerhet gäller det föreningar där avgiften i ett slag steg särskilt markant. Nedgången berör särskilt Österbotten och Åland, medan medlemsantalet, enligt 2006 års årsberättelse, ökat något i södra Finland.

Som underlag för organisationsutveckling och marknadsföring beställde 4H nyligen en intern kartläggning av den finlandssvenska 4H-rörelsen. Peter Björk undersökte dels hur 4H-rörelsens budskap och logo uppfattas på fältet, dels vilket slags verksamhet som önskades mest. Det stora djurintresset, framom datorer eller liknande, överraskade något. Följaktligen har man också satsat mer på djurrelaterade aktiviteter. 4H-rörelsens budskap upplevdes som bra i sig, men det kunde uttryckas bättre. På förbundet bedömer man således att man tampas med samma typ av svårigheter som t.ex. den finlandssvenska ungdomsrörelsen och FSU.

Verksamhetsledaren påpekar att 4H-verksamheten idag i första hand betonar företagsamhet i alla dess former bland barn och unga. Uppfattningarna om 4H som en lantbruksorganisation är i någon mån förlegade. Barn vill man inte locka med ekonomiska argument, men bland ungdomarna fungerar särskilt den s.k. Earning by doing-principen mycket bra. Viktigast vore därför att åstadkomma en klarare formulering av det egna budskapet, och mediasynligheten kunde bli bättre. Enligt verksamhetsledaren har 4H här sig själv att skylla, det är inte media det är fel på. Främst borde man själv vara aktivare ifråga om att kontakta olika media i god tid. På det intranät förbundet ställer till lokalföreningarnas förfogande finns redan färdiga mallar för pressmeddelanden etc., och man har uppmärksammat bl.a. lokala verksamhetsledare på detta i samband med olika seminarier. Ett årligt pressmeddelande om den finlandssvenska 4H-verksamheten sammanställs dessutom. Man upplever en viss orättvisa i det faktum att sportresultat etc. får mer uppmärksamhet i tidningspressen än t.ex. resultat i skogstävlingar.

NUVARANDE ORGANISATIONSSTRUKTUR OCH UTVECKLINGSBEHOV

Lokalt sysselsatte den österbottniska verksamheten år 2006 sjutton lokala verksamhetsledare, varav tre på deltid, medan nio lokala verksamhetsledare, varav sex på deltid, jobbade med verksamheten i södra Finland. Ålands 4H-distrikt sysselsatte totalt fyra personer på heltid (en verksamhetsledare, två instruktörer, en föreståndare för 4H-gården) samt därtill extra personal för 4H-gården.

I Österbotten arbetar en s.k. distriktskonsulent anställd av centralorganisationen. Distriktskonsulenten fungerar i praktiken som verksamhetsledare för Svenska Österbottens 4H-distrikt; distriktet i sig har ingen anställd. På FS4H bedömer man att de fördelar förbundet har av en anställd distriktskonsulent med Österbotten som verksamhetsområde sannolikt är samma fördelar som föranlett finska 4H att utlokalisera experter av olika slag till sina distrikt, d.v.s. lokalkännedom och personliga kontakter, vilka är ovärderliga t.ex. i samband med kursarrangemang. Av denna orsak skulle FS4H önska ett distrikt också för Åboland; man har bl.a. övervägt en person med ansvar för 4H-verksamheten på svenska inom hushållningssällskapet, men ett sådant arrangemang är ännu på idéstadiet. Större kommuner skulle troligtvis också göra det lättare att bedriva regional verksamhet – nu samarbetar t.ex. 4H på Kimitoön minst lika ofta med nyländska Tenala som med Pargas.

Andra utvecklingsbehov berör bl.a. datafortbildningen. Merparten av verksamhetsledarna runtom i regionerna jobbar hemifrån med egna datorer, vilket naturligtvis utgör en utmaning i sig. Också andra funktioner kunde vidareutvecklas, bl.a. omarbetade FS4H nyligen sitt medlemsregister, sedan förbundet bekantat sig med andra förbunds register och begärt offerter från ett flertal företag. Kulturhuset uppfattas allmänt som en bra tjänst, men vissa delar av tjänsten, som just medlemsregisterfunktionen, kom för FS4H:s del lite väl sent.

I FS4H:s lokala verksamhet deltar i dagsläget också enstaka finskspråkiga barn. Instruktörerna instruerar vid behov på finska, men material etc. står endast till buds på svenska. Ifall man önskar utöka samarbetet svensk- och finskspråkiga 4H-föreningar emellan, så bedömer man inom FS4H att detta också ställer krav på utökat samarbete de båda centralorganisationerna emellan. Redan idag följer FS4H aktivt med vad som händer inom finska 4H: bl.a. gick företagsamhetsfostran på finskt håll in för ett s.k. TOP-system för ca fem år sedan. Systemet innebär i korthet att de unga utför arbetsuppgifter som de själva laddat ner på Internet. I efterhand besöks den unga av någon från 4H och de olika arbetsuppgifterna belönas med olika poäng (klisterlappar i ett häfte). På svenskt håll bedömde man att TOP-systemet åtmins-

tone till en början verkade för invecklat, så FS4H fortsatte utveckla sitt system med företagsböcker. Dessa innebär att de unga, i samråd med verksamhetsledaren/instruktören och sina föräldrar, först gör upp en plan över sitt "företag" och sedan utför olika arbetsuppgifter samt bokför dessa. Under denna period träffar ungdomen en 4H-anställd ca 2-4 gånger. Detta system upplever man på svenskt håll att möjliggör bättre kontakt med de unga. Dessutom kostar det att omarbete stora system, vilket ytterligare bidrog till FS4H:s beslut att först låta finska 4H utvärdera sitt nya system.

Under årens lopp har Svenska Österbottens 4H-distrikt också varit med om att ordna en del möten kring eventuella samarbetsformer t.ex. mellan finska och svenska 4H-föreningar nära Vasa. Tillsvidare är det ändå endast Sundom 4H, vars verksamhetsledare är tvåspråkig, och Vaasa 4H som har ett konkret kontinuerligt samarbete; tillsammans har föreningarna bl.a. arrangerat plantbyttardagar, hundvaksutbildning samt kurser för de ungdomar som deltagit i dataskrotsinsamling. Andra konkreta exempel på hur FS4H samarbetar med finska föreningar t.ex. i Österbotten är samåkning till nationella tävlingar och läger, medan samarbetet på centralnivå bl.a. tar sig uttryck i gemensam plast- respektive dataskrotsinsamling (insamlingen sker lokalt). FS4H är också välkommen att delta i finska 4H:s utbildningsdagar, i vilka bl.a. verksamhetsledaren för SÖ4H ibland deltar. På många håll bedöms ändå språket i sig utgöra ett hinder för utökat samarbete.

Ifall FS4H upphörde som svenskspråkig centralorganisation för 4H-verksamheten, befarar FS4H att det skulle innebära slutet för all renodlat svenskspråkig 4H-verksamhet. Inte heller tror man inom FS4H att en uppgång i ett finskt förbund skulle innebära någon större förbättring, eftersom samarbetet mellan 4H på svenska och finska redan är förhållandevis aktivt. Tack vare ett enligt verksamhetsledaren "öppet debattklimat" är det också bekant att det på finskt håll råder viss avundsjuka ifråga om t.ex. Svenska kulturfondens roll som projektfiansiär.

Verksamhetsledaren för Svenska Österbottens 4H-distrikt poängterar också att även om FS4H inte fanns, så skulle 4H-organisationen vara tvungen att ordna skilda utbildningsdagar p.g.a. språket och producera skilda material. Därtill önskar FS4H även framöver bevara en del av den traditionella 4H-verksamheten i Svenskfinland, vilken man tycker att skiljer en aning från verksamheten på finskt håll. Numera brukar också FS4H, i förhållande till sitt medlemsantal, lyckas bättre bl.a. vad gäller uppslutningen till 4H-läger.

Synpunkter från fältet

”Det ska både finnas tradition och nytänkande, inget får bli låst utan förändringar ska vara möjliga. Det borde finnas en arbetsgrupp som funderar på vad vi ska satsa på och hur detta ska utvecklas.” (Lokalförening i Österbotten)

SYNPUNKTER FRÅN FÄLTET PÅ FS4H:S NUVARANDE

ORGANISATIONSSTRUKTUR

Finlands svenska 4H:s distriktsorganisation kunde betecknas som skev. Det finns nämligen en distriktsorganisation med ansvar för Österbotten, medan centralförbundet sköter Nyland och Åboland. Uppfattningarna om vad detta betyder i praktiken går isär.

FS4H:s verksamhetsledare antog i augusti 2007 att avsaknaden av ett sydfinländskt distrikt betyder att 4H-föreningarna i Nyland och Åboland känner sig ”styvmoderligt behandlade”. Ute på fältet förefaller ändå de österbottniska verksamhetsledarna avsevärt mer kritiska till nuvarande organisationsmodell än sina nyländska kollegor. Särskilt i Österbotten uppfattas nämligen den nuvarande organisationsmodellen fokusera enbart på just södra Finland, så att centralförbundet och södra Finland idag i praktiken är en och samma sak. I Österbotten efterlyses följaktligen införandet av en regional nivå bestående av distrikt för såväl Österbotten som södra Finland. I Nyland och Åboland däremot förefaller lokalnivån mycket nöjd med centralförbundet. De lokala instruktörerna kontaktar centralförbundets verksamhetsledare vid behov, och det funkar bra. Man upplever ingen motsättning mellan den (regionala) verksamhet som ordnas av centralförbundet och den verksamhet man ordnar lokalt. Så är man inte heller särskilt intresserad av t.ex. något åboländskt distrikt, utom eventuellt ifråga om att balansera upp det österbottniska distriktet. Så framför t.ex. en nyländsk verksamhetsledare att det kanske kunde vara bra med ett nyländskt distrikt i syfte att främja samarbetet just Nylands 4H-föreningar emellan. Hon motiverar behovet av detta slags organ med att föreningarna jobbar ”ganska olika” i Nyland och i Österbotten.

Missnöjet med centralförbundet i Österbotten däremot förefaller bl.a. bottna i en känsla av att informationsgången de österbottniska 4H-föreningarna och centralförbundet emellan fungerar illa. Det som centralnivån sysslar med når den österbottniska lokalnivån först när allt är ”tuggat, klappat och klart”. Vidare framförs försiktig kritik mot det österbottniska distriktets oförmåga att stöda den lokala nivån. Särskilt önskas mer tid för de lokala verksamhetsledarna, vars arbete är

ensamt, så ”lite stöd på vägen skulle vara välkommet hos flera”. Inte heller lyckas distriktet riktigt fungera som förenande länk de lokala föreningarna emellan.

Som svar på denna kritik betonar ändå distriktskonsulenten att en person omöjligt kan göra allt. Med en person på distriktet som är verksamhetsledare, sekreterare, kassör etc. så blir det en mycket brokig arbetsbild. Till tidsbristen bidrar också att distriktet efterhand tilldelats sådana arbetsuppgifter som berör hela organisationen. Distriktet sköter också en del av den nordiska verksamheten, bl.a. sitter den österbottniska verksamhetsledaren i styrelsen för Nordisk samorganisation för ungdomsarbete.

Den stora utmaningen för 4H-rörelsen förefaller vara att organisationen sysselsätter en hel del personal ute på lokalnivån, men deras arbetsmiljö är inte den bästa. En distriktskonsulent i Vasa är förstås bättre än ingenting, men om denna distriktskonsulent också ska jobba med projekt samt handha ärenden som utlokaliseras till Vasa men gagnar hela den finlandssvenska organisationen (t.ex. data), så skulle det av allt att döma förutsätta ytterligare personresurser. Särskilt efterlyses ett system som skulle möjliggöra att någon på fältet speciellt handledde nyanställd 4H-personal i det praktiska arbetet.Handledningen har enligt distriktskonsulenten förbättrats på sistone, men den kunde förstås bli ännu bättre.

Ifråga om den kritik som lyder att det österbottniska 4H-distriktet inte stöder de lokala verksamhetsledarna tillräckligt, så antyder man på distriktet försiktigt att alla föreningar inte heller är särskilt aktiva ifråga om att ta kontakt eller diskutera utvecklingsmöjligheter. På vissa håll tycks man också anse att 4H-distriktet enbart ska dela ut pengar; man vill helst fortsätta som förr utan att göra några förändringar eller något som man kunde söka projektbidrag för.

Sammanfattningsvis bedömer man på flera håll att 4H-rörelsens organisationsstruktur sannolikt står inför en förändring. Exempelvis den österbottniska distriktskonsulenten bedömer att den finlandssvenska 4H-rörelsen utvecklats mycket, men att man nu nått så långt att de nuvarande personresurserna inte räcker för att gå vidare – även omstrukturering känns då som ett alternativ. Eventuella förändringar betonar ändå både Svenska Österbottens 4H-distrikt och lokala verksamhetsledare att först bör utredas grundligt. Olika slags arrangemang för t.ex. Åbolands del har som sagt också diskuterats. Till saken hör ändå att alla tillfrågade ingalunda kritiserar nuvarande organisationsstruktur.

OM FINLANDS SVENSKA 4H:S CENTRALNIVÅ INTE FANNS?

På föreningsnivå upplever man att den konkreta nyttan av centralförbundet Finlands svenska 4H består av info i form av cirkulär samt fortbildningsdagar för de lokala verksamhetsledarna. Den ekonomiska nyttan i form av statsunderstöd ska inte heller underskattas: statsunderstödet möjliggör inte minst anställd personal, om än ofta på deltid, på lokalföreningsnivå.

Ifråga om vilken konkret nytta fältet har av centralnivån, så betonar fältet också att centralkansliet faktiskt organiserar en hel del verksamhet, inte minst gemensamma aktiviteter med andra föreningar, i vilken föreningen kan delta. Man uppskattar också att den internationella verksamheten koordineras på centralnivå, vilket innebär att äldre ungdomar får info om internationella evenemang via centralförbundet. Det innebär också enligt förbundets verksamhetsledare att hon personligen ofta blir uppringd av unga runt om i Svenskfinland. Därtill har FS4H ingått ett läroutbildningsavtal med Svenska Yrkesinstitutet i Vasa, i avsikt att göra det möjligt för alla intresserade lokala verksamhetsledare och instruktörer att avlägga fristående specialyrkesexamen i landsbygdsutveckling. Denna skraddarsydd läroavtalsutbildning uppskattas mycket av de instruktörer som hoppat på programmet.

Nyttan av ett österbottenskt 4H-distrikt bedöms i sin tur särskilt i termer av bollplank och diskussionsforum och ”att utbyta tankar och idéer med varandra”. Även ifråga om t.ex. datatekniska problem, vänder sig föreningarna ofta till just distriktet.

Ifall en centralnivå saknades befarar man på fältet bl.a. att det kunde leda till orimliga krav på dem som frivilligt engagerat sig i de lokala 4H-föreningarnas styrelser. Redan idag är det alltså dessa styrelser som anställer respektive förenings verksamhetsledare. Å andra sidan förekommer också spridda åsikter om att den lokala verksamheten knappast skulle reagera alls, eftersom ”den enskilda föreningen är så stark och självständig att verksamheten skulle fortsätta som vanligt”. Vanligare är ändå att man poängterar vikten av någon som kan de ”stora sakerna”, d.v.s. trots att den lokala verksamheten är verksamhetens kärna, så är det bra och tryggt med ett centralförbund. Denna typ av åsikt är vanligare bland föreningar som också har regelbunden kontakt med centralförbundet.

Ifall distriktsnivån i Österbotten upphörde med sin verksamhet, skulle föreningarnas verksamhetsledare sannolikt uppleva sig ännu ensamman i sitt värv. Redan nu anser man nämligen att ”distriktet borde ha mera personresurser så att de som söker råd och hjälp därifrån får den hjälp de behöver”. Vidare föreslår man

att distriktsnivån vore väl lämpad som projektadministratör. Idag är alla 4H-föreningar hänvisade att arbeta med egna projekt, vilket i praktiken innebär att projektverksamheten haltar inom 4H, trots att det finns mycket utrymme för olika projekt. Största orsaken till detta bedöms vara att tillräckliga personresurser saknas. Lokalföreningarna uppfattar att ett sätt att avsevärt lätta på arbetsbördan för de lokala föreningarna vore att på distriktsnivån anställa någon att enbart jobba med projekt.

Nyttan av ett distrikt också för södra Finland kan diskuteras. I nuläget händer det ibland att södra Finlands verksamhet blandas ihop med centralorganisationens verksamhet, t.ex. i verksamhetsplanen för FS4H, och på det österbottniska distriktet i Vasa bedömer man att det kanske vore bra att skilja södra Finlands fältverksamhet från verksamheten på FS4H:s centralnivå, d.v.s. skapa ett distrikt också i södra Finland. Vad en sådan förändring rent konkret tillförde helheten är ändå svårt att bedöma.

SYNPUNKTER PÅ FÖRENINGARNAS EKONOMI

”Den ekonomiska biten är oerhört betungande för de lokala föreningarna. Statsbidragets storlek är inte alls fördelaktigt och det ekonomiska ansvaret är stort för varje förening. Mera pengar till de lokala föreningarna!” (Lokalförening i Österbotten)

”Ekonomi är alltid ett problem, eftersom de bidrag vi får från kommun och stat inte alls räcker till.” (Annan lokalförening i Österbotten)

”Ekonomi är alltid knapp i vår förening, man önskar ju alltid en större fördelning av medel då man har många aktiva medlemmar.” (Lokalförening i södra Finland)

Lokalföreningarnas ekonomi är i hög grad beroende av resultatavtal. Om detta system råder delade meningar. På en del håll upplevs detta bidra till en rättvis resursfördelning. På andra håll kritiserar man resultatavtalen gynnar traditionell verksamhet, såsom rådgivnings- eller hembesök, delvis på bekostnad av andra verksamhetsformer. Eftersom statsunderstödet förutsätter olika slags mätare för verksamheten, och t.ex. hembesök idag används som en mätare, så ser sig nämligen också sådana 4H-föreningar, för vilka hembesök inte fungerar särskilt bra, tvungna att fortsätta med dessa av ekonomiska orsaker. Verksamhetsformerna borde därför ses över i sin helhet: hellre skulle förstås föreningarna vilja satsa på sådant som de tycker fungerar. För att citera en verksamhetsledare: ”Det ska både finnas tradition och nytän-

kande, inget får bli låst utan förändringar ska vara möjliga. Det borde finnas en arbetsgrupp som funderar på vad vi ska satsa på och hur detta ska utvecklas.”

Därmed inte sagt att 4H-föreningarna saknar erfarenhet av samarbete med flera olika slags samarbetspartner på lokalnivå. Detta kunde t.ex. illustreras med Ålands 4H, som bl.a. samarbetar med såväl Ålands kenneldistrikt, genom utbyte av tjänster, som Nordea Bank, genom sponsorerings. Andra exempel på samarbetspartner är kommunernas fritidsväsen (bl.a. eftisverksamhet) samt i samband med matlagningskurser Marthaförbundets barn- och ungdomsorganisation M-klubben. I Österbotten har man också t.ex. arrangerat mopedtävlingar i samarbete med Nykterhetsförbundet Hälsa och Trafik.

8. *Folkhälsans förbund*

”I förhållande till befolkningen finns rätt mycket personal i Helsingfors, och hur skapa en aktivare dialog mellan personal och de lokalt aktiva är väl en utmaning för alla organisationer.” (Organisationsföreträdare på landskapsnivå)

”Folkhälsan har bra och givande projekt vars verksamhet täcker väldigt många målgrupper. Vi har till stora delar inriktat oss på vår barnträdgård samt kontakt till skolan eftersom det finns väldigt många aktiva föreningar i vår kommun.” (Folkhälsanförening, Nyland)

”Stor betydelse, inga pengar inget projekt” (Folkhälsanförening, Österbotten, om vikten av projektrelaterade understöd från Folkhälsans förbund)

”Genast då vi funderar på något, så kontaktar vi i första hand organisationsskeretaren på Folkhälsans förbund i Vasa.” (Folkhälsanförening, Österbotten)

Organisationen

Folkhälsans förbund

- * Fyra landskapsföreningar: Nyland, Åboland, Åland och Österbotten
- * 101 lokala Folkhälsanföreningar med totalt 16 461 medlemmar (år 2006)
- * Förbundet har personal och kanslifunktioner i Helsingfors, Vasa och Åbo

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Folkhälsans förbund utgör centralförbund för 101 lokala Folkhälsanföreningar, fördelade på fyra landskapsföreningar eller distrikt. Landskapsföreningarna i Nyland, i Åboland, på Åland och i Österbotten har alla anställd personal, bl.a. verksamhetsledare och organisationssekreterare, vilka med undantag av Åland bekostas av Folkhälsans förbund (på Åland används PAF-medel). Fördelningen av föreningar är följande: Nyland 37 föreningar (4 447 medlemmar), Åboland 14 föreningar (2 442

medlemmar), Åland 16 föreningar (2 635 medlemmar), Österbotten 34 föreningar (6 937 medlemmar). De sammanlagt 101 lokalföreningarna har ett medlemsantal på 16 461 medlemmar (år 2006). På ett år har förbundets medlemsantal ökat med 615 personer eller nästan 4 procent.

För närvarande reformerar Folkhälsans förbund landskapsföreningarnas funktion så att regionnivån framöver inte längre behöver anställa någon personal alls. Redan tidigare har man inom Folkhälsan skilt åt serviceproduktionen som organiseras inom allmännyttiga aktiebolag. Denna omorganisering motiveras bl.a. av den föreningskartläggning som förbundet utförde hösten 2003. Kartläggningen visade nämligen att Folkhälsans förbund nog hade understöd, men att landskapsföreningarnas roll kanske borde ses över; de föreningsaktiva efterlyste t.ex. åtgärder i syfte att föra förbundet och lokalföreningarna närmare varandra. Österbotten omorganiserades från och med 1.3.2007; Nyland och Åboland följer efter 1.1.2008. Landskapsföreningen Folkhälsan på Åland fortsätter dock som förut, p.g.a. den regionala lagstiftningen och bestämmelserna kring PAF-finansiering. Målet är ändå att, så gott det går, tillämpa samma nya idéer på Åland.

Ett annat mål med omorganiseringen har att göra med relationerna förbundets olika delar emellan. Förr gick t.ex. enligt verksamhetsledaren i Österbotten ett slags ”mental gräns” mellan landskapsförening och förbund – den gynnade ingalunda föreningarna utan utgjorde ett hinder för samarbete Folkhälsans olika organisationsnivåer och regioner emellan. Avsikten med omorganiseringen är att överbygga denna skiljelinje, för att istället betona de tre verksamheter de fyra landskapsföreningarna i praktiken ansvarar för, d.v.s. grundservice till lokala Folkhälsanföreningar, hälsofrämjande arbete i Folkhälsanhus (inte Åboland) samt gruppverksamhet. Verksamheterna livsstilsfrågor, förebyggande arbete, familjer & relationer, info, kampanjer och administration handhas däremot av förbunds-nivån. Det innebär i praktiken att sakkunniga inom t.ex. livsstilsfrågor framöver enklare kan anlitas av förbundets geografiska verksamhetsområde i dess helhet. Däremot kan förstås förbundet anställa t.ex. projektledare som fysiskt placeras på vilken ort som helst.

FÖRBUNDSMÖTET OCH FÖRBUNDSSTYRELSEN

Förbunds-mötet utövar beslutanderätten i förbundet. Till ordinarie medlemmar i förbundet kan antas registrerad Folkhälsan-landskapsförening. I stadgarna benämns de ordinarie medlemmarna medlemsföreningar. Medlemsföreningarna

sammankommer till ordinarie förbundsmöte två gånger per år; vårmöte och höstmöte. Varje medlemsförening har rätt att vara representerad på förbundsmötet med två representanter per påbörjat 25-tal lokalföreningar. Varje representant har en röst. Samfundet Folkhälsan i svenska Finland rf har rätt att utse två representanter med närvaro- och yttranderätt vid förbundsmötena.

Förbundsstyrelsen är förbundets verkställande organ. Styrelsens uppgift är följande:

- * Att ansvara för förbundets verksamhet samt leda förbundet
- * Att sammankalla till förbundsmöten, bereda ärenden för förbundsmöten samt verkställa vid förbundsmöten fattade beslut
- * Att anta medlemmar
- * Att anta och entlediga förbundsdirektören
- * Att tillsätta eventuella kommittéer och arbetsgrupper
- * Att fastställa eventuella arbetsordningar, instruktioner och reglementen för förbundet samt tillsätta eventuellt arbetsutskott

Förbundsstyrelsen består av ordföranden samt minst åtta och högst tio medlemmar med personliga suppleanter vilka väljs av ordinarie höstmöte. Mandattiden är två kalenderår, så att hälften av styrelsemedlemmarna avgår varje år. Förbundsstyrelsen föredrar ärenden för förbundsstyrelsen och verkställer beslut fattade av förbundsstyrelsen.

Ekonomi

Folkhälsans förbund: översikt över finansieringskällorna (år 2006)

- * Verksamheten finansierades till 64 procent med anslag från Samfundet Folkhälsan
- * RAY-understöd från Penningautomatföreningen för förbundets verksamhet 77 770 euro plus projektbidrag 344 518 euro, för landskapsföreningarnas verksamhet totalt 256.030 euro
- * Övriga understöd för förbundets verksamhet från fonder etc. 250 101 euro
- * Förbundet koordinerar landskaps- och lokalföreningarnas ansökningar till Stiftelsen Brita Maria Renlunds Minne, 58 500 respektive 376 150 euro
- * Övriga finansieringskällor lokalt: kommunala anslag, fonder och stiftelser etc.

Översikt över ekonomiska transaktioner förening-förbund

- * För medlemstidningen uppbär förbundet av föreningarna årligen 2,60 euro per medlem
- * Till landskapsföreningen erlägger lokalföreningarna i Österbotten och i Nyland 1 euro per år och medlem (i Nyland dock minst 35 euro per förening)
- * Landskapsföreningarna i Åboland och på Åland uppbär ingen medlemsavgift
- * Lokalföreningarna kan årligen söka förbundets verksamhets- och projektunderstöd, vilka finansieras av Samfundet Folkhälsan

HUVUDSAKLIGA FINANSIERINGSKÄLLOR OCH SAMARBETSPARTNER

Folkhälsans förbund grundades våren 2002, i samband med att Folkhälsans serviceproduktion överfördes till allmännyttiga aktiebolag. Sedan denna ombildning har förbundets omsättning närapå fördubblats, och först nu är förbundet enligt förbundsdirektörens bedömning egentligen redo för helt nya projekt och utmaningar. Förbundets verksamhet finansieras till största delen av Samfundet Folkhälsans bidrag (64 procent år 2006). Också RAY-understöden utgör en betydande andel av såväl förbundets ekonomi (allmänna understöd 77 770 euro, projektbidrag 344 518 euro) som landskapsföreningarnas ekonomi (allmänna understöd sammanlagt 256 030 euro).

Projektuppslag kommer från flera olika håll, t.ex. från förbundsstyrelsen, lokalföreningarna och anställda i regionerna. Mindre projekt föreslås också av lokalföreningarna. EU-medlemskapet medförde inga större förändringar, eftersom Folkhälsans förbund mer eller mindre, enligt förbundsdirektören, hittills avstått från att avsätta personalresurser på EU-projekt. Någon egentlig finskspråkig motsvarighet att t.ex. utbyta projektuppslag med saknar förbundet, men det finns ett nära samarbete med bl.a. Centret för hälsofrämjande Tekry och Mannerheims barnskyddsförbund. Andra finlandssvenska organisationer, t.ex. Finlands svenska idrott och olika social- och hälsovårdsorganisationer, intresserar också. På regionnivå samarbetar Folkhälsan bl.a. med Marthaförbundet och Svenska studiecentralen. I Österbotten hade Mannerheims barnskyddsförbund (MLL) i ett skede två svenskspråkiga anställda, med vilka landskapsföreningen samarbetade särskilt aktivt inför utlysandet av skolfreden i Vasa 2006 (samarbetet fortsatte också i Jyväskylä året därpå). Nu är MLL åter finskspråkigt, men den österbottniska landskapsföreningen och MLL samarbetar alltså, just nu bl.a. med mobbningsförebyggande verksamhet.

De lokala Folkhälsanföreningarna förverkligar också egna projekt. På förbundet är man väl medveten om att lokalföreningarna i första hand är intresserade av konkreta, handgripliga projekt kring teman som barn och ungdom samt motion. T.ex. väckte Folkhälsans, Marthaförbundets och Finlands svenska idrotts gemensamma Gåkampen-kampanj mersmak också bland föreningarna. Gåkampen koordinerades på förbunds nivå.

Vidare efterfrågas, särskilt bland allmänheten, allt mer verksamhet som riktar sig till äldre: nyblivna pensionärer utgör numera en enorm resurs i folkhälsoarbetet. Ett färskt exempel på ett projekt som i första hand riktar sig till äldre är de s.k. 65+ coacharna, d.v.s. yngre pensionärer som utbildats i att stöda och uppmuntra äldre pensionärer att röra på sig och träna muskelstyrka och balans. Projektets övergripande mål är att förhindra fallolyckor. I praktiken innebär detta t.ex. att coacharna startar stavgångsgrupper samt att de informerar äldre om vanliga risker för olycksfall, särskilt i hemmet. Projektet inleddes med en pilot i Korsholm, men ska utvidgas med hjälp av 2007 års Luciansamling. Också projektet Medfostrare i skolan, som administreras av förbunds nivå men i praktiken berör skolor och privatpersoner runt om i Svenskfinland, har väckt stort intresse. Projektet har också lockat med nya ansikten i verksamheten, d.v.s. det svarar på det behov som funnits av att utvidga förbundets folkhälsoarbete till mer än traditionell föreningsverksamhet. Inte sällan har också dessa nya ansikten varit nyblivna pensionärer.

För understöd för både basverksamhet och projekt kan Folkhälsans lokalföreningar sedan länge vända sig till centralförbundet. De externa understöd som Folkhälsans förbund beviljas av nationella organisationer (Peningautomatföreningen RAY, Centret för hälsofrämjande Tekry och Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne) söks och redovisas centraliserat av Folkhälsans förbund, men tillfaller till stor del lokalföreningarna. Allmänt gäller t.ex. att de anslag förbundet erhåller från Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne fördelas på lokalföreningarna till 90 procent, medan RAY-understödet delas ungefär 50-50 förbundet och föreningarna emellan. Av Svenska kulturfonden har Folkhälsans förbund beviljats understöd för förbundets olika samarbetsprojekt, t.ex. Medfostrare i skolan, men inte för den egna verksamheten. En del lokalföreningar riktar också egna ansökningar till Svenska kulturfonden, men förbundsdirektörens uppfattning är att Folkhälsanförbunderna får understöd endast i undantagsfall och om de samarbetar med någon annan organisation.

MEDELSAVGIFTER

Medlemsavgifter utgör en minimal del av Folkhälsans omsättning. För medlemstidningen (6 nr/år) uppstår Folkhälsans förbund via lokalföreningarna 2,60 euro per person. Förbundet rekommenderar därför att lokalföreningarna uppstår en medlemsavgift på minst 10 euro. Avgiftens storlek varierar ändå föreningarna emellan, och inom förbundet diskuteras med jämna mellanrum behovet av riktlinjer för lokalföreningarnas medlemsavgifter. T.ex. i Österbotten diskuterades man senast i samband med höstmötet 2007 ifall principen om familjemedlemskap kunde frångås helt. Idag uppstår föreningarna uppskattningsvis ca 6–10 euro per person, vissa tillämpar familjepris.

Landskapsföreningarna i Österbotten och Nyland uppstår 1 euro per person-medlem (i Nyland: minst 35 euro per förening), landskapsföreningarna i Åboland och på Åland uppstår ingen medlemsavgift. Man kan för närvarande inte bli medlem i förbundet utan att ansluta sig till en lokalförening, och samtliga lokalföreningar är inordnade under någon av de fyra landskapsföreningarna. T.ex. den gryende verksamheten i Björneborg och Jyväskylä ingår i Åbolands respektive Nylands landskapsförening. Nya lokalföreningar har också sparkat igång i Kervo och Hyvinge. Några egentliga startbidrag finns inte, men lokalföreningarna beviljas medel enligt prövning, och nya föreningar får s.k. skraddarsytt stöd, även ifråga om ekonomiska resurser.

Även de landskapsföreningar som inte uppstår medlemsavgift för att finansiera verksamheten, uppstår kursavgifter. Det är ändå värt att notera att en stor andel av dessa kursavgifter betalas av kursdeltagarnas arbetsgivare, och att denna arbetsgivare ofta är Folkhälsan själv. Det är således Folkhälsans förbund som i hög grad finansierar sin regionala nivå och dess verksamhet, bl.a. regionkontoren och dess personal bekostas av Folkhälsans förbund. Babysimverksamheten i Nyland utgör ett undantag, den bär sig själv. Denna process förenklas ändå från och med 2008 (Österbotten: mars 2007), när landskapsföreningarnas roll förändras och de inte längre fungerar som praktisk arrangör.

Organisationsutveckling

”Målet med organisationsreformen är att all personal inom hälsofrämjandet ska se lokalföreningarna som en viktig aktör som man jobbar med. Utfallet är något som framtiden får utvisa.” (Organisationsföreträdare på landskapsnivå, Nyland)

”Folkhälsan håller på att försvaga landskapsföreningarna, åtminstone blir all perso-

nal direkt anställd av förbundet. De lokala föreningarna har reagerat negativt på detta. De vill behålla den regionala nivån.” (Organisationsföreträdare på landskapsnivå, Åboland)

”Vad är det som landskapsföreningen har som morot för att mobilisera fältet? Jag har inte hittat någon sådan grej.” (Organisationsföreträdare på landskapsnivå, Österbotten)

RÖRELSENS SLAGKRAFT: NÄTVERK LOCKAR MED NYA ANSIKTEN I VERKSAMHETEN

Tidigare kartläggningar av Svenskfinlands föreningsliv har visat att många organisationer borde tänka om för att sänka tröskeln till engagemang. Folkhälsans förbund försöker svara på detta behov genom att erbjuda tre alternativa sätt att aktivera sig. Det traditionella är att man ansluter sig till en lokalförening, men nu erbjuds också lärare, rådgivningspersonal samt anställda inom äldreomsorgen möjligheten att gå med i nätverk för yrkesgruppen ifråga. Därtill koordinerar de regionala organisationssekreterarna nätverk för s.k. lösa frivilliga, d.v.s. personer som är intresserade av Folkhälsans verksamhet men inte vill verka inom någon lokalförening. Häribland finns särskilt personer inom de s.k. skolfarfarprojekten, som är ett samarbete med Förbundet Hem och skola och Svenska pensionärsförbundet.

UTVECKLINGSARBETET

Att Folkhälsan har verksamhet på lokal nivå behöver inte nödvändigtvis betyda att den är på lokalföreningens ansvar. T.ex. den verksamhet som bedrivs inom ramen för projektet Hälsa i skolan genomförs uteslutande av förbundets personal. Ändå identifierar sig många föreningsaktiva med också denna aktivitet, och enligt förbundsdirektören är det ”bara roligt om lokalföreningarna kan få en del av äran och tacken”. Därtill betonar hon vikten av att de lokala Folkhälsanföreningarna känner till, och kommer med synpunkter på, även denna verksamhet, som förhoppningsvis bidrar till att göra organisationen mer känd och attraktivare för nya föreningsmedlemmar.

Folkhälsoarbetet utgör ändå ett enormt verksamhetsfält – men en organisation kan inte ha hur många tyngdpunktsområden som helst. Just nu bedömer förbundsdirektören att Folkhälsan kanske försöker lite för mycket på en gång, vilket ibland resulterar i ett onödigt ”plottrigt” slutresultat. Verksamheten skulle må bra av fokusering, fördjupning och långsiktighet, och Folkhälsans förbund försöker framöver systematisera sin verksamhet bl.a. med hjälp av ett s.k. balanserat styrkort.

Därtill försöker Folkhälsans förbund aktivt kartlägga vilka behov och önskemål som upplevs som särskilt aktuella ute på fältet. I den interna föreningskartläggning som Folkhälsan slutförde våren 2004 framkommer att lokalföreningarna särskilt önskar hjälp med allt sådant som sparar de föreningsaktivas tid, samt stöd i form av människoresurser. Vidare önskades ytterligare utbildning, handledning och förmedling av ledare och instruktörer. Allt detta bedömdes som viktigare än finansiellt understöd. På detta behov försöker Folkhälsans förbund nu svara med bl.a. intranät, hjälp med att producera broschyrer och inköp av program för effektivare medlems- och kontaktregister samt bokföringsprogram. En liknande kartläggning utförs nästa gång 2008.

ÖKAD CENTRALISERING?

Vart går de förtroendevaldas tid, vilka slags ärenden vill och kan de rimligtvis följa upp? I den gamla organisationsmodellen hade de förtroendevalda stort ansvar men små möjligheter till helhetsinsyn ifråga om t.ex. personalfrågor. Helhetsinsyn över en organisation av Folkhälsans storlek kan enligt förbundsdirektören inte heller rimligtvis förutsättas av de förtroendevalda. Till saken hör också att allmänhetens kunskaper om hälsa och friskvård ständigt ökar, och kraven på t.ex. föreläsarnas sakkunskap likaså. Folkhälsan hoppas att förbundet nu blir bättre på att dels ta tillvara, dels utveckla personalens kompetens. Man hoppas också att det framöver blir enklare att anlita personalens kompetens jämnare, d.v.s. på flera håll i landet.

Omläggningen innebär också att man frångår förfarandet med landskapsvisa bokslut, till förmån för ett gemensamt bokslut för Folkhälsans förbund. Detta ökar transparensen och är något som efterfrågats av olika finansiärer, eftersom färre mellanhänder och -processer anses leda till effektivare användning av beviljade resurser. Ökad transparens borde också minska den dragkamp som vid enstaka tillfällen kunnat skönjas distrikten emellan, eller åtminstone förflytta all sådan tävlan till att äga rum inom förbundsstyrelsen, där alla regioner tävlar på lika villkor.

Enligt förbundsdirektören innebär inte den senaste omläggningen någon ökad centralisering; tvärtom är avsikten att sänka tröskeln för att utlokalisera anställda i regionerna. Samtliga regionkontor består. Landskapsföreningarna har fortsatt vis en styrelse bestående av förtroendevalda, och de ska särskilt fungera som ett slags utvecklingsforum. Enligt förbundsdirektören handlar då omläggningen snarast om att formellt bekräfta en redan rådande praxis. Man ville inte heller att distriktsnivån skulle bli en gummistämpel. Regionnivån riskerar förstås alltid bilda

en ”tratt” mellan å ena sidan centralnivån, å andra sidan lokalnivån. Nu hoppas man på bredare kontaktytor centralnivån och lokalföreningarna emellan. Omläggningen motiveras också av att omvärlden har förändrats; idag kan centralförbundet lika väl kontakta t.ex. lokalföreningen i Oravais direkt som gå via landskapsförbundet i Vasa. Dessutom är den lokala kontakten enligt förbundsdirektörens bedömning inbyggd i själva verksamhetsidén; folkhälsa kan inte främjas endast av en centraladministration. Å andra sidan är inte heller beroendet av moderorganisationen någon nyhet, det framgår t.ex. av lokalföreningarnas stadgar från när Samfundet och de första lokalföreningarna grundades 1921.

Verksamhetsledaren för landskapsföreningen Folkhälsan i Österbotten, som omorganiserades 1.3.2007, bedömer i sin tur i november 2007 att mottagandet denna reform efterhand blivit allt positivare. Eftersom reformen verkställdes mitt under verksamhetsåret visade sig en av de största utmaningarna beröra ekonomin och att få denna kompatibel, detta också sagt med tanke på andra organisationer som planerar en omorganisering. Störst motstånd mötte reformen i Österbotten inom landskapsföreningsstyrelsen – men redan i samband med landskapsföreningens höstmöte 2007 uttalar sig flera skeptiker i betydligt positivare ordalag. Särskilt styrelsen befarade nämligen inledningsvis att regionnivåns, inte minst landskapsföreningsstyrelsens, roll skulle minimeras. En viktig del av reformen består då i att engagera aktörer på olika nivåer, med möten, utvecklandet av nya rutiner etc. Enligt verksamhetsledaren i Österbotten kommer landskapsföreningens styrelse framöver egentligen att ha större, inte mindre, påverkningsmöjligheter. Exempelvis tar styrelsen framöver ställning till Folkhälsans förbunds, inte enbart det egna landskapets, verksamhetsplan. Åsikterna går ändå isär på denna punkt, bl.a. ifråga om hur lyckat det är att de förtroendevalda nu i första hand ska fundera på annat än s.k. tunga saker (ekonomi och anställningsansvar). Faktum är ändå, enligt verksamhetsledaren, att alla människor inte är lika intresserade av att visionera. Således kommer andelen ”kreativa verksamhetsmänniskor” sannolikt att öka i den ”nya” styrelsen, medan andelen personer som hellre beslutar om tunga saker minskar.

På fältet förekommer ändå en viss kritik mot att Folkhälsan ”försvagar landskapsföreningarna”: man befarar att det kan bli besvärligt att mobilisera och upprätthålla engagemanget hos de förtroendevalda inom just landskapsföreningen. Så påpekar t.ex. en organisationsföreträdare på regionalnivå att antalet förtroendevalda som intresserar sig för annat än den egna lokalföreningen minskar radikalt, ifall de engagerades skara framöver inskränker sig till enbart centralorganisationens styrelse.

Likaså påpekar en annan aktiv på regionnivå att den pågående omorganiseringsprocessen naturligtvis fråntar landskapsföreningarna en stor del av deras ”manöverutrymme”, men eftersom han anser att det är onödigt att belasta landskapsforumet i en s.k. folkrörelse ”med den svåra uppgiften att vara arbetsgivare och syssla med administration”, så är detta inte nödvändigtvis någon dålig utveckling. Landskapsföreningens främsta funktion blir då att fungera som samlade forum, medan rörelsens professionella gren handhar arbetsgivaransvar och serviceproduktion. Även denna organisationsföreträdare framhåller ändå att mobiliseringen av fältet nog kunde tjäna på något slags ”morot” – t.ex. i form av egna fonder, ett slags öronmärkning av resurser för sådan verksamhet som den egna regionen önskar prioritera.

KOMMUN- OCH SERVICESTRUKTURREFORMEN

Kommun- och servicestrukturen bekymrar inte Folkhälsans förbund. Föreningarna får i allmänhet ganska små bidrag av respektive kommun, och redan idag verkar flera lokalföreningar inom en kommun – t.ex. Folkhälsan i Björköby, Folkhälsan i Korsholm, Folkhälsan i Kevlax, Folkhälsan i Replot och Folkhälsan i Solf-Sundom, vilka alla fem verkar i Korsholm.

Mot en stark inverkan på föreningarna talar alltså att de lokala Folkhälsanföreningarnas samarbete med kommuner idag begränsar sig främst till avtal om dagis och eftisar, om ens det. Däremot utgör t.ex. Folkhälsanhuset i redan nämnda Korsholm ett exempel på mycket nära samarbete kommun och Folkhälsan emellan. På regionnivån påpekar man ändå att framtida språkförhållanden möjligen kan tänkas ha en viss betydelse ifråga om kommunernas benägenhet att samarbeta med just Folkhälsans förbund.

Synpunkter från fältet

”Vi lever med den känslan att de [Folkhälsans förbund] hör av sig om det är något som rör just vår förening. De är alla vänliga och pratar gärna med oss om vi funderar över något.” (Folkhälsanförening i Österbotten)

”Utan landskapsföreningen skulle vår förening ha mycket mindre verksamhet. Det är bra med någon att ringa till och fråga om råd, t.ex. om löner, och tips på föredragare.” (Folkhälsanförening på Åland)

”Satsa mera på medlemsregistret samt skolningen och skolningsmaterial, nu fungerar detta ej!” (Folkhälsanförening i Åboland)

”Man borde få välja om man vill ha medlemstidningen eller inte, nu har vi den uppfattningen att många exemplar åker direkt i pappersinsamlingen.” (Folkhälsan-förening, Åland)

SYNPUNKTER PÅ RELATIONERNA FÖRENING-FÖRBUND

De lokala Folkhälsanföreningarna förefaller i allmänhet ganska nöjda med sitt centralförbund, trots att man sällan själv är i kontakt med organisationen. Kontakten till förbundet sköts i stort sett via landskapsföreningen. Följaktligen upplever föreningarna också att de har stor nytta av organisationens regionnivå; förutom att landskapsföreningen ordnar en del verksamhet på distriktsnivå, så erbjuder särskilt de av landskapsföreningarna arrangerade mötena viktiga diskussionstillfällen för föreningsaktiva från olika orter. Lokalföreningarna överlag förefaller eniga om nyttan av att tillhöra Folkhälsans förbund, inte minst förbundets regionala nivå, landskapsföreningen. På föreningssnivån förefaller nämligen landskapsföreningarna i praktiken betraktas som centralförbundets förlängda arm även i regioner där landskapsföreningarnas roll ännu inte omorganiserats hösten 2007.

Exempelvis i Iniö tycker man också den åboländska landskapsföreningen försvarar sin plats inte minst p.g.a. de långa avstånden. Vidare uppskattar man den samlade funktion som landskapsföreningen har, eftersom beslutsfattandet på regionnivå, d.v.s. möten, samlar styrelseledamöter från en uppsjö föreningar. Lokala samarbetspartner i Iniö är bl.a. Hem och Skola (gemensamma jul- och luciafester och andra familjefester), Röda Korset (gemensamma höst- och vårmöten) och ortens marthaförening (bl.a. friskvårdsdagar, simresor, teatergästspel). Projektverksamhet och extern finansiering intresserar ändå inte föreningen just nu, det vore alltför arbetsdrygt. Över vilken inverkan kommun- och servicestrukturreformen kunde tänkas få för verksamheten har man inte ens reflekterat.

Landskapsföreningen är också till nytta ifråga om de verksamhetsbidrag många lokala Folkhälsanföreningar är förhållandevis beroende av. Exemplet Folkhälsan i Iniö finansierar sin verksamhet med de understöd man årligen anhåller om av sitt centralförbund. Vidare uppbär man i Iniö en i det närmaste symbolisk medlemsavgift om 2 euro (år 2007, medlemsavgiften väcker ändå ständigt diskussion). Därtill uppbärs av föreningens medlemmar 2,60 euro att vidarebefordras till Folkhälsans förbund. Landskapsföreningen i Åboland uppbär ändå ingen medlemsavgift, och landskapsföreningarna betalar ingen medlemsavgift till Folkhälsans förbund. För ett medlemskap i Folkhälsan i Iniö debiteras således en förhållandevis obetydlig årlig avgift om 4,60 euro per person.

Också Folkhälsan i Hitis sätter värde på sin landskapsförening och regionkansliet. Föreningen kontaktas ett tiotal gånger per verksamhetsår, med mejl och brev, medan de föreningsaktiva själva främst vänder sig till landskapsnivån i samband med sin årliga bidragsansökan. Relationerna mellan förening och förbund fungerar tillfredsställande – förutom under sommaren, då föreningens verksamhet är som livligast p.g.a. simskolorna och man skulle behöva kansliet i Åbo allra mest. Samma behov har förstås alla lokala Folkhälsanföreningar med simskolor – i Österbotten avhjälpes denna brist rent konkret i form av en Folkhälsankontaktperson, som anställdes av förbundet men placerades vid regionkansliet just under semestertiden med tanke på simskolorna. I Österbotten vänder sig föreningarna särskilt till regionkansliet när de behöver material eller hjälp och stöd med uppdateringen av webbsidorna och medlemslistorna.

Förutom att Folkhälsan i Hitis arrangerar simskolor, så har föreningen under årens lopp bl.a. grundat lekpark, fixat bryggor och införskaffat en sjukhussäng till ett åldringshem på orten. Simskollärarna och lekledarna får ersättning från Folkhälsans förbund, men i övrigt bygger föreningens verksamhet på ca sju personers frivilligarbete. Tillsammans med Folkhälsanföreningen i Dalsbruk har man ordnat förskolesimskola, men möjligheten att samarbeta med andra föreningar på orten begränsas av att det i stort sett är samma personer som verkar inom Folkhälsan, Röda korset och Hem och skola, och projektverksamheten begränsas ytterligare av att de föreningsaktiva själva omöjligt hinner göra mer. Projekt kring motion och välbefinnande intresserar ändå alltid. Kanske förbundet kunde initiera fler projekt som berör också små orter, men inte nödvändigtvis kräver enorma insatser från föreningarna? Vidare efterlyser man i Hitis mer resurser till medlemsregistret, som nu fungerar illa, samt utbildning och kursmaterial. Konkret är ändå det mest trängande behovet fler simskollärare, särskilt sådana som kan jobba vintertid. Kunde förbundet utbilda fler simskollärare, också på små orter, och marknadsföra arbetet som just simskollärare till potentiella intresserade?

Föreningen Folkhälsan i Replot hör däremot till de Folkhälsanföreningar som årligen söker projektmedel för olika ändamål. Det största projektet hittills är Replot simstrand, för vilken föreningen restaurerade upp stranden, byggde omklädningshytter och ett hopptorn samt ställde i ordning en liten lekpark. TE-centralen och Korsholms kommun stod för merparten av finansieringen, men även Replot sällskapheter bidrog. Ett annat projektexempel är Fartsniglar, som utföll så väl att projektet senare inkluderades i föreningens ordinarie verksamhet. För Fartsniglarna

fick föreningen projektbidrag från Folkhälsans förbund. Hösten 2005 anställde föreningen vidare en person med uppdrag att skriva föreningens historik. För detta erhöll föreningen anslag från Folkhälsans förbund, Sparbanksstiftelsen i Vallgrund samt kulturnämnden i Korsholm. Sammantaget betonar Folkhälsan i Replot betydelsen av just Folkhälsans projektbidrag för de lokala Folkhälsansföreningarna. Andra finansieringskällor av vikt för just denna förening är Korsholms kommun, Svenska studieccentralen, Sparbanksstiftelsen i Vallgrund, Viktor Ollqvists stiftelse, Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, m.fl.

Även på Åland betonar lokala organisationsföreträdare starkt den egna landskapsföreningens roll. Utan landskapsföreningen skulle lokalföreningarnas verksamhet vara avsevärt mindre, lyder en bedömning, med motiveringen att de föreningsaktiva nu har någon att vända sig till för hjälp t.ex. vad gäller att hitta lokala föredragshållare eller att söka projektunderstöd. Landskapsföreningen får också besvara frågor om löner och liknande, t.ex. brukar Folkhälsan i Föglö försöka engagera lokala ungdomar (15 år uppåt) som lekledare för föreningens simskolor. För byggandet av ett hopptorn för föreningens simskolverksamhet lyckades man också få projektunderstöd av Folkhälsans förbund för några år sedan.

Även efter omorganiseringen av landskapsföreningarnas funktion på andra håll har Landskapsföreningen Folkhälsan på Åland arbetsgivaransvar etc. Till detta bidrar inte minst PAF-finansieringen. I någon mån efterlyses också andra slags projekt av föreningarna på Åland: särskilt drogförebyggande verksamhet och andra projekt som riktar sig till de unga lyftes fram på Åland (i någon mån också på andra håll). Man är nöjd med de föreläsare man engagerat med hjälp av landskapsföreningen samt annan service i form av hjälp och råd vad gäller löner etc. Föreningen samarbetar särskilt med Hem och skola. Betoningen på skola och dagvård gäller också i hög grad de föreningar som koncentrerat sig på barndagvårdsverksamhet. Denna verksamhetsprofil stämmer också t.ex. på Folkhälsan i Grankulla. Även i Grankulla överväger man ibland olika slags projekt, bl.a. funderade man i ett skede på drogförebyggande projekt med anledning av en undersökning som visade att ungdomarna där konsumerar förhållandevis mycket alkohol. I likhet med exemplen från Åboland gäller dock samma begränsningar för projektverksamheten i Grankulla, d.v.s. många lokala projektuppdrag förblir oförverkligade, inte p.g.a. problem med ekonomin utan för att föreningarna är mycket små och deras personresurser följaktligen sällan är tillräckliga för mer än en profilverksamhet, såsom simskolor eller barndagvård.

9. *Finlands svenska scouter*

”Sju distrikt bantades ner till fem regioner. På gott och ont.” (Helsingfors svenska scouters verksamhetsledare om förbundets organisationsutveckling)

”Vi är fortfarande i ett utvecklingsstadium, i det här skedet finns inga raka svar.” (Regionsekreteraren i Österbotten)

”Dessa organisationsstrukturomändringar påverkar inte den lilla 10-åriga scouten, så att hon skulle märka något.” (Scoutkår i Åboland)

”För just vår kår är framtidsutsikterna ljusa. För scoutingen överlag är det svårt att säga, en utmaning är väl att det är så väldigt lokalt. Allt hänger på hur scoutkårer-na leds – om vi helt missköter oss, så dör finlandssvensk scouting, just på vår ort, bort inom fem år.” (Scoutkår i Nyland)

Organisationen

Finlands svenska scouter

- * Ca 70 lokalföreningar, scoutkårer, med totalt ca 5 000 medlemmar
- * Fyra regioner, ”funktionella enheter inom Finlands svenska scouter”
- * Finlandssvenskt centralförbund men tillika ett av distrikten inom Finlands scouter, med ansvar att sköta distriktsuppgifterna i Finland på svenska
- * Förbundet har personal i Helsingfors, Vasa och Åbo

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Finlands svenska scouter (FiSSc) ansvarar för den svenskspråkiga scoutverksamheten i Finland och är medlem av takorganisationen Suomen partiolaiset – Finlands scouter. Bägge förbunden har inlett en omorganisering av sin distriktsnivå. För FiSSc:s del innebär denna process bl.a. att förbundets sju registrerade distriktsorga-

nisationer från och med år 2005 i praktiken ersattes med fem (senare fyra) regioner, vilka brukar betecknas som ett slags funktionella enheter inom FiSSc. Idag är regionerna följande: Helsingfors och östra Nyland, västra Nyland, Åland och sydvästra Finland respektive Österbotten

Scoutverksamhetens kärnenhet är ändå fortsättningsvis kåren, som utgör den lokala enhet inom vilken den konkreta verksamheten för barn och unga förverkligas. Kårens storlek varierar från ca 20 till 250 scouter. Internt är kårerna ofta organiserade i s.k. avdelningar, åldersgrupper eller flick- och pojkgrupper, vilka vidare kan bestå av flera mindre grupper, patruller. Det finns också scoutkårer som består av endast flickor eller pojkar, eller endast sysslar med sjöscouting eller landscouting. Ledarna är alltid frivilliga. Av 850 kårer har ca 70 svenskspråkig eller tvåspråkig (två kårer) verksamhet. I Finland finns det totalt ca 75 000 scouter, varav drygt 5 000 är svenskspråkiga och tillhör FiSSc.

Många kårer stöds av en bakgrundsorganisation, ofta församlingen. På finskt håll bedöms ca 70 procent av scoutkårerna ha någon församling som bakgrundsorganisation (enligt uppgift från evangelisk-lutherska kyrkan), och de församlingsanslutna kårerna har ökat också på svenskt håll, särskilt i Österbotten. Andelen är ändå alltså något mindre än på finskt håll. För de svenska kårernas del innebär det i praktiken att kåren får utrymmen eller stöd för hyran av församlingen. Däremot är kårer med närmare kontakter till församlingarna enligt FiSSc:s bedömning inte lika vanligt på svenskt som på finskt håll. Särskilt på finskt håll uppe i landet bedöms nämligen kontakterna som närmare, d.v.s. scoutingen ingår i församlingens barn- och ungdomsarbete. Även sådana kårer brukar dock vara öppna för alla barn och unga, oberoende av trosinriktning. Också ideella och religiösa samfund, kommuner, föräldraföreningar samt företag kan utgöra bakgrundsorganisation.

Mellan Finlands svenska scouter och den nationella takorganisationen Finlands scouter finns det sedan årtionden tillbaka ett fungerande samarbetsavtal, och FiSSc:s verksamhetsledare bedömer att FiSSc på finskt håll åtnjuter mycket goodwill. Bl.a. inhyses FiSSc:s utlokaliserade regionsekreterare ”för en billig peng” i de finska distriktsorganisationernas utrymmen. Samverkan de båda förbunden emellan beskriver FiSSc:s verksamhetsledare som ”varmhjärtad men fruktansvärt jobbig”. På finskt håll saknas nämligen ofta intresse för finlandssvenska särbehov, traditioner etc.

FÖRENINGSMÖTET OCH STYRELSEN

Den högsta beslutanderätten inom Finlands svenska scouter har föreningsmötet, som sammanträder två gånger om året. Förbundets ordinarie medlemmar är alla av styrelsen godkända registrerade lokala svenskspråkiga scoutorganisationer (kårer). Vid föreningsmötena har representanter för ordinarie medlemmar rösträtt, en röst per varje påbörjat 40-tal medlemmar. De ordinarie medlemmarna utser alltså egenhändigt sina representanter jämte suppleanter till föreningens möten. Samma representant kan ha mer än en röst. Förutom ordinarie medlemmar kan förbundet också ha extraordinarie medlemmar, d.v.s. av styrelsen godkända rättsgiltiga samfund eller stiftelser som befrämjar scoutrörelsen. Representanter för extraordinarie medlemmar har yttranderätt vid föreningsmötet.

Det är föreningsmötet som fastställer förbundets indelning i regioner. För att leda den regionala verksamheten har varje region en regionchef och en vice regionchef, vilka väljs av höstmötet för två kalenderår. Regionchef och vice regionchef kan omväljas två gånger.

Stadgarna kan ändras vid föreningsmötet ifall två tredjedelar av de avgivna rösterna understöder detta. Dock skall förslaget bordläggas, ifall en sjättedel av de avgivna rösterna så kräver, för att på nästa möte, som hålls tidigast efter en månad, avgöras med samma röstmajoritet. Förbundet håller för närvarande på att revidera sina stadgar.

Styrelsen leder organisationens verksamhet samt verkställer föreningsmötets beslut. Styrelsen består av ordförande, vice ordförande och fyra till sex andra ledamöter. Totalt kan en person fungera som styrelseledamot, ordförande eller vice ordförande i högst tio år.

Den högsta beslutanderätten inom takorganisationen Finlands scouter har medlemsmötet, som sammanträder vartannat år. Mellan medlemsmötet har scoutrådet beslutanderätt. Scoutrådets medlemmar består av distriktscheferna och väljs för två år åt gången.

Ekonomi

Finlands svenska scouter: översikt över finansieringskällorna (år 2006)

- * Statsunderstöd för verksamheten (ungdomsarbete) 46 949 euro
- * Medlemsavgifter 93 382 euro
- * Försäljningsintäkter av den årliga adventskalendern 43 941 euro

- * Understöd av takorganisationen Finlands scouter 261 519 euro (FiSSc:s medlemsavgift samma år 73 640 euro)
- * Övriga understöd från fonder etc. 43 500 euro
- * Finansieringskällor lokalt: kommunala anslag, understödsföreningar, fonder etc.

Översikt över ekonomiska transaktioner förening-förbund

- * Scoutkårerna beslutar själva om sin medlemsavgift, medeltalet är ca 35 euro per scout, varav ca 19 euro går till förbunds-nivån
- * Enskilda medlemmar kan ansöka om att friställas från medlemsavgift eller från lägeravgifter av sociala och ekonomiska skäl
- * Regionnivån och förbunds-nivån är samma enhet sedan 2005, d.v.s. regionnivån uppbär ingen egen avgift
- * Statsbidrag och understöd från fonder och stiftelser går till den gemensamma verksamheten. All verksamhet är gemensam. Förbundet utbetalar inga verksamhetsbidrag till lokalnivån

HUVUDSAKLIGA FINANSIERINGSKÄLLOR

Finlands svenska scouters verksamhet finansieras i huvudsak med medlemsavgifter (93 382 euro år 2006) samt statligt verksamhetsunderstöd för ungdomsarbete, från undervisningsministeriet (46 949 euro). Därtill utgör försäljningsintäkterna av den årliga adventskalendern en betydande inkomstkälla (43 941 euro).

Övriga understöd får förbundet främst från olika fonder och stiftelser, t.ex. Anna och Karl Eklunds stiftelse, Föreningen Konstsamfundet, Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Svenska folkskolans vänner och Svenska kulturfonden. År 2006 uppgick denna summa totalt till 43 500 euro.

MEDLEMSAVGIFTER

Till den nationella takorganisationen Finlands scouter (FS) betalar FiSSc en årlig medlemsavgift, som år 2007 beräknades till 83 170 euro. I praktiken återbetalas ändå denna avgift i sin helhet, eftersom FiSSc samma år erhåller ett understöd på 287 520 euro av FS. Avgiften finansierar en del av FiSSc:s centralkansli som sköter den landsomfattande svenska servicen. Detta system har konstaterats vara det mest effektiva för de svenska kårerna.

Medlemsavgifterna inom FiSSc fungerar så att varje kår uppbär medlemsavgift enligt egen bedömning. Medeltalet är ca 35 euro per scout. Av denna summa gick

18,20 euro vidare till FiSSc år 2006, året därpå steg andelen till drygt 19 euro. FiSSc beviljar inga egentliga verksamhetsbidrag åt sina kårer, men understöder deras verksamhet med hjälp av bl.a. resebidrag till kurser och evenemang. För scoutledarutbildning på alla nivåer finns därtill sedan år 2006 den s.k. Jubileumsfonden (avslutas dock vid utgången av år 2007 då medlen från ofrivilligt överskott från ett läger år 2000 är slut), ur vilken FiSSc:s medlemskårer, beroende på medlemsantal, årligen tilldelats understöd, år 2006 mellan 250 och 500 euro per kår.

Kårerna kan också dryga ut kassan på andra sätt. Många kårer söker särskilt kommunala bidrag. Bidragen varierar avsevärt, men t.ex. Pargas stad beviljade St. Simons Sjöfararna 1 100 euro och Pargas Scoutkår Skärgårdsvandrarna 500 euro, medan Hangö scoutkår erhöll 250 euro i understöd av Hangö stad (år 2007). Exempel på sådana kårer som egenhändigt sökt understöd också från stiftelser och fonder hör Jakobstads sjöscouter och åboländska St. Jacobs sjöscouter. Vanligare är ändå att kårerna har någon bakgrundsorganisation eller en understödsförening (t.ex. för svenska flickscouter i Åbo), vars enda uppgift är att samla in pengar till kåren.

Regionernas ekonomi beror enligt FiSSc helt på verksamheten: aktiva regioner får mera pengar, vilket betyder att man gör mer gemensamma saker. Den regionala nivån har ändå ingen egen budget och är ingen intressebevakare inom förbundet. Istället bygger regionerna på kommunikation; de deltidsanställda regionsekreterarna finansieras av FiSSc, övriga kostnader är främst mötes- och resekostnader, vilka uppkommer p.g.a. möten kåraktiva och förtroendevalda emellan (merparten av kårerna har representanter inom något regionutskott).

FiSSc:s viktigaste uppgift är, enligt verksamhetsledaren, att stöda kärnenheter, d.v.s. kårernas, verksamhet med hjälp av dels utbildning, dels olika former av handledning. Utbildningsbehovet kartläggs genom s.k. kårledarträffar, där önskemål samlas regionvis (kåre utser inom sig en s.k. utbildningsansvarig) och genom att analysera årliga rapporter som kårerna fyller i. FiSSc erbjuder också kårerna egenhändigt producerat eller från finskan översatt och anpassat material (handböcker etc.) och instruktörer av olika slag. En konkret medlemsförmån är medlemstidningen Scoutposten (Finlands scouters finskspråkiga medlemmar erhåller Scoutpostens finska motsvarighet, Partio) och den s.k. scoutförsäkringen. Medlemsavgiften ger också scouten rätt att delta i FiSSc:s, andra finländska scout-distrikts och Finlands scouters verksamhet och evenemang. Medlemskap i Finlands scouter berättigar också till rabatt i scoutbutikerna samt på flera vandrarhem i

Finland, eftersom organisationen är medlem i Suomen retkeilymajärjestö (SRM). Scouterna beviljas också rabatt på SRM:s internationella vandrarhemskort.

I och med organisationsförändringen kan också de av FiSSc finansierade regionerna betraktas som en form av service från centralnivån. Regionerna bedöms nämligen av regionsekreterarna själva som ett sätt för att säkerställa att FiSSc:s stöd till kårerna fungerar som det ska på alla håll i landet. Regionernas stöd, som bl.a. utgörs av utbildning och evenemang för medlemmarna, är inte heller stängda för enbart den egna regionens kårer och medlemmar, utan vilken FiSSc-medlem som helst kan delta i vilket evenemang som helst oberoende av i vilken region det ordnas. Allmänt betonas alltså att regionerna är en fast del av FiSSc, till skillnad från den tidigare distriktsnivån.

Organisationsutveckling

Centrala inslag i Finlands svenska scouters omorganiseringsarbete

- * Inledande organisationsdiskussioner och -analys. Vad är förbundets viktigaste uppgift? Svar: att stöda den lokala kåren att förverkliga god scoutverksamhet. Sakar att avstå: belastande administration, överorganisering, dubblerande insatser
- * Regionarbetet. Sju distrikt ersattes av fyra funktionella regioner, förbundet anställde regionsekreterare i samtliga regioner. Till regionarbetet hör också bl.a. utbildning av regioninstruktörer (frivilliga), vars uppgift är att stöda och handleda kårerna
- * Förbundsrådet. Utsedda regionchefer samlas och koordinerar verksamheten

REGIONARBETET: FOKUSERING PÅ INNEHÅLL FRAMOM NIVÅER

Takorganisationen Finlands scouter (FS) var tidigare indelad i 18 distrikt, så att de finskspråkiga distrikten var indelade enligt landskapen och den finlandssvenska centralorganisationen utgjorde samlande distrikt för alla svenskspråkiga kårer. Nu minskar antalet distrikt inom FS till nio, men Finlands svenska scouter kvarstår som finlandssvenskt samlande förbund, med ansvar att sköta även distriktsuppgifterna i Finland på svenska. Samtidigt kvarstår FiSSc också som finlandssvensk centralorganisation med ansvar för samhällskontakter, media och intressebevakning på svenska.

Finlands scouters pågående omorganisering berör endast den finskspråkiga verksamheten, så FiSSc:s organisationsförändring utgör ett slags fristående led i denna process. På relationerna mellan organisationens olika nivåer satsade FiSSc

inte så mycket denna gång; snarare ville man åstadkomma sinsemellan jämnstarka regioner för att få en balanserad arbetsfördelning och lika service i regionerna. Andra motiv till omorganiseringen var att förbundet önskade höja sin profil samt bättre stöda kårernas verksamhet med hjälp av anställd personal (regionsekreterare på deltid) samt frivilliga. Före omstruktureringen hände det ibland att de olika nivåerna drog åt olika håll, och en del distriktsorganisationer samarbetade illa med de övriga nivåerna genom ett passivt motstånd till idéer som inte förankrades gemensamt. Det fanns ingen fungerande samarbetsstruktur, och särskilt kårerna blev lidande av problem i arbetsfördelningen förbund-distrikt-kårer. Ändå fanns motståndet gentemot den nya modellen enligt verksamhetsledaren främst ute på fältet. Flera av de berörda organisationerna hade långa stolta anor, och eftersom ett par distrikt innehar avsevärd egendom förekom det också ett visst revirtänkande.

Konkret innebar omorganiseringen bl.a. att FiSSc initierade s.k. regionarbete inom förbundet. Fram till slutet av 2004 bestod förbundets regionala nivå av sju distrikt, vilka alla var registrerade föreningar. De sju distrikten var ändå mycket olika sinsemellan: antalet medlemmar varierade från fem scoutkårer med 200 personmedlemmar till sexton scoutkårer med 1 500 personmedlemmar. Att stöda enheter med så olika resurser är arbetsdrygt, eftersom varje enhet behöver skräddarsytt stöd. Den nya organisationsmodellen som trädde i kraft i början av år 2005 gick istället in för fem regioner, och idag arbetar FiSSc inom ramen för fyra rätt jämnstarka regioner: Helsingfors och östra Nyland, västra Nyland, Åland och sydvästra Finland respektive Österbotten. Åland utgjorde inledningsvis en femte region, men numera inräknas Åland alltså i regionen sydvästra Finland. Regionerna är inte registrerade föreningar utan betecknas snarare som funktionella enheter inom FiSSc. Ålands scoutdistrikt och Helsingfors svenska scouter (HeSS) kvarstår ändå som registrerade föreningar, av ekonomiska skäl: de åländska kårernas verksamhet finansieras nämligen med PAF-medel, medan HeSS har en kommunalt finansierad verksamhetsledartjänst. Om HeSS kan i sin tur kort konstateras att HeSS inte är medlem i FiSSc utan utgör en separat registrerad förening, vars medlemskårer också hör till FiSSc. Verksamhetsledaren handhar den lokala intressebevakningen, t.ex. ifråga om Helsingfors stad och olika media, värnar om samarbetet med Pääkaupunkiseudun partiolaiset samt jobbar allmänt med att stöda verksamheten inom de femton svenskspråkiga kårer som verkar i Helsingfors. HeSS har ingen medlemsavgift, men eftersom medlemskårerna även tillhör FiSSc, så betalar förstås de enskilda scouterna via sin egen kår medlemsavgift till FiSSc. Även bl.a.

Sydvästra Finlands scoutdistrikt finns tillsvidare kvar, om än endast som ”skrivbordsförening”. Med den nya organisationsmodellen bedömer FiSSc att ett tjugotal personer sysslar med administration, medan det förr var nästan dubbelt fler som utförde administrativa uppgifter under en stor del av den tid de gav sitt scoutuppdrag. Således frigjorde omorganiseringsarbetet såsom avsett inte minst ledarresurser, till konkret verksamhet och utbildning.

Verksamheten i de olika regionerna koordineras av ett förbundsråd, vilket består av regioncheferna, d.v.s. ordförande för respektive regions regionutskott. Regionutskotten representerar å ena sidan den egna regionens scoutkårer, å andra sidan FiSSc i regionen ifråga. Som stöd för regionarbetet har centralförbundet vidare tre anställda regionsekreterare, en för Österbotten, en för Åland och sydvästra Finland och en för de båda nyländska regionerna. I Nyland verkar också HeSS med sin verksamhetsledare. Regionsekreteraren ska särskilt stöda kårcheferna och handleda och kommunicera med kårerna. Av de enskilda kårerna förutsätter detta i sin tur aktiva styrelser, som håller respektive kår uppdaterad. Omvänt innebär detta att FiSSc har svårt att nå enskilda medlemmar inom kårer ifall kåren saknar en sådan styrelse. Hösten 2007 infördes ett system med s.k. regioninstruktörer som ska hjälpa kårerna med allt de kan tänkas behöva hjälp med. Regioninstruktörernas arbetsuppgifter klargjordes under föregående verksamhetsår, och lämpliga instruktörer utbildades lokalt. De anställda på regionnivån bedömer dessa som en bra tilläggs-service, som förhoppningsvis leder till bättre fungerande kårer. Det är ändå för tidigt för att utvärdera några resultat. Enligt FiSSc:s verksamhetsledare är organisationsförändringen både en lång och centralstyrd process. Mycket känns fortfarande nytt, efter tre år, d.v.s. det tar tid att tillsammans hitta, och anpassa sig till, nya arbetsformer och arbetsfördelningar.

FRIVILLIGORGANISATIONERNAS FÖRÄNDRADE OMVÄRLD

Frivilligorganisationernas förändrade omvärld märks också bland scouterna. Eftersom en stor del av verksamheten riktar sig till barn och unga märks bl.a. nyhjälplosheten bland föräldrar. Denna innebär i praktiken att kontakten med hemmen blir allt viktigare. En annan utmaning är att unga och vuxna har allt svårare att binda sig för längre tider. Ändå förutsätter kårverksamheten flerårigt engagemang.

På centralnivån försöker man numera tänka i projekt, men inom scoutingens kärnhet heter kårerna sitter projekttänkande illa, eftersom kårverksamheten i sig förutsätter planering och engagemang på sikt. Likaså krävs det allt mer av dem som

faktiskt ställer upp, d.v.s. för samma typ av praktisk verksamhet krävs numera allt mer tid av den enskilda scouten. Numera behöver scoutkårer bl.a. skraddarsydd ledarutbildning och handledning ifråga om hygienpass, försäkringar, olika aspekter av kårens ekonomi och eventuell skatteskyldighet, nya säkerhetsföreskrifter samt krav på utrustning i kårhusen, t.ex. i fall av brand. Följaktligen betonar också FiSSc att det ställs krav på scoutverksamheten. T.ex. kurser utgör en väsentlig del av scoutingens grundidé. Följaktligen brukar också FiSSc höra av sig, ifall man märker att intresset för kurser är minimalt inom någon medlemskår.

ORGANISATIONENS SLAGKRAFT OCH PROJEKT NYA KÅRER

I Finland finns det sammanlagt 75 000 scouter, varav drygt 5 000 hör till FiSSc. Medlemsantalet har i alla fall konstaterats vara på nedgång, såväl på svenskt håll som i landet överlag. Eftersom flera områden ändå bedöms ha potential för små svenska kårer, har FiSSc med stöd av Svenska kulturfonden gått in för en gemensam satsning i syfte att starta upp nya svenska kårer. Projektet Nya kårer har t.ex. uppmärksammat huvudstadsregionens norra områden, där det finns svenskspråkiga men förhållandevis lite fritidsaktiviteter på svenska.

Samarbetet över språkgränsen fungerar enligt FiSSc:s verksamhetsledare överlag riktigt bra. Det händer t.ex. att finska kårer tillfälligt ”inhyser” svenskspråkiga intresserade på orter där det tillsvidare saknats svenskspråkig scoutverksamhet – och tvärtom. Målet är ändå att återgå till enspråkig verksamhet så snart det finns verksamhetsunderlag för kårer på bägge språken på en sådan ort. Bra modeller för hur ta till vara svenska scouter inom finska kårer i finska distrikt saknas i alla fall tillsvidare. På FiSSc bedömer man också att kontakterna mellan finska och svenska kårer på många håll är mindre än man kunde tro.

Synpunkter från fältet

”Jag upplever att den regionala nivån försvagats inom FiSSc i och med att organisationsförändringen genomfördes, men jag tror absolut att kårerna vunnit på detta.” (Regionsekreteraren i Österbotten)

”Det finns mycket att hämta för kårerna bara de är aktiva. Kommunikationen mellan de olika grupperna i FiSSc är en stor utmaning.” (Regionsekreteraren i Åbo)

”Kommunikationen mellan alla organ kunde fungera bättre.” (Regionsekreteraren i Helsingfors)

”Det går åt det bättre, vi har mera nytta av FiSSc:en idag än före reformen. Finlands scouter plattar väl också till sin organisation. Det är säkert helt bra, då hamnar lokalnivån ha mer kontakt med förbundet. Det är visserligen mer centraliserat nu, men särskilt regionsekreteraren är bra att ha.” (Scoutkår i Nyland)

”Tröskeln att kontakta regionsekreteraren i Åbo är lägre än den var att kontakta förbundet i Helsingfors. Det går åt det bättre.” (Scoutdistriktet på Åland)

OM OMORGANISERINGSARBETET

På regionnivå anser man att det faktum att sju distrikt nu bantats ner till fem regioner har både för- och nackdelar. Å ena sidan innebar slopandet av distrikt en försvagning av den regionala nivån, å andra sidan gagnar förändringen kårerna. Intressant är också att indelningen i just dessa fyra regioner (Helsingfors och östra Nyland, västra Nyland, Åland och sydvästra Finland respektive Österbotten) upplevs som fungerande t.ex. i Åboland, där regionarbete överlag förefaller svårt inte minst av praktiska skäl såsom fysiska avstånd och dåliga förbindelser.

Bland de enskilda kårerna väcker FiSSc:s omorganiseringsprocess inga nämnvärda reaktioner, vilket kanske var väntat, eftersom den enskilda scouten inte påverkas av processen ifråga. En kårchef bedömer att eftersom kåren nog är i kontakt med den egna regionsekreteraren minst en gång i månaden (med undantag för sommarmånaderna), vilket är oftare än med förbundet i Helsingfors, så kanske den finlandssvenska centralnivån nu kommit kårerna lite närmare. En annan kårchef, med tre års erfarenhet av uppdraget, poängterar att skillnaden var enorm mellan hennes första år som kårchef (ingen regionsekreterare) och hennes andra år (efter att omorganiseringsarbetet tagit vid). Kåren ifråga är i kontakt med regionsekreteraren ca en gång i veckan eller en gång per två veckor, och frågorna berör bl.a. kursarrangemang, ”än det ena, än det andra”. Rent konkret innebär alltså omorganiseringen enligt hennes bedömning att kåren ”mitt i allt kom i mer kontakt med förbundet”.

Också på Åland bedömer man att organisationens förbunds nivå nu kommit fältet lite närmare: tröskeln är lägre att ringa upp regionsekreteraren i Åbo än vad den var för motsvarande kontaktförsök till förbundskansliet i Helsingfors, och regionsekreteraren har bl.a. bistått med en del administrativa uppgifter. Ålands scoutdistrikt existerar alltså alltjämt, i första hand som en byråkratisk organisation (distriktet söker och fördelar PAF-medel) men distriktet har också en viss sammanhållande funktion p.g.a. att kårerna samlas ca tre gånger per år. På Åland framhåller man

ändå att kårerna där är ”så vana att sköta sig själv att de inte är vana vid att kräva saker av förbundet”. Vissa förändringar förhåller man sig också lite skeptisk till, t.ex. de nya bestämmelserna om ledarnas fullmakter först vid fyllda 22. Senast då lämnar nämligen scouterna i allmänhet Åland för att studera, d.v.s. dylika beslut måste enligt distriktschefen alltid anpassas till verkligheten på Åland. Överlag är kårverksamheten rätt sårbar lokalt, t.ex. Kumlinge scoutkår beskrivs som ”extremformen” – när en ledare försvinner därifrån är läget katastrofalt. Även andra scoutkårer är noga med att poängtera detta: att varje ledarresurs är ytterst viktig för kåren.

På regionnivån förefaller man överlag anse att ingen nämnvärd förbättring skett vad gäller kontakten mellan den lokala och den regionala nivån, d.v.s. kår och region. Denna fungerade nämligen bra också tidigare. Omorganiseringsprocessen berör då i första hand relationerna mellan regionerna och FiSSc. De enskilda kårerna hoppas man ändå att i slutändan ska gagnas t.ex. av att den verkställande gruppen i regionen, regionutskottet, är i direkt kontakt med de övriga grupperna i FiSSc. Numera planeras alltså FiSSc:s verksamhet gemensamt av alla regionerna. Sammanfattningsvis innebär detta att regionerna numera utgör en fast del av FiSSc, istället för att vara separata enheter. Att den gamla modellen baserade sig på självständiga distrikt innebar i praktiken att relationerna dessa organisationer emellan var sämre än de idag är mellan regionerna.

Omorganiseringen uppfattas ändå fortfarande befinna sig på utvecklingsstadiet. Ute i regionerna uppskattar man förstås att förbundet vidtagit åtgärder i syfte att ge kårerna bättre service genom färre mellanhänder ifråga om såväl beslutsfattande som kommunikation, men faktum är att de nya grupper som finns inom FiSSc (bl.a. förbundsråd och regionspecifika regionutskott) alltjämt söker sin plats i organisationen. Så önskar också flera organisationsföreträdare att FiSSc nu satsar på att förbättra kommunikationen de nya grupperna emellan, eftersom dessa tillsvidare inte alltid lyckats förse varandra med behövlig information. Ännu svårare verkar det vara att veta vilken slags info de andra grupperna behöver.

SYNPUNKTER PÅ FÖRENINGARNAS VERKSAMHETSFÖRUTSÄTTNINGAR

Enligt kårchefernas och regionsekreterarnas bedömning, väcker inte scouternas medlemsavgifter någon nämnvärd kritik och pengarna används ändamålsenligt. Kårerna uppskattar det stöd de har av sin regionsekreterare samt den hjälp och info de vid behov kan leta upp via FiSSc:s egen medlemssajt Fisscnät.

Ifråga om vad FiSSc eventuellt kunde satsa mer på, önskas särskilt mer ledarutbildning med fokus på föreningsverksamhet, d.v.s. kårstyrelsekurser eller infodagar som skulle ta upp det nyaste och besvara typiska ”styrelsefrågor” om föreningslagen, föreningsregistret, föreningsekonomi, eventuell beskattning, medlemsregister etc. Fler än en kårchef betonar vikten av att utveckla kåren och man poängterar att redan ett forum där kårstyrelseaktiva skulle träffas och diskutera kunde bidra med mycket nytt. För att citera en kårchef: ”Kårcheferna får egentligen ganska lite stöd från förbundet idag, men det är viktigt att utveckla kåren. Jag deltog i den kårchefsdag som ordnades i år för första gången, mer sånt, både kurser och diskussion. Vår kår har haft flera små utvecklingsprojekt – det skulle vara roligt att höra andras erfarenheter.”

Flera scoutkårer har något slags bakgrundsorganisation. Det innebär i praktiken att scoutkårerna har ett förhållandevis gott utgångsläge vad gäller den egna ekonomin. På fältet bedömer man att de största utmaningarna för en enskild kår består av dels att erbjuda tillräckligt attraktiv verksamhet, dels att upprätthålla intresset för scouting bland sådana unga som kunde fungera som ledare. Så beskriver t.ex. en tillfrågad kårchef att det största problemet är att ortens barn och ungdomar har så många olika fritidshobbyn att välja mellan. Duktiga ledare har just denna kår ändå inte haft problem med, p.g.a. att det tillsvidare finns intresse för scouting också bland äldre ungdomar på orten. Tack vare understöd från bl.a. stadens ungdomsnämnd har finansieringen varit ett mindre problem. Även på andra orter betonas vikten av att stöda de unga och upprätthålla scoutingintresset bland dem, så att verksamheten inte kommer åt att falna i brist på lämpliga ledare.

OM FiSSc INTE FANNS? OM FS VAR ETT TVÅSPRÅKIGT CENTRALFÖRBUND?
Förslag finns på att t.ex. scoutingen inom huvudstadsregionen kunde fungera inom ramen för en tvåspråkig enhet. Den finlandssvenska centralorganisationen FiSSc motsätter sig ändå detta, med argumentet att FiSSc behövs, eftersom skillnaden mellan finlandssvensk och finskspråkig scouting är mer än bara språket. T.ex. sjöverksamhetens relativa andel är avsevärt större på finlandssvenskt håll och den kan således beaktas bättre inom FiSSc än inom Finlands scouter. Även internt inom FiSSc påtalas en del kulturskillnader, t.ex. mellan scoutingen på fastlandet och på Åland.

Samtidigt upplever FiSSc ett ansvar för att faktiskt erbjuda svenskspråkig verksamhet åt de barn och unga som aktiverar sig inom svenska kårer. Så uppger också

lokala organisationsföreträdare att vissa kårer t.ex. sedan flera år tillbaka aktivt välkomnar barn från språkbadsklasser. Ändå poängterar också dessa organisationsföreträdare att FiSSc behövs p.g.a. stora kulturskillnader förbunden emellan. Det förekommer också åsikter om att en tvåspråkig organisation inte vore helt illa: många hobbyn är ju redan tvåspråkiga, och nu är den finlandssvenska scoutingen så avskild att man nästan glömmer bort att det också finns finskspråkiga scouter.

Detta betyder ändå inte att FiSSc som förbund aldrig ruckat på denna enspråkighetsprincip. FiSSc har bl.a. arrangerat en del tvåspråkiga kurser. Det har dock endast rört sig om ledarutbildning, d.v.s. vuxenkurser. Kårens verksamhet för barn har samarbetet inte berört. I sådana situationer menar FiSSc:s verksamhetsledare i alla fall att tvåspråkigheten ofta upplevts som ett mervärde, i synnerhet på utbildarhåll, medan eventuella problem i huvudsak bottnat i missförstånd, t.ex. så att någon deltagare missat att kursen är tvåspråkig.

KOMMUN- OCH SERVICESTRUKTURREFORMEN

Vilken inverkan kommun- och servicestrukturreformen kommer att ha på scoutingen är enligt FiSSc:s verksamhetsledare svårt att bedöma. Förbundet har inte vidtagit några egentliga åtgärder med tanke på denna, men faktum är att flera kårer t.ex. vant sig vid årliga verksamhetsbidrag av den egna kommunen. FiSSc:s verksamhetsledare menar också att man, i samband med organisationsförändringen, försökte beakta kommunkartan, inklusive sådana förändringar som ännu är på planeringsstadiet. På fältet förefaller man inte heller oroa sig nämnvärt, men en organisationsföreträdare tänker sig t.ex. att denna reform kunde medföra ”större finansiell trygghet åt små scoutkårer i mindre kommuner”.

10. *Marthaförbundet*

”Centralförbundet behövs helt klart som den samlade rösten utåt, förhoppningsvis mer och mer som remissinstans och spjutspets i att fånga upp angelägna frågor på ett tidigt stadium. Föreningarna skulle visserligen existera utan förbund, men den samhälleliga slagkraften skulle bli svag.” (Österbotten)

”Vi har haft en nedgående trend i medlemsantalet men nu ser vi en ljusning. Nya kretsar bildas och yngre kvinnor ansluter sig till rörelsen.” (Nyland)

”Förbundet gör ett utmärkt arbete i huvudstadsregionen med hjälp av en stor avlönad personal. Mycket görs för unga kvinnor. Men i periferin märker vi knappt något av det. Ute i distrikten finns motsvarande behov men inte resurser.” (Åland)

Organisationen

Marthaförbundet

- * Ca 450 marthaföreningar och marthakretsar med totalt ca 10 000 medlemmar
- Tolv marthadistrikt + M-klubben, förbundets barn- och ungdomsorganisation
- * Möjlighet att ansluta sig till Marthaförbundet direkt (stadgeändring 2006)
- * Förbundet har personal och kanslifunktioner i Helsingfors och Vasa
- * Några distrikt har egen personal och kanslifunktioner. Gäller särskilt Helsingfors och i någon mån Åland, år 2008 även Åboland (halvtid) tack vare understöd från en stiftelse

ORGANISATIONENS UPPBYGGNAD

Finlands svenska Marthaförbund, eller Marthaförbundet, är en rådgivnings- och medborgarorganisation, som får statsunderstöd för sin verksamhet. Förbundets verksamhet består av rådgivning och projektverksamhet inom hushåll och näring, ekonomi, ekologi samt sociala, kulturella och samhälleliga frågor. Marthaförbundet

fungerar därtill som takorganisation för de olika marthadistrikten i Svenskfinland och på Åland. Förbundet består idag av ca 450 marthaföreningar och -kretsar, fördelade på tolv regionala distrikt samt ytterligare distriktet M-klubben, ett fristående distrikt för Marthaförbundets barn- och ungdomsverksamhet. Sammanlagt har organisationen över 10 000 medlemmar.

De regionala distrikten är Borgå svenska marthadistrikt, Helsingfors svenska marthaförening, Jakobstads marthadistrikt, Karlebynejdens marthadistrikt, Mellersta Nylands marthadistrikt, Nykarleby marthadistrikt, Sydösterbottens marthadistrikt, Vasabygdens marthadistrikt, Västra Nylands svenska marthadistrikt, Åbolands svenska marthadistrikt, Ålands marthadistrikt och Östra Nylands marthadistrikt. Antalet föreningar per distrikt varierar mellan ca 5 och 45 föreningar, liksom även medlemsantalet, mellan ca 350 och 1 100 marthor per distrikt.

Vidare varierar förstås antalet kretsar per distrikt, från nästan inga alls till ett fyrtiotal kretsar i Mellersta Nyland. En krets är ett slags underavdelning till någon registrerad marthaförening; bland marthaföreningarna finns både föreningar med och föreningar utan kretsar. Kretsarna är oregistrerade föreningar och kan alltså verka under något friare former än föreningarna. I gengäld kan kretsarna inte t.ex. ha fast egendom.

FÖRBUNDSMÖTET OCH CENTRALSTYRELSEN

Marthaförbundet håller två ordinarie möten om året, vårmötet och höstmötet. Förbundet kan också hålla extra förbunds möte om så krävs. Vid förbundets möten representeras förbundets ordinarie medlemmar så att varje distrikt har rätt att till mötet sända ett ombud och en ersättare för varje påbörjat 200-tal av de till distriktet hörande registrerade marthaföreningarnas sammanlagda medlemsantal. Varje fristående förening samt Finlands svenska Marthaförbunds M-klubbar har rätt att till mötet sända ett ombud och en ersättare för varje påbörjat 200-tal medlemmar i den fristående föreningen eller M-klubbarna. Som medlemstal betraktas antalet ordinarie medlemmar i de registrerade marthaföreningarna och fristående marthaföreningarna samt M-klubbarna vid utgången av det senaste kalenderåret. Varje ombud som är närvarande vid mötet har en röst.

Förbundets angelägenheter handhas av en centralstyrelse, som består av ordförande jämte tretton övriga ordinarie medlemmar och tretton personliga ersättare. Centralstyrelsen kan inom sig utse ett arbetsutskott, som består av mellan fem och

åtta medlemmar. Centralstyrelsens ordförande och medlemmar samt medlemmar-
nas ersättare väljs av höstmötet för två kalenderår i sänder.

Som ett förberedande organ för centralstyrelsen fungerar arbetsutskottet, vilket
verkar med en av centralstyrelsen godkänd arbetsordning och beslutanderätt.

Ekonomi

Marthaförbundet: översikt över finansieringskällorna (år 2006)

- * Statsunderstöd för verksamheten (fritt bildningsarbete) 157 000 euro samt projekt-
bidrag 14 160 euro
- * Donationer och understöd från olika fonder ca 348 970 euro
- * Marthaförbundets M-klubbar d.v.s. förbundets barn- och ungdomsorganisation får
 eget statsunderstöd för sin verksamhet (ungdomsarbete), 23 000 euro år 2007
- * Finansieringskällor lokalt: kommunala anslag, fonder och stiftelser etc.

Översikt över ekonomiska transaktioner förening-förbund

- * Medlemsavgiften varierar, distrikten och föreningarna beslutar själva om dess stor-
lek. Medlemskap utan tidning har brukat kosta ca 12-14 euro (helårsprenumeration
för medlemmar 28 euro år 2007) varav 10 euro alltid kanaliseras till Martha-
förbundet
- * Från och med 2008 ingår medlemstidningen alltid i nya medlemskap. Medlemmar
inskrivna före 1.1.2008 kan fortsättningsvis välja om de önskar prenumerera eller
inte
- * Av sina medlemsföreningar uppbär distrikten ca 0-2 euro per martha per år
- * Fristående medlemskap möjliggjordes av stadgeändringen 2006. Icke-föreningsan-
slutna marthor betalar 50 euro per år direkt till förbundet (inkluderar tidningen)
- * Marthaförbundet utbetalar inga verksamhetsbidrag till distrikt eller föreningar,
med undantag för s.k. startbidrag på ansökan till nygrundade föreningar eller kret-
sar

STATSMEDEL OCH ÖVRIGA UNDERSTÖD

Marthaförbundet erhåller årligen, i likhet med bl.a. Maa- ja kotitalousnaisten kes-
kus och Marttaliitto, statsunderstöd ur den pott som riktar sig till organisationer
för fritt bildningsarbete. År 2006 uppgick verksamhetsunderstödet till 157 000
euro, utöver vilket förbundet fick projektrelaterade bidrag om 14 160 euro.

Dessutom får Finlands svenska Marthaförbunds M-klubbar, vars verksamhet riktar sig uttryckligen till barn och unga, eget statsunderstöd i enlighet med ungdomslagstiftningens bestämmelser. En stor del av Marthaförbundets budget består alltså av rådgivnings- och projektverksamhet, vilken i hög grad riktar sig till hela befolkningen, d.v.s. också till sådana intresserade som inte är medlemmar i organisationen.

Utöver statsunderstödet spelar också donationer och övriga understöd från fonder och stiftelser en viktig roll för Marthaförbundet. Totalt uppgick dessa t.ex. år 2006 till ca 348 970 euro. Distrikten och föreningarna finansierar sin verksamhet på egen hand, med medlemsavgifter men även extern finansiering, t.ex. understöd från samma fonder och stiftelser samt respektive kommun. Marthaförbundet fördelar inga ekonomiska bidrag bland sina medlemmar, varken distrikt eller föreningar, med undantag för s.k. startbidrag, vilka beviljas som engångsbidrag till kretsar och föreningar som grundas inom förbundet.

MEDLEMSAVGIFTER

Av hävd tillhör alla marthor en förening och ett distrikt. I samband med stadgeändringen 2006 beslutades ändå att det framöver också är möjligt att ansluta sig till Marthaförbundet direkt, utan att ansluta sig till någon förening. S.k. fristående medlemskap kostar 50 euro per år och inkluderar Tidskriften Martha. Man kan också bli understödande medlem (gäller också sammanslutningar), vilket kostar 100 euro per år och inkluderar Tidskriften Martha.

Det vanliga är ändå alltså att man bli medlem i såväl en förening som ett distrikt, vilka själva får besluta om storleken på respektive medlemsavgift. På föreningsnivå varierar en enskild medlems avlagda medlemsavgift år 2007 mellan ca 12 och 25 euro, varav distrikten uppbär ca 0-2 euro och vidarebefordrar 10 euro per föreningsmedlem till förbunds-nivån (ett slags indirekt distriktsvis medlemsavgift till förbundets centralnivå). Av Marthaförbundets budget utgör de uppburna medlemsavgifterna ca 7 procent och de förefaller ständigt väcka debatt.

Från och med år 2008 införs ändå helt nya medlemsklasser, vilket innebär att alla redan inskrivna medlemmar kan välja om de är medlemmar med tidskrift (32 euro + den egna marthaföreningens avgift) eller medlemmar utan tidskrift (10 euro + den egna marthaföreningens avgift). Stadgeändringen 2006 och 2007 berörde alltså inte minst Tidskriften Martha. Traditionellt har marthorna kunnat välja om de vill eller inte vill prenumerera på förbundets medlemstidning (en årsprenumerera-

tion kostar 28 euro för medlemmar, annars 30 euro år 2007), men från och med 2008 ingår tidningen alltid i nya medlemskap eftersom förbundet anser att den bl.a. utgör en central informationskanal. Gamla medlemmar kan däremot fortsättningsvis välja om de vill eller inte vill ha medlemstidningen. Detta är en kompromiss, eftersom möjligheten att vara martha utan att prenumerera väckte utdragen debatt under förbundets fleråriga stadgeändringsprocess. Nu befarar man ändå på vissa håll att medlemsrekryteringen framöver kommer att försvåras. Å andra sidan betonar bl.a. förbundets verksamhetsledare att förbundet hört sig för bland nya medlemmar, och att dessa i allmänhet sett det som en självklarhet att medlemskap innebär tillgång till förbundets tidskrift. Marthaförbundet hade 10 151 medlemmar år 2006, medan Tidskriften Martha hade en upplaga på ca 5000 exemplar. Inom vissa distrikt uppger man att många marthor t.ex. prenumererat tillsammans.

Organisationsutveckling

Marthaförbundet har på senare år förnyat sin organisation och bl.a. reviderat sina stadgar. Organisationsstrukturen i sig kvarstår ändå förhållandsvis oförändrad. Att förbundets distrikt, föreningar och kretsar sinsemellan är mycket olika märks på flera sätt, ibland även i form av livlig debatt kring föreslagna förändringar under förbundets höst- och vårmöten. Under årens lopp har det bl.a. förekommit en del förslag på att minska antalet distrikt (nu tretton), vilket också förbundets verksamhetsledare upplever att eventuellt är något i överkant. Variationen distrikten emellan innebär ändå att båda alternativen är svåra att förverkliga. T.ex. består Helsingfors distrikt av endast en förening, Helsingfors svenska marthaförening; ändå är Helsingfors tillsvidare det enda distriktet som tack vare egen förmögenhet har råd med en egen verksamhetsledare (från och med 2008 sysselsätter det åboländska distriktet en person på halvtid). Mellersta Nylands marthadistrikt utgör i sin tur ett svårt område, eftersom det bildar en hålkaka runt Helsingfors, d.v.s. distriktet sträcker sig ända från Kyrkslätt i väst till Sibbo i öst. I Österbotten finns fem svenska marthadistrikt. Att uppnå samhörighet via regional verksamhet har likaså visat sig besvärligt i t.ex. Åboland.

Samtliga tretton distrikt är också representerade inom förbundets centralstyrelse, vilket innebär att styrelsens arbete inte nödvändigtvis är särskilt effektivt. En minskning av antalet distrikt kunde alltså eventuellt effektivisera centralstyrelsens arbete. Samtidigt borde man fundera över hur de olika föreningarna alla kunde få

sin röst hörda i beslutsprocessen, även nyare verksamhetsformer inom förbundet. Ifråga om organisationsutveckling betonar förbundets verksamhetsledare emellertid att det ingalunda finns några likhetstecken mellan t.ex. färre distrikt och modernisering. Faktum är ändå att ju större centralstyrelsen är, desto fler är åsikterna inom denna, på gott och ont. Inte heller finns det några likhetstecken mellan omsättning av förtroendevalda och modernisering. Förbundets nya stadgar stipulerar ändå att ingen längre kan åläggas att fungera som t.ex. distriktsordförande i fler än åtta år. Det har nämligen hänt att vissa förtroendevalda suttit avsevärt längre än så, mer eller mindre frivilligt, d.v.s. ofta i brist på lämpliga efterföljare.

Synpunkter från fältet

SYNPUNKTER FRÅN FÄLTET PÅ RELATIONERNA FÖRENING-FÖRBUND

”Förbundet har mycket innovativt på gång, kunnig personal, en slagkraftig medlemstidning och angeläget budskap. Det känns bra. Men det mesta som händer och kostar, det sker nog söderöver. Generellt anser vi att det satsas mindre på distrikt som är geografiskt längre från Helsingfors.” (Österbotten)

”Ingen frågar efter marthafeminism men nog efter sådan kunskap som behövs för ett fungerande hem och traditionernas överlevnad. Utan rötter inga fötter har någon sagt.” (Åland)

Ifråga om relationerna förening-distrikt-förbund efterlyser fältet främst två saker: bättre kommunikation och rättvisare resursfördelning. Marthadistriktets verksamhet omfattar bl.a. föreläsningar, seminarier, kurser, olika happenings och tävlingar, i vilka distriktets marthor samt för det mesta även allmänheten kan delta. Till Marthaförbundets konkreta medlemsförmåner hör rådgivarnas tjänster, medlemscirkulär, medlemsregister, hemsidor med it-stöd (möjliggörs via Kulturhuset), resor och seminarier gratis eller till s.k. marthapris samt ett avtal med olika företag som möjliggör tjänster eller produkter till nedsatta priser mot uppvisande av förbundets medlemskort. Företagen inkluderar en optikerkedja, ett rederi, ett hotell, utvalda hobby-, symaskins- och handarbetstillbehörsaffärer m.fl. Dessutom erbjuds medlemmarna möjlighet att inhandla konkurrensutsatta produkter i urval som följer Marthaförbundets ekologiska och ekonomiska linje.

Åsikterna om Marthaförbundets verksamhet går ändå isär, och ytterst förefaller de bero på hur täta kontakter ortens marthor har med förbundet. Här inverkar geo-

grafin. Ju närmare Helsingfors, desto nöjdare är man med förbundet. Förhållandevis perifert belägna distrikt upplever också att resursfördelningen kunde förbättras. Ifråga om vilken nytta enskilda marthaföreningar i regionen har av förbundets centralnivå påtalas i Österbotten främst landskapsresan sådana år det egna distriktet står i tur samt ibland någon föreläsning.

Vid förfrågningar till förbundet upplever man i ett annat avsides distrikt att förbundets svar ibland dröjer mycket länge, om svaren alls kommer utan ytterligare påstötningar. Överlag upplever man då ett slags utanförskap; distriktet ligger så förfärligt avsides, och på förbundet är det svårt att hitta tid för så långa resor. Det är förstås ett faktum att avstånden är långa. Knappast är det förbundets avsikt att förfördela någon, men det åtgärdar inte saken i sig. De perifert bosatta marthorna betalar ändå samma avgifter till förbundet som marthorna i huvudstadsregionen. Det känns då lite orättvist, att ”det mesta som händer och kostar, det sker nog söderöver till dags dato”. Samma aktör tycker att förbundet ”har mycket innovativt på gång, har kunniga personer anställda, en slagkraftig medlemstidning och angeläget budskap”. Det känns bra. Mindre bra är då att det förefaller ”satsas mindre på distrikt som är geografiskt längre från Helsingfors. Redan det att alla möten ordnas i Helsingfors, gör att vi alltid satsar mer tid och pengar på dem än personer söderifrån”.

Andra konkreta fördelar man nämner även i något perifera regioner är allmän information samt experthjälp vid behov. Däremot tycker man t.ex. i Nyland att Marthaförbundet stället upp med hjälp vid behov, och distriktets marthor deltar aktivt i de kurser och seminarier som Marthaförbundet arrangerar. Servicen till föreningarna upplevs fungera bra, ”bara föreningarna frågar efter den”. En annan representant för Nyland betonar inte minst förbundets servicefunktion, d.v.s. att förbundet ger matråd och ekonomisk rådgivning per e-post eller per telefon, säljer artiklar till ett rabatterat pris till sina medlemmar samt att medlemskap i förbundet berättigar till medlemskort med ytterligare rabatter.

SYNUNKTER PÅ MARTHAFÖRENINGARNAS

VERKSAMHETSFÖRUTSÄTTNINGAR

Marthaförbundet betalar inte föreningsstöd åt sina medlemsföreningar, men nya föreningar beviljas ett s.k. startbidrag. Därtill kan förbundet ordna också regionala projekt, t.ex. ett hantverksprojekt i Österbotten, en region bestående av fem distrikt, och Lev lite lättare-projektet i Åboland. Lokalt samarbetar många marthaföreningar inte bara sinsemellan utan också med t.ex. ungdomsföreningar, 4H-klub-

bar, idrottsföreningar, lokala Folkhälsanföreningar och församlingar. Samarbete uppfattas som ett sätt att synas och konkurrera med alla andra intressen kvinnor vill ägna sig åt. Det är också ett sätt att ordna med lämpliga lokaler för verksamheten; t.ex. Öja marthaförening ordnar julbasar tillsammans med ungdomsföreningen, som har en ungdomslokal. I Karlebynejden är det inte heller ovanligt att man samarbetar med lantmannaföreningen. I Nyland förekommer bl.a. exempel på samarbeten mellan M-klubben och 4H.

Samarbete över språkgränsen eller med utländska vänföreningar är inte lika vanligt inom martharörelsen, men det förekommer. T.ex. inom Sydösterbottens marthadistrikt idkar man visst samarbete såsom plantbyttardagar, med Jurvan Martat. Vidare samarbetar distriktet i någon mån med vändistrikt i Storbritannien. Nyligen utvidgades det senare samarbetet till att omfatta Ålands marthadistrikt. Detta slags samarbeten uppstår i allmänhet ur personliga kontakter. Distriktets övriga verksamhet begränsar sig ändå till tre-fyra enligt ordförandes bedömning välbesökta möten per år, sedan höst- och vårmötena fått sällskap av en sommar-marthadag och en julfest. Projektverksamhet har man övervägt, distriktet har till och med sökt extern projektfinansiering men sällan beviljats sådan – enligt ordförande kan en orsak vara att distriktet borde lära sig mer om hur man ska gå till väga t.ex. när man formulerar en ansökan. Ordförande menar att det förefaller finnas en beställning på ett marthadistrikt trots att det för närvarande saknar konkret funktion. Enda funktionerna är egentligen de som distriktet ålagts av förbundet: årsberättelsen går via distriktet och distriktet fungerar som mellanhand t.ex. då förbundsmötet närmar sig. Distriktsstyrelsen länkar i alla fall samman marthor från hela distriktet – från Pörtom till Ömossa.

FLER SYNPUNKTER PÅ FÖRBUNDETS ORGANISATIONSSTRUKTUR

”Ute i föreningarna finns en viss irritation över att betala medlemsavgifter till distrikt och förbund. Det uppfattas som att man inte får valuta för pengarna, mest är man emot förbundet som inte känns angeläget alls för många att tillhöra. Funderingar finns också om att distriktet inte behövs och att man bara ska ge och ingenting får. Samtidigt uppskattas nog att få träffas och känna gemenskapen föreningarna emellan.” (Åland)

”Den service distriktet nu kan ge är minimal. Själv tror jag att verksamheten kunde ordnas utan distrikt direkt från förbundet.” (Södra Finland, om hur föreningarna i den egna regionen skulle reagera ifall den regionala nivån försvagades)

På frågan om hur marthaverksamheten i regionen skulle reagera, ifall det finlandssvenska centralförbundet upphörde kan man även här se tecken på en skiljelinje mellan centrum och periferi. Ute i periferin tänker sig flera att något sådant kanske skulle stärka distriktets roll, medan man i distrikt närmare huvudstaden omöjligt kan tänka sig en nedläggning av det finlandssvenska förbundet. Undantag förekommer ändå, bl.a. påpekar en representant från ett från Helsingfors betraktat förhållandevis perifert distrikt att föreningarna visserligen kunde existera utan förbund, men att rörelsens samhälleliga slagkraft i så fall nog skulle försvagas.

Å andra sidan frågar sig en del av distriktets förtroendevalda ifall just distriktsnivån behövs överhuvudtaget, eftersom flera av distrikten i dagsläget har så knappa resurser att den medlemsservice distriktet förmår erbjuda sina marthor beskrivs som minimal. I flera, men inte alla distrikt uppges att man nog diskuterat nyttan med att överhuvudtaget ha ett distrikt. För att citera ordförande för ett sådant distrikt: ”det upplevs som ett onödigt mellansteg i dessa tider, då e-posten går så lätt och direkt. Men meningarna är delade och tills vidare har vi inte gjort några försök att ändra på systemet”. I andra distrikt har man inte diskuterat frågan, medan marthadistriktet i Åboland framöver kommer att stärkas något i och med att distriktet får en egen verksamhetsledare (halvtid); pengar för detta fick distriktet av en stiftelse, inte av Marthaförbundet.

Sammanslagningar av två eller flera distrikt förefaller inte vinna något gehör. Få distrikt förefaller alls diskutera frågan. Ändå medger t.ex. ordförande för Karlebynejdens marthadistrikt att en samgång med Jakobstadsnejdens marthadistrikt inte vore helt omöjlig ur t.ex. rent geografisk synpunkt. Samgång upplevs ändå inte aktuellt.

11. Sammanfattning och slutsatser

Inledning

Avsikten med det här kapitlet är att knyta ihop trådarna från de nio organisationskapitlen och teckna en bild av läget i Svenskfinland när det gäller relationerna mellan olika föreningsnivåer. Först gör vi en grov sammanfattning av iakttagelserna om samspelet mellan organisationsnivåerna i ljuset av intervjuer och dokument. Resultaten presenteras enligt typ av organisation. Dessutom gör vi en särskild granskning av ekonomiska faktorerens betydelse för relationerna mellan lokal, regional och central nivå. Avslutningsvis närmar vi oss frågan om de olika organisationsnivåernas betydelse: Behövs förbunds nivå? Behövs den regionala nivån? Behövs den lokala föreningsnivån? Frågorna kan tyckas provokativa, men vi vill ställa dem för att ge struktur åt slutsatserna och för att ge underlag för fortsatt diskussion.

Utredningen hade varken tid eller resurser till förfogande för att göra en bred kartläggning av situationen på föreningsfältet. Iakttagelserna ska därför tolkas med försiktighet. De kan präglas av tillfälligheter beroende på vilken förening som blivit tillfrågad och vem som fört föreningens talan. Men det är värt att understryka att resultaten från denna snäva kartläggning stämmer mycket väl överens med intrycken från den bredare organisationsstudie som genomfördes åren 2002–2003 inom ramen för projektet ”Finlandssvenskarna och deras institutioner” och rapporterades i boken *Räcker det med svenskan?* som kom ut 2006. Av de nu granskade förbunden ingick FSI, FSU, FSSMF, Marthaförbundet och Folkhälsan i den undersökningen, som bl.a. innehöll en enkät som besvarades av ett hundratal lokalföreningsaktiva inom varje förbund. Det är samma förbund som upplevs som problematiska enligt de föreningsaktivas bedömning. De regionala variationerna i synen på organisationerna är i stort sett likadana i de båda undersökningarna (jfr Sandberg 2006, Björk & Lillbacka 2006). Men den utveckling som skett sedan 2002–2003 kan också skönjas i resultaten av den utredning som genomfördes hösten 2007.

Olika strukturer – olika relationer mellan nivåerna?

Har organisationernas uppbyggnad någon betydelse för hur lokalföreningarna bedömer relationen till förbunds-nivån och för vad förbundens representanter anser om utvecklingsbehoven och organisationen som helhet? Om man ställer frågor som uttryckligen handlar om nivårelationerna är det kanske inte förvånande att svaren relaterar till den existerande organisationen. Det är ändå vårt intryck att det finns klara skillnader i svaren som bottenar i förbundens olikartade struktur och profil.

Vissa typer av svar tenderar att återkomma oberoende av förbundsstruktur, och skulle antagligen göra det också i den bästa av världar. Lokalföreningarnas kunskap om förbunds-nivån är begränsad. Man påtalar brister i informationsgången. Avståndet mellan den enskilda medlemmen eller föreningen och förbundet upplevs vara långt och organisationen bedöms som alltför Helsingforscentrerad (eller i fallet FSSMF, Österbottencentrerad). Kommentarer av den här typen förekommer ändå i mindre utsträckning i de organisationer där man upplever att samspelet mellan organisationens olika nivåer fungerar väl.

FÖRBUND MED PERSONMEDLEMSKAP

Finlands svenska skolungdomsförbund (FSS) är organiserat utifrån principen att enskilda grundskoleelever och studerande på andra stadiet är medlemmar direkt i förbundet. FSS är en organisation som präglas av större rörlighet och färre fasta strukturer än de andra undersökta förbunden. För det första är målgruppen för verksamheten speciell. Grundskole- eller gymnasieelev är man under en begränsad tid av sitt liv. För det andra finns det inga institutionaliserade lokala eller regionala nivåer inom förbundet. De lokala elevkårerna är viktiga för rekryteringen av medlemmar till FSS och för FSS aktiviteter, men kårerna är inte formellt knutna till förbundet. Det finns två regionala elevdistrikt, anrika HECO i Helsingfors och det nygrundade Pampas elevdistrikt. Distrikten har ingen formell position inom FSS, men uppfattas som viktiga katalysatorer för lokal aktivitet. FSS olika verksamhetsformer appellerar uppenbarligen till olika målgrupper: medan Elevriksdagen engagerar traditionella elevkårsaktivister, intresserar bl.a. Kulturkarnevalen en bredare krets av skolelever. För det tredje är ekonomin också förhållandevis rörlig. FSS finansieras i större utsträckning än flera andra förbund genom fondmedel som utdelas för särskilda satsningar. I praktiken är dessa satsningar ändå regelbundet återkommande.

Den rörliga organisationen har både för och nackdelar i ljuset av intervjuerna. Förbundsnyvån verkar efterlysa en större grad av institutionalisering. Dels önskar man fastare finansiering för de satsningar som nu finansieras som projekt, men i praktiken är en del av förbundets normala verksamhet (t.ex. Elevriksdagen). Dels uppfattar FSS ledning att fler elevdistrikt med elevkårer som medlemmar skulle ge en stabilare grund för rekryteringen av medlemmar till organisationen och göra det lättare för förbundet att överblicka fältet. De FSS-aktiva uppfattar att avståndet mellan FSS som organisation och den enskilda medlemmen ibland kan vara långt, men de intervjuade verkar inte ha några klara åsikter om hur detta kunde tacklas rent organisatoriskt. Bland dem som hittat till FSS är uppfattningen överlag att förbundet ordnar intressanta och attraktiva evenemang och de flesta är nöjda med studiekortet och de konkreta medlemsförmånerna. Det finns inte påtagliga skillnader mellan regionerna, förutom att representanter från regioner med elevdistrikt förefaller aningen mer medvetna om och engagerade i FSS än medlemmar från andra regioner.

FÖRBUND MED ENDAST ORGANISATIONSMEDLEMSKAP

Finlands svenska ungdomsförbund, FSU, har som centralförbund endast fyra medlemmar, Nylands, Åbolands, Ålands och Österbottens svenska ungdomsförbund. Tyngdpunkten i verksamheten ligger på regional nivå, vilket betyder att landskapsförbunden har ansvar för många sådana aktiviteter som i andra förbund kan ligga hos centralorganisationerna, t.ex. när det gäller att formulera projekt som stöder verksamheten i lokalföreningarna. I Nyland består ungdomsföreningsrörelsen i praktiken av fyra nivåer: de lokala ungdomsföreningarna, geografiskt avgränsade lokalförbund, NSU och FSU. FSU bevakar den finlandssvenska ungdomsrörelsens intressen, fördelar statsbidrag till de regionala ungdomsförbunden och ansvarar för vissa gemensamma funktioner i synnerhet ifråga om amatörteater.

Bland de nio organisationerna i utredningen är FSU den som verkar vara mest ifrågasatt bland organisationsaktiva på lokal och regional nivå. Det har flera orsaker, vissa förknippade med verksamheten i sig, andra med arbetsfördelningen inom organisationen och centralorganisationens profil. FSU:s verksamhet präglas av att förutsättningarna för den traditionella ungdomsföreningsverksamheten förändrats. I Österbotten engagerar de lokala ungdomsföreningarna fortsättningsvis unga människor, men på många håll bl.a. i Nyland består medlemskåren mest av medelålders och äldre personer. Det innebär både att FSU i dagsläget har en aningen oklar

verksamhetsprofil och att det stöd som de olika landskapsförbunden kunde efterfråga från FSU inte är identiskt i de olika regionerna. Den kritik som har sin grund i organisationen handlar dels om arbetsfördelningen mellan nivåerna, dels om innehållet i den verksamhet FSU bedriver på riksplanet. FSU:s intressebevakning och resultaten av den är okända både för lokala och regionala företrädare. Att FSU koncentrerar sig i första hand på amatörteaterverksamhet möter en del kritik, eftersom lokalföreningarnas verksamhet är bredare än så. Både ungdomsföreningar och landskapsförbund påtalar att FSU inte kunnat hjälpa till med konkreta frågor – t.ex. rådgivning om regelverk eller hjälp med att etablera webbplats – även om man uppfattat att detta skulle höra till FSU:s roll i förhållande till de andra nivåerna i organisationen.

De regionala ungdomsförbunden i Nyland, Åboland, Åland och Österbotten har större legitimitet bland de ungdomsföreningsaktiva. I Nyland, där den regionala organisationen har två nivåer och utmaningarna för ungdomsrörelsen stora, yttras ändå åsikter om att det kunde finnas skäl att tänka om hela organisationen, eller att den åtminstone kunde plattas till. Bland dem som efterlyser en förändring finns enstaka röster som tycker att den nuvarande organisationen kunde ersättas med tvåspråkiga regionala förbund.

FÖRGRENADE FÖRBUND

De förgrenade förbunden, *Finlands svenska idrott* (FSI) och *Finlands svenska sång- och musikförbund* (FSSMF) är indelade både enligt geografi (idrottsdistrikt och lokalförbund) och enligt funktion (grenförbund eller specialförbund). Enskilda idrottsföreningar är ofta medlemmar av flera grenförbund inom FSI och hör dessutom till något av de tre idrottsdistrikten. I många fall hör också idrottsföreningarna till nationella finskspråkiga grenförbund (t.ex. Skidförbundet). Körer och orkestrar kan vara knutna både till lokala sång- och musikförbund inom FSSMF och dessutom medlemmar av t.ex. damkörsförbundet eller manskörsförbundet. Den funktionella indelningen är, i ljuset av t.ex. ekonomiska transaktioner, aningen starkare än den regionala i både FSI och FSSMF. Inom FSI är grenförbundens betydelse dock betydligt starkare än specialförbundens inom FSSMF. De intervjuade klagar i båda fallen på att organisationen är svåröverskådlig, men det är i synnerhet inom FSSMF de lokala aktiva upplever att förbundet är överorganiserat och inte till fullo förstår logiken i uppdelningen i lokalförbund och specialförbund.

Inom FSI har grenförbunden en starkare organiserande funktion än delregio-

nerna ÖID, NÅID och ÅID. Ekonomiska transaktioner och faktisk verksamhet är organiserade enligt grenförbund snarare än enligt region. Den faktiska verksamheten i delregionerna – t.ex. tävlings- och träningsverksamhet – följer ofta grenförbundsindelningen, eftersom t.ex. skidåkning och friidrott ställer olika krav och engagerar olika aktörer. Eftersom aktiviteterna inom idrottsrörelsen är tydligt knutna till speciella idrottsgrenar och deras tävlings- och träningsystem är positionen för FSI och delregionerna, vars uppgift är att stå för ”finlandssvensk idrott i allmänhet”, inte helt entydig. FSI kan också klassificeras som en förnyare och förnyelsen har inneburit en satsning på en profilhöjning, som bl.a. innehåller en förstärkning av FSI:s roll som samordnare av finlandssvensk idrott. Profilhöjningen innebär ökad synlighet på fältet genom bl.a. den s.k. Idrottsgatan. Dessutom förvaltar och fördelar FSI sedan 2007 det s.k. föreningsstödet, totalt 100 000 euro fondmedel i projektstöd till lokala föreningar. Däremot är delregionernas framtid oklar. Förbundsledningen kunde tänka sig att helt avskaffa dem, medan åsikterna på fältet är delade.

Intervjuerna med lokala idrottsföreningsrepresentanter visar på den mångfaceterade verklighet idrottsföreningarna existerar i med finlandssvenska och nationella grenförbund. FSI:s drive för att komma närmare idrottsfolket har nått ut till en del föreningsaktiva, men inte till alla. Kontakterna med och kännedomen om FSI och nyordningar som föreningsstödet varierar bland de idrottsföreningar som kontaktats. Uppfattningen om delregionernas ställning och nödvändighet varierar också. NÅID som har anställd personal på distriktsnivå uppfattas positivt av lokalföreningarna. Inom ÖID finns både de som uppfattar nivåns ställning som mindre betydelsefull och de som tycker att distriktet borde stärkas genom anställd personal.

Inom FSSMF har inte specialförbunden och de 12 lokala sång- och musikförbunden lika distinkta roller som grenförbunden inom FSI. Det är en av grunderna till att både förbundsrepresentanter och lokala aktiva beskriver FSSMF som överorganiserat. FSSMF:s organisation har byggts på efterhand och indelningen i lokalförbund har inte nämnvärt anpassats till att aktiviteterna varierar mellan regionerna. Det finns lokalförbund som i praktiken saknar verksamhet, medan andra fortsättningsvis är viktiga samordnare av sång- och musiklivet. Förändringen av lokalförbundens profil har varit beroende av aktivitet underifrån. Bl.a. i Åboland har det regionala sång- och musikförbundet tagit ett aktivt grepp och lyckats höja sin profil genom olika projektsatsningar som samlar sångare och musiker från hela Åboland. Fältets kritik mot FSSMF innehåller tre komponenter. För det första finns en

kritik mot verksamhetens inriktning; FSSMF:s betoning av traditioner som gemensamma sångfester uppfattas inte räcka till och vara attraktiva för ensemblerna. För det andra finns ett missnöje med organisationen; förbundet upplevs som överorganiserat och man ser inte meningen. För det tredje uppfattas för stor del av resurserna gå till administration, lokalnivån uppfattar sig inte få full valuta för den rätt höga medlemsavgift de betalar till FSSMF och dess olika delar.

FÖRBUND MED SKEV DISTRIKTSNIVÅ

Finlands svenska 4H och *Svenska pensionärsförbundet* kännetecknas av att de har en skev eller asymmetrisk distriktsnivå, vilket betyder att de olika regionerna eller distriktet inom förbundet har olika formella relationer till förbundets centralnivå. Inom 4H bildar Österbotten ett distrikt, medan centralförbundet har hand om distriktsfunktionerna för Åbolands och Nylands vidkommande. Också inom SPF är Österbotten ett självständigt distrikt, medan de övriga verksamhetsområdena är lösare nätverk. Organisationsstudien visar att det funktionellt, med tanke på vad organisationen gör, sannolikt inte spelar någon roll att vissa distrikt har en fastare formell ställning än andra. Däremot ger intervjuerna vid handen att den skeva distriktsnivån kan ge upphov till missförstånd och slitningar mellan olika nivåer i organisationen. Att ha ett eget distrikt uppfattas ge för- eller nackdelar, beroende på vem som svarar på frågan.

Inom Finlands svenska 4H antog verksamhetsledaren att det faktum att Österbotten har en egen distriktsnivå skulle innebära att Nyland och Åboland, som saknar distrikt, skulle känna sig förfördelade. Intervjuerna visar tvärt emot att de österbottniska 4H-föreningarna upplever att de andra regionerna har vissa fördelar, eftersom centralförbundet sköter distriktsfunktionerna. I Österbotten skulle man gärna se att det bildades ett separat distrikt också för södra Finland, men de berörda organisationerna efterfrågar inte något sådant.

Finlands svenska 4H skiljer sig från många andra undersökta organisationer genom att gräsrotsverksamheten sköts av instruktörer som är anställda av lokalföreningarna. Anställningarna möjliggörs av bl.a. statsbidrag som FS4H fördelar vidare till föreningarna och Österbottens distrikt med utgångspunkt i resultatavtal som baserar sig på verksamhetens volym. Verksamheten är mest omfattande i Österbotten, vilket innebär att de österbottniska föreningarna får en proportionellt sett större del av förbundets medel. En viss kritik riktas mot fördelningsnycklarna; man uppfattar att eftersom vissa typer av verksamhet ger utdelning i form av resurser,

medan andra inte finns med i beräkningsgrunden, leder detta till att traditionell verksamhet gynnas på bekostnad av nytänkande. De anställda på lokal nivå möjliggör en omfattande verksamhet, men intervjuerna visar dels att det är en tung uppgift för lokalföreningarna att administrera anställningarna, dels att det finns en stor efterfrågan på att distrikten och centralförbundet skulle ta en aktivare roll när det gäller personalpolitik och att initiera större projekt. I förlängningen verkar det finnas en viss efterfrågan på strukturförändringar som skulle skapa bättre ramar för att hantera anställningarna, antingen genom större föreningar eller genom att flytta ansvaret till förbunds- eller distriktsnivån.

SPF saknar också en enhetlig distriktsorganisation. Förbundet är indelat i sex verksamhetsområden, men bara Österbotten har en formell organisation med egen styrelse. Inom de fem övriga verksamhetsområdena finns lösare samarbetsorgan. Förbundet har personal i Helsingfors, Vasa och Åbo. Ombudsmannen för Åboland är nyanställd och inledde sin verksamhet 2007. Det finns efterfrågan på en enhetligare organisationsstruktur, men också motstånd mot att införa en sådan. Ett distrikt för Nyland har diskuterats, men har stött på motstånd bland dem som berörs, eftersom särskilt föreningarna i Västnyland uppfattar att det skulle skapa mer byråkrati. Uppfattningarna går också isär om vad anställningen av en ombudsman för Åboland innebär – är det ett steg mot att etablera ett distrikt, eller handlar det om förbundets närvaro regionalt?

Pensionärsföreningarna inom SPF är aktiva och antalet medlemmar ökar. De föreningsaktiva uppfattar det, enligt intervjuerna, som viktigare att SPF skulle stöda verksamheten i föreningarna t.ex. genom att engagera föreläsare än att SPF utverkar olika konkreta medlemsförmåner, som många medlemmar ändå aldrig kan utnyttja.

FÖRNYARE

Av de tre förnyarna har *Folkhälsans förbund* och *Finlands svenska scouter* sett över sin organisationsstruktur på den regionala nivån. I båda fallen har utvecklingen gått i riktning mot att regionnivån blir mera av förbundets förlängda arm regionalt och mindre en självständig aktör. Man utgår ifrån att den nya organisationsmodellen gör det lättare att upprätthålla enhetlighet inom rörelsen, samtidigt som man kan tillmötesgå regionala särdrag. *Marthaförbundets* förnyelse har handlat mer om verksamhetskonceptet, förbundets profil och medlemsrekryteringen än om organisationsstrukturen. Förnyelsen har skett vid sidan av de traditionella lokalföreningar-

na och kretsarna, men de nyordningar som införts gradvis under 2000-talet har ändå potential att förnya också organisationen, eftersom man infört möjligheten att bli medlem direkt i förbundet och att grunda kretsar som inte är registrerade föreningar enligt traditionell modell. De föreningsaktivas intryck av förnyarorganisationerna är i huvudsak positivt. Varken inom Folkhälsan eller inom scoutrörelsen märker lokalföreningsföreningsaktiva egentligen av organisationsförändringarna. Båda organisationerna drar nytta av att de har en övergripande ideologi som fungerar som ett kitt i organisationen. För Folkhälsan är den goda ekonomin som möjliggör bidrag från de högre organisationsnivåerna till de lägre också en styrka. Inom Marthaförbundet kunde en sammanfattande bedömning vara att det övergripande intrycket av förnyelsen är positivt – förbundet upplevs göra bra saker och ge ett piggt intryck – men att förnyelsen kommer andra än den egna föreningen till del.

Folkhälsans förbund grundades i början av 2000-talet som en led i klargörandet av rollerna hos de olika delarna i samfundet Folkhälsan. I praktiken skilde man åt den frivilliga verksamheten som Folkhälsans förbund ansvarar för från den serviceproducerande, som organiseras inom ramen för ett antal bolag. Det senaste ledet i förnyelsen av Folkhälsans förbund är en förändring av landskapsföreningarnas ställning. Landskapsföreningarnas roll som ekonomiska aktörer minskar, eftersom de anställda övergår till förbundet centralt – de arbetar fortsättningsvis i regionerna men förbundet är arbetsgivare för alla – och man avstår från landskapsvisa bokslut. Motiveringarna hänger samman med strävandena att förenhetliga organisationen och stärka professionalismen hos dem som arbetar för Folkhälsan. Förnyelsen införs från och med början av 2008, i Österbotten infördes nyordningen redan 2007. Förändringen har mindre betydelse för den egentliga verksamheten än för landskapsföreningarnas styrelser som beslutande organ – de blir efter reformen mer idéproducenter än operativa beslutsfattare.

Folkhälsan är en resursstark organisation som dessutom binds samman av en gemensam ideologi. Det avspeglar sig på relationerna mellan förbundets olika nivåer. Lokalföreningarna upplever att de har nytta av förbundet i konkreta projekt; Folkhälsans förbund – i synnerhet landskapsföreningarna – har kunnat hjälpa till både med sakkunskap och med finansiering. Lokalföreningarna har också kunnat ta åt sig en del goodwill av den lokala verksamhet som initierats av förbundet centralt eller regionalt, t.ex. olika projekt med inriktning på hälsa i skolan. Landskapsföreningarna upplevs som den viktigaste nivån ur föreningarnas synvinkel. Folkhälsans förbund uppfattas som en aning avlägset, även om bedömningen av

förbundet genomgående är positiv. På föreningsnivån uppfattar man att det är viktigt att förbundet har personal i landskapen, men anser inte att det spelar så stor roll om landskapsföreningarna är mer eller mindre självständiga i förhållande till landskapen. I den mån kritik förekommer mot landskapsföreningarnas nya roll, kommer den från personer med anknytning till landskapsnivån. I Österbotten, där reformen redan är genomförd, uppfattas den positivt, men i Åboland har de landskapsföreningsaktiva varit mer skeptiska. Det är ännu svårt att bedöma vilken landskapsföreningsstyrelsernas roll blir i den nya organisationen.

Finlands svenska scouter införde en ny organisationsmodell från början av 2005. De tidigare sju distrikten ersattes av fyra funktionella regioner, som betraktas som FiSSc:s förlängda arm. Organisationsreformen genomfördes eftersom man ville skapa en organisation som stöder verksamheten i de enskilda kårerna utan att vara byråkratisk och överorganiserad. Den praktiska verksamheten i regionerna sköts av regionsekreterare som är anställda av förbundet.

Överlag är bedömningen av scouternas nya organisation positiv, för att citera en respondent ”det går åt det bättre, vi har mer nytta av FiSSc:en idag än före reformen”. Också de som upplever att regionnivån försvagats i och med reformen menar att detta sannolikt är bra för de enskilda scoutkåerna. Systemet med regionsekreterare får ett positivt mottagande på lokalnivån, eftersom det skapar en tydlig struktur. Strävan att skapa jämnstora enheter när det gäller antal medlemmar etc. har vissa geografiska nackdelar, att t.ex. Åboland och Åland bildar ett enda distrikt kan skapa vissa hinder för vem som i praktiken kan delta i de olika utbildningar och rådsläpningar som ordnas för kårcheferna inom regionen. Som andra organisationer som riktar sig mot barn och ungdomar har centralförbundet en viktig roll när det gäller att producera material som används i verksamheten på den lokala nivån.

Marthaförbundet har genomgått en flerårig förnyelseprocess, som i första hand gått ut på att ändra verksamhetens innehåll och inriktning. Formellt har organisationsstrukturen inte förändrats, utan de nyordningar som införts har skett vid sidan och ovanpå den existerande organisationen. Den nuvarande organisationen består av lokalföreningar och tolv distrikt. Marthadistriktet bygger i huvudsak på frivillig verksamhet, deras uppgifter handlar bl.a. om att organisera gemensamma samlingar. I ljuset av intervjuerna har ”det nya marthaförbundet” inte till alla delar lyckats penetrera ”det gamla marthaförbundet”. De lokala marthaföreningarna och -distriktet är i och för sig nöjda med vad förbundet gör, men förbundets verksamhet upplevs som Helsingforscentrerad. Ju längre från Helsingfors, desto starkare är

denna åsikt. Vissa slitningar har förekommit inom förbundet t.ex. när det gäller hur medlemsavgifterna ska definieras. Distriktsnivåns roll är oklar: man upplever kanske inte distrikt på frivillig bas som en optimal organisation i ett läge när bl.a. e-post gjort det lättare att kommunicera, men det förekommer få konkreta förslag om att avskaffa eller slå samman distrikt. Några påpekar att det borde finnas anställd personal i distrikten för att de ska kunna spela en roll i organisationsbygget.

Ekonomi som kitt, styrmedel och irritationsmoment

I stöd av det material vi haft möjlighet att ta del av är det svårt att ge en rättvis totalbild av likheterna och olikheterna mellan de finlandssvenska organisationerna när det gäller de ekonomiska relationerna mellan olika nivåer inom förbunden. Förbunden har olika uppbyggnad, de har olika förhållande till statsbidragssystem och tillämpar olika praxis när det gäller redovisningen – den inkomst som hos en organisation bokförs på centralnivå, syns hos en annan i distriktsnivåns bokslut. Organisationsstudien visar hur som helst att de ekonomiska faktorerna är viktiga för att förstå relationerna mellan nivåerna. Ekonomi kan fungera som kitt, styrmedel och irritationsmoment. Hur ekonomi uppfattas är organisationsspecifikt. Inom Marthaförbundet är medlemsavgifterna, som utgör 7 procent av förbundets totalekonomi och i jämförelse med andra organisationer inte är särskilt hög, ständigt föremål för debatt, medan t.ex. scouterna som tar ut en nästan dubbelt högre avgift per medlem inte framför någon kritik över avgiftens storlek.

Tabell 11.1 innehåller en översikt över principerna för medlemsavgifter och över förekomsten av ekonomiska bidrag från förbunds- till föreningsnivån. Medlemsavgifternas betydelse för förbundens ekonomi varierar. Inom FiSSc, SPF, FSSMF och FSS är medlemsavgifterna betydande inkomstkällor, de utgör 17–40 % av förbundens totalekonomi. Inom Folkhälsan, FSU, FS4H är medlemsavgifterna från lokalnivån till förbunds- och nationell nivå närmast symboliska; de bärs för Folkhälsans och 4H:s vidkommande upp endast för att täcka utgifterna för medlemstidningen. I Marthaförbundet utgör medlemsavgifterna 7 procent av förbundets ekonomi. För FSI:s vidkommande saknas exakta uppgifter. FSI och distrikten bär inte upp någon medlemsavgift, men föreningarna betalar avgifter till grenförbunden. Som bilaga finns en förteckning över vilka olika tjänster som i praktiken utgör valuta för de lägre nivåernas medlemsavgift till förbunds- och nationell nivå.

TABELL 11.1 ÖVERSIKT ÖVER VISSA EKONOMISKA TRANSAKTIONER MELLAN ORGANISATIONSNIVÅER

	<i>Medlemsavgifter</i>	<i>Fördelning av resurser från förbunds-nivån till lokal-föreningarna</i>
Finlands svenska skolungdoms-förbund (FSS)	Personmedlemmar, vilka betalar 9–15 euro till FSS Medlemsavgifterna (46 834 euro) utgjorde 2006 17 % av förbundets intäkter	Ingen fördelning av verksamhetsbidrag
Finlands svenska ungdomsförbund (FSU)	De regionala ungdomsförbunden betalar totalt 2 936 euro till FSU (relaterat till storlek) och uppbär högst 170 euro per förening (relaterat bl.a. till antal medlemmar). Enskilda föreningsmedlemmar betalar ca 2–10 euro i medlemsavgift Medlemsavgifterna har liten betydelse för FSU :s total-ekonomi	Ingen fördelning av "egna" medel, FSU fördelar statsbidragen till ungdomsrörelsen vidare till de regionala förbunden
Finlands svenska sång- och musikförbund (FSSMF)	Medlemsensemblerna betalar 20–30 euro per person till FSSMF:s olika nivåer, totalt 46.763 euro år 2006 De lokala medlemsavgifterna varierar, liksom även special förbundens avgifter, men enskilda ensembler behåller uppskattningsvis 5–20 euro per person Medlemsavgifterna (46.763 euro) utgjorde 2006 ca 8 % av förbundets intäkter	FSSMF fördelar årligen stöd till specialförbunden (21.500 euro) Lokalförbunden kan ansöka om projektbidrag (totalt 10.000 euro) Ingen fördelning av verksamhetsbidrag till enskilda ensembler
Finlands svenska idrott (FSI)	FSI och delregionerna uppbär inga medlemsavgifter Enskilda föreningar betalar medlemsavgifter till grenförbunden (ofta flera förbund). Avgifterna varierar	FSI fördelar statsunderstöd till specialförbund och delregioner enligt en s.k. fördelningsnyckel Föreningsstödet (fondpaketet): sedan 2007 kan föreningar söka projektbidrag (totalt 100 000 euro) som FSI fördelar
Svenska pensionärsförbundet (SPF)	Förbundet uppbär 7 euro per person Medlemsavgifterna lokalt 10–15 euro, varav lokal-föreningen behåller 3–8 euro Medlemsavgifterna (99 694 euro) utgjorde 2006 ca 21 % av förbundets intäkter för verksamheten (RAY-understöd för utrymmen obeaktat)	Förbundet förhandlar med distrikten om finansieringsbehov Understöd till enskilda föreningar beviljas sällan

	<i>Medlemsavgifter</i>	<i>Fördelning av resurser från förbunds nivå till lokal-föreningarna</i>
Finlands svenska 4H (FS4H)	Förbunds nivån uppbär 6 euro per förening för medlems-tidningen Medlemsavgifterna varierar lokalt, 12 euro per person eller 20 euro per familj rekommenderas Medlemsavgifterna har liten betydelse för förbundets totalekonomi	Ekonomiskt understöd (statsunderstöd) fördelas till föreningsnivån enligt resultatavtal
Folkhälsans förbund	Förbunds nivån uppbär 2,60 euro per person för medlemstidningen Landskapsföreningarna tar ut 0-1 euro per person av lokal-föreningarna Medlemsavgifterna varierar lokalt, ca 6-10 euro per person Medlemsavgifterna har liten betydelse för förbundets ekonomi	Lokalföreningarna kan årligen ansöka om samfundets verksamhets- och projektunderstöd
Finlands svenska scouter (FiSSc)	Förbundet uppbär 19 euro per person, kårerna uppbär medlemsavgift enligt egen bedömning. Totalt betalar en scout i allmänhet ca 35 euro i medlemsavgift Medlemsavgifterna (93 382 euro) utgjorde 2006 19 % av förbundets intäkter	Ingen fördelning av verksamhetsbidrag till enskilda kårer
Marthaförbundet	Enskilda föreningsmedlemmar betalar 12-25 euro i medlemsavgift till sin förening, varav 10 euro går till förbundet. Separat avgift, 28 euro, för dem som önskar prenumera på medlemstidningen (år 2007, fr.o.m. 2008 ingår prenumeration alltid i nya medlemskap) Icke-föreningsanslutna marthor (nytt) betalar 50 euro direkt till förbundet, vilket inkluderar tidningen Medlemsavgifter utgör ca 7 % av förbundets ekonomi	Ingen fördelning av verksamhetsbidrag till lokalnivån. Nya föreningar och kretsar kan ansöka om startbidrag

Kritiken mot medlemsavgifterna är mest påfallande inom FSSMF. Inom FSSMF betalar enskilda körsångare eller musiker mellan 20 och 30 euro till förbundet. Lokalnivån behåller 5–20 euro per medlem. Eftersom ensemblerna ofta fungerar inom ramen för kommunala medborgar- eller arbetarinstitut, som också tar ut deltagaravgifter, uppfattas den ekonomiska belastningen som betungande i förhållande till den utdelning FSSMF ger medlemmarna.

Om penningströmmarna uppåt i organisationen kan skapa irritation, är det också ett faktum att de organisationer som har möjlighet att kanalisera ”egna” medel (till skillnad från t.ex. statsmedel) neråt i organisationen har lättare att legitimera sin existens. Folkhälsans förbund är i en särställning här, med stora möjligheter att ge ekonomiskt stöd till lokal verksamhet och härtill en stor professionell organisation som kan initiera projekt som ger också lokalföreningarna goodwill. FSI:s profilhöjning innehåller ett ekonomiskt element i och med föreningsbidraget, fondmedel som FSI årligen fördelar med utgångspunkt i ansökningar från föreningar. FSSMF fördelar begränsade understöd till lokalförbunden och specialförbund, men stöder inte enskilda ensembler – detta kritiserar bland de intervjuade. Marthaförbundet kan bevilja startanslag för nya kretsar, men stöder i regel inte föreningarna.

Organisationernas uppbyggnad påverkas i viss mån av deras koppling till olika finansieringsformer. På förbunds-nivån ställer statsbidragssystemet vissa krav. Ungdomsverksamheten inom Marthaförbundet och FSSMF är separat organiserad för att uppfylla kraven på statsbidrag till barn- och ungdomsverksamhet. Regionalt och lokalt är kopplingarna till kommunerna viktiga. De förbund som får stora bidrag från kommunerna, främst 4H, kommer att påverkas av förändringar i kommunstrukturen och kommunernas bidragspolicy. Tillgången till finansiering från t.ex. lokala sparbanksstiftelser kan fungera konserverade, eftersom man befärrar att en ändrad organisationsstruktur kan innebära att den säkra penningkranen stängs.

Internt är det av betydelse vilka incitament som knyts till penningströmmarna mellan nivåerna. Inom Marthaförbundet kan t.ex. tillgången till startpengar för nya kretsar styra förnyelsen så, att den snarare leder till grundande av nya kretsar än förnyelse av existerande föreningar. Inom 4H fördelas statsbidrag och andra medel till lokalnivån med utgångspunkt i en fördelningsnyckel, som premierar vissa typer av (traditionell) verksamhet, men inte beaktar andra. Ett ytterligare exempel på monetära styrmedel är den princip som tillämpas inom SÖU (FSU i Österbotten), där föreningar som engagerar ett stort antal personer under 29 år får nedsatt medlemsavgift.

Kommentarer om ekonomin gäller ofta, men inte alltid, resursers tillräcklighet och valuta för pengarna. När lokala representanter för 4H säger att ekonomin är ett

ständig bekymmer, handlar det mer om att den ekonomiska hanteringen av anställningar och projekt är betungande, än om att det saknas resurser.

Vem älskar ett förbund? Om organisationsnivåerna i helheten

I en frivilligorganisation ska verksamhetens innehåll vara huvudsaken och administrationen en bisak. Det är organisationernas egen sak att avgöra om den existerande strukturen med föreningar, distrikt eller förbund är funktionell eller inte. Men det är också uppenbart att en illa fungerande organisationsstruktur gör det svårt att hålla motivationen uppe för att få folk att engagera sig och att en otidsenlig organisation kan vara ett problem när organisationerna får eller åtar sig nya uppgifter.

Aaro Harju hävdar i sin bok *Järjestön kehittäminen* (2005) att det är lätt att förändra verksamheten inom en frivilligorganisation, men svårt att göra något åt organisationsstrukturen. Han menar att det ändå är nödvändigt att fundera också på organisationsförnyelse, eftersom frivilligsektorns verksamhetsförutsättningar nu är andra än när många av organisationerna byggdes upp. Harjus främsta budskap är att organisationens olika nivåer borde utformas så att de stöder rörelsens gemensamma uppgift och ideologi. I det perspektivet hamnar särskilt distrikts- eller regionnivån i fokus. Harju uppfattar att det kan vara värt att formellt knyta distriktsnivån närmare till förbundet dels av praktiska orsaker (ny kommunikationsteknik, nya krav på administration), dels av politiska orsaker (regionerna kan bli maktcentra som hindrar en gemensam linje). Däremot förespråkar han regional närvaro och regional aktivitet.

TABELL 11.2 ORGANISATIONSNIVÅERNAS OLIKA FUNKTIONER

	<i>Internt</i>	<i>Extern</i>
Förbunds- nivån	Organisationens idé, övergripande linjedragningar Servicefunktion i förhållande till lägre nivåer: idéer, stöd, expertis	Intressebevakning inom organisationens sakområde Finlandssvensk identitet och samhörighet
Distrikts- eller region- nivån	Ansvar för förbundets verksamhet regionalt Samordnare av lokal verksamhet Servicefunktioner i förhållande till lokalföreningarna	Regional aktör som samverkar med andra föreningar, stat, kommun och privata aktörer inom sitt område
Lokalföreningarna	Ansvar för basverksamheten	Lokal aktör som samverkar med andra föreningar, stat, kommun och privata aktörer inom sitt område

Det finns ingen anledning att begränsa diskussionerna om organisationernas framtid enbart till den regionala nivån. I vår organisationsstudie har vi systematiskt ställt frågor om de olika nivåernas funktion och nödvändighet. Vilken är nyttan av förbunds nivån och vad skulle hända om den försvann? Hur uppfattas distrikten? I ljuset av helhetsbilden visar det sig att det också finns fog för att ställa frågor om lokalföreningsnivåns utformning och status i ett läge, när förbunden i sin strävan att bredda sina målgrupper allt oftare går förbi lokalföreningarna och vänder sig till en större publik.

BEHÖVS FÖRBUNDSNIVÅN?

”Centralförbunds nivån behövs helt klart som den samlande rösten utåt, förhoppningsvis mer och mer som remissinstans och spjutspets i att fånga upp angelägna frågor på ett tidigt stadium” (Marthaförbundet)

”Lokalt är viktigt, men det är också väldigt tryggt med ett förbund som kan de ”stora” sakerna” (Finlands svenska 4H)

”FSU skulle kunna komma ner på marknivå och hjälpa till där det behövs och hålla det som lovats, komma ut till de olika föreningarna och förbunden och inte ha det mesta Helsingforscentrerat” (FSU)

Internt har förbunds nivån två huvudsakliga uppgifter: den ansvarar på ett övergripande plan för innehållet i rörelsens verksamhet och den har servicefunktioner i förhållande till lägre nivåer i organisationen. Externt är det förbunds nivåns uppgift att vara organisationens röst gentemot det omgivande samhället. På finlandssvenskt håll har förbundet ytterligare ett specifikt ansvar som kultur- och språkbärare. De flesta organisationer har finska motsvarigheter. Både förbunds- och föreningsnivåerna måste därför förhålla sig till en situation, där det kan finnas konkurrens från finskspråkiga motsvarigheter eller ett allmänt förändringstryck som har sin grund i det som sker inom det finskspråkiga organisationsfältet.

Utvecklingen både inom förnyarorganisationerna och på det finlandssvenska organisationsfältet över lag verkar gå mot en viss förstärkning av förbunds nivån. Organisationsreformerna inom Folkhälsans förbund, FiSSc och FSI har placerat ett större ansvar dels för övergripande linjedragningar, dels för praktiska saker, som ekonomi och anställningar, på förbunds nivån. Både förnyarna och andra förbund har i ökad utsträckning börjat initiera satsningar som riktar sig till en bredare krets än de egna lokalföreningsmedlemmarna.

Lokalföreningsrepresentanterna är i allmänhet rätt tillfreds med förbundsni-
vån: de vill ha den kvar, de vill uttryckligen ha en svenskspråkig förbunds nivå och
de önskar att förbundsni-
vån ska stå för sakkunskap och stora linjer. Det finns en
uttrycklig efterfrågan på att förbundsni-
vån ska ge lokalföreningarna hjälp med upp-
gifter som är för tunga att hantera för enskilda föreningar: juridiska frågor, ekono-
mi, projektförvaltning och förmedling av föreläsare. Det finns också en förståelse
för att förbunden initierar satsningar riktade till en större publik, även om före-
ningarna inte alltid upplever att satsningarna kommer dem själva till del.

De förbund som enligt utredningen har svårast att motivera sin existens är FSU
och FSSMF. I båda fallen riktar sig kritiken mot att förbundsni-
vån inte legitimerar
sin existens genom att leverera det föreningsnivåerna efterfrågar. Detta i sin tur
bottnar troligen i att grundidén med förbunden inte längre är helt klar. Inom FSU
är det landskapsförbunden som sköter en stor del av den operativa verksamheten.
FSSMF:s roll som samordnare av finlandssvenskt musikliv är inte helt klar. Många
lokala ensembler har en starkare koppling till t.ex. lokala medborgarinstitut än till
FSSMF och dess lokal- och specialförbund.

Uppfattningen om att det behövs en uttryckligen finlandssvensk förbunds nivå
är utbredd bland respondenterna. Få föreningsaktiva ser en sammansmältning med
finskspråkiga förbund som ett realistiskt alternativ, även om det t.ex. inom FSU
finns röster som nämner en övergång till en modell med tvåspråkiga regionala ung-
domsförbund som ett alternativ. Idrottsrörelsen är mest öppen för tvåspråkiga lös-
ningar, vilket hänger samman med idrottsföreningarnas täta kopplingar till de
nationella grenförbunden. Ett av syftena med organisationsförnyelsen inom
Finlands svenska idrott har också varit att stärka legitimiteten för en särskild fin-
landssvensk idrottsrörelse.

BEHÖVS DEN REGIONALA ORGANISATIONSNI- VÅN?

”Distriktet är bra för samhörigheten” (Svenska pensionärsförbundet)

”Jag upplever att den regionala nivån försvagats inom FiSSc i och med att organi-
sationsförändringen genomfördes, men jag tror absolut att kårerna vunnit på detta”
(FiSSc)

”Utan en avlönad personal inom distriktet som fungerar som pådrivare för förbun-
dets verksamhetsprogram fungerar inte kontakten förbund-distrikt-förening som
det är tänkt. Distrikt-förening kontakten finns, men inte i den utsträckning det borde
för att distriktet skulle vara ett aktivt stöd för föreningarna” (Marthaförbundet)

”Takorganisationer och grenförbund är långt ifrån föreningslivets vardag. Idrottsdistriktet är av större vikt för föreningen än FSI. Distriktet informerar, fungerar som stöd i träning och tävling samt är en kanal för samarbete mellan föreningar” (FSI)

Distrikts- eller regionnivån är den organisatoriskt mest heterogena i de nio studerade organisationerna. Förbunden skiljer sig åt både när det gäller förekomsten av en regional nivå, antalet regionala enheter och den regionala nivåns ställning i förhållande till förbunds-nivån. Som vi konstaterat finns det också organisationer där de olika distriktens formella position varierar. Vidare varierar distriktens tyngd när det gäller ekonomi, personal och självständigt beslutsfattande: de tolv marthadistrikten är en lätt organisation som bygger på frivillighet, medan t.ex. landskapsförbunden inom FSU är ansvariga för en stor del av den operativa verksamheten och också har en roll som regional aktör som samarbetar med andra föreningar och offentlig sektor inom sitt område.

Förnyelsen inom Folkhälsans förbund och Finlands svenska scouter har förändrat den regionala nivåns ställning. I båda fallen har regionerna blivit mer av förbundets förlängda arm regionalt och mindre av självständiga aktörer. Det är ännu för tidigt att avgöra huruvida reformerna leder till att regionnivåns interna funktion – i förhållande till förbund och lokalföreningar – förstärkts på bekostnad av regionernas externa roll.

Rösterna om distriktsnivåns betydelse är många och olikartade. Frågetecknen kring distriktsnivån är flest i de organisationer där nivån i första hand bygger på frivillighet: Marthaförbundet och FSSMF. Distriktsnivåer utan anställd personal uppfattas inte tillräckligt effektivt kunna fungera som en länk mellan lokalföreningar och förbund. Distriktens informationsspridningsfunktion har minskat i och med internet och e-post och distriktens funktion som samordnare av lokal verksamhet och arrangör av storsamlingar har försvagats åtminstone på en del håll. Ett allmänt önskemål om ”färre mellanhänder” svävar i luften i många av intervjuerna, t.ex. inom FSU och FSI, men när frågan konkretiseras är svaret att just det egna distriktet är bra och borde få finnas kvar. Marthadistrikten och de lokala sång- och musikförbunden är förhållandevis många, men så länge de fungerar på frivillig basis är det svårt att göra något åt det finmaskiga nätet, eftersom bl.a. längre resor uppfattas minska intresset för att alls engagera sig på organisationsnivåer högre än den lokala.

Distrikt som har anställd personal får i allmänhet goda betyg av de lokalföre-

ningsaktiva. Kombinationen av närhet och sakkunskap uppskattas, liksom den samhörighetsfunktion distriktsnivån kan stå för. Däremot tar lokalföreningarna sällan ställning till om det är bättre eller sämre med en mer självständig distriktsnivå i förhållande till en nivå som är mer av förbundets förlängda arm regionalt.

Ett bevis på behovet av någon form av distriktsnivå är att den efterfrågas där den inte finns. Finlands svenska skolungdomsförbund saknar en enhetlig distriktsnivå och uppfattar det innebär vissa nackdelar – uppifrån, från förbunds nivån, med avseende på överblick överfältet och nerifrån, med tanke på de enskilda medlemmarna och elevkåreerna, med tanke på att engagera folk.

BEHÖVS LOKALFÖRENINGARNA?

Lokalföreningarna uppfattas som den givna minsta beståndsdelen i organisationsbygget. Det finns knappast någon som på allvar skulle ge sig in på att avskaffa lokalföreningsnivån. Däremot är diskussionerna om lokalföreningarnas uppgifter, antal och struktur förhållandevis sparsamma och de som uttalar t.ex. önskemål om att föreningarna kunde bli färre vill göra det anonymt. Det finns ändå både interna och externa faktorer som kan skapa behov av att fundera också på lokalföreningsstrukturen. Externa förändringar, t.ex. kommun- och servicestrukturen, kan få konsekvenser för den lokala finansieringen av föreningarnas verksamhet. När intervjuerna gjordes var många föreningar ännu oklara över vad som kommer att hända, men åtminstone 4H, som samarbetar intensivt med kommunerna, utgick ifrån att kommunreformen i Åboland och Västnyland har konsekvenser också för lokalföreningsstrukturen.

Internt skapas ett tryck mot den existerande strukturen, i och med att förbunden i allt större utsträckning initierar satsningar – ofta inkluderande lokala evenemang – som riktar sig direkt till allmänheten. Härtill innebär t.ex. Marthaförbundets förnyelse att möjligheter öppnas för en ny struktur med direktmedlemskap och fristående kretsar vid sidan av den gamla strukturen med föreningar och distrikt.

I allmänhet har lokalföreningarna inget att invända mot att förbunden initierar och engagerar sig i större egna eller gemensamma satsningar som Gåkampen eller Stjärnskottet. Det verkar i varje fall som om alla förbund inte aktivt funderat på hur lokalföreningarna ska göras delaktiga i projekten. Särskilt inom Marthaförbundet och FSU uppfattar flera intervjuade de större projekten som positiva i princip, men man har svårt att se vilken nytta lokalföreningarna har av för-

bundens engagemang. Inom Folkhälsans förbund uppfattar lokalföreningarna däremot ett visst ägarskap också till projekt som föreningarna själva egentligen inte varit inblandade i, utan initierats av förbundet centralt eller regionalt. Här går skillnaden uppenbarligen mellan de förbund som har en klar idé eller ett givet koncept och de övriga. Folkhälsan och scouterna drar på alla organisationsnivåer nytta av den grundläggande ideologi som binder samman organisationen – den gör det lättare att skapa legitimitet för både omstruktureringar och centrala satsningar. I de lösare sammankopplade organisationerna där lokalföreningarna inte arbetar utgående från ett givet koncept är revirgränserna tydligare och reformer och projekt som de övriga organisationsnivåerna initierar uppfattas oftare som nyttiga eller onyttiga ur den egna föreningens synvinkel.

LITTERATUR

- Harju, Aaro (2004): *Järjestön kehittäminen*. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi, Kokemäki.
- Liebkind, Karmela & Tom Sandlund (red.) (2006): *Räcker det med svenskan? Om finlandssvenskarnas anknytning till sina organisationer*. Svenska litteratursällskapet, Helsingfors, särskilt kapitlen:
- Björk, Marcus & Ralf Lillbacka: *Organisationernas fotfolk – nöjda eller missnöjda medlemmar?*, sidorna 151–188
- Sandberg, Siv: *Sammanhållning eller sönderfall. Relationerna mellan lokal och central nivå i nio finlandssvenska organisationer*, sidorna 223–256

Bilaga 1. Centralförbundens service: en sammanställning

Finlands svenska skolungdomsförbund

TILL DISTRIKTSNIVÅN (ELEVDISTRIKTEN I HUVUDSTADSREGIONEN
OCH ÖSTERBOTTEN)

Observera inledningsvis att Finlands svenska skolungdomsförbund bygger på personmedlemskap (i stället för medlemsförbund eller medlemsföreningar), vilket bör beaktas vid en eventuell jämförelse av de olika organisationernas olika serviceformer. Inte heller elevkårer eller andra därmed jämförbara sammanslutningar är som sådana medlem i FSS (men nog i elevdistrikten).

- * Intressebevakning. FSS sköter främst nationell intressebevakning, medan elevdistrikten HECO och PED jobbar med regional intressebevakning – ofta på eget initiativ, även om en del initiativ kommer från förbundet.
- * Infobrev per post och e-post. Elevdistriktens ordförande finns med på förbundsstyrelsens e-postlista och kallas till förbundsstyrelsemötena, via vilka informationsflödet sköts smidigt.
- * Seminarier och kurser. HECO och FSS har ordnat en del gemensamma seminarier, senast i samband med Svenska dagen 2007. Sådana ordnas ändå ganska sällan, merparten av elevdistriktens evenemang är mer småskaliga, t.ex. bandkvällar. Varje höst ordnar FSS regionala elevkårsutbildningar i Vasa, Åbo, Helsingfors och Mariehamn. Dessa berör förstås också sådana elevkårer som inte hör till något elevdistrikt.
- * Material. FSS har inget material till försäljning. Elevdistrikten sköter sin egen materialdistribution.
- * Elevdistriktens webbsidor. Distrikten har egna delar på förbundets hemsida.
- * Ekonomiska bidrag till distriktsnivån. Inga, distrikten söker själva bidrag. Förbundet bistår vid behov med ansökningar, tidpunkter etc.
- * Annat: HECO använder förbundets kansli som möteslokal.

Finlands svenska ungdomsförbund

TILL DISTRIKTSNIVÅN (MEDLEMSFÖRBUNDEN D.V.S.
LANDSKAPSFÖRBUNDEN)

- * **Intressebevakning.** FSU bevakar finlandssvenskarnas behov i flera av undervisningsministeriet tillsatta kommittéer. Viktigt är därtill att se till att beviljade medel, t.ex. renoveringsbidrag för föreningshus, tillfaller också finlandssvenska intressen. Dessutom brukar förbundet höras, t.ex. i lagberedningsärenden som gäller ungdomslagen eller fastighetsskatt för föreningshus. Via landskapsförbunden inkommer uppgifter om sådant som försvårar föreningarnas verksamhetsmöjligheter (ordningsvaktstillstånd, beskattning etc.), utgående från vilka förbundet jobbar vidare. FSU är bl.a. i kontakt med sfp:s riksdagsmannagrupp, med minister Stefan Wallin och hans medarbetare samt med Finlands ungdomssamarbete Allians.
- * **Infobrev per post och e-post.** Utkommer ca 20 gånger per år, i huvudsak per e-post. Infobreven finns även på FSU:s hemsida. Dessutom sänds viktig information ofta elektroniskt.
- * **Webbsidor och medlemsregister.** FSU har förutom en egen hemsida, fsu.fi, även en sida för de finlandssvenska amatörteatrarna, teater.fi (spelplaner etc.). Båda finns på Kulturhuset. Landskapsförbunden har egna hemsidor. FSU behöver inget medlemsregister eftersom förbundet endast har fyra medlemmar (landskapsförbunden). Däremot är landskapsförbunden och de lokala föreningarna förstås i stort behov av fungerande medlemsregister.
- * **Seminarier och kurser.** FSU ordnar i regel 1–2 tjänstemannakonferenser per år. Dessa är avsedda för samtliga som är anställda inom rörelsen, d.v.s. personalen på centralkansliet, landskapsförbunden och lokalförbunden (Nyland). Konferenserna bekostas delvis av FSU. De kurser som arrangeras hålls oftast i samråd med landskapsförbunden med subventionerade avgifter. Allians ordnar även flera kurser per år, tyvärr oftast på finska, i vilka personal eller förtroendevalda kan delta. FSU bekostar sin personal/förtroendevalda, och landskapen sin, om de deltar i Allianskurser.
- * **Material**
 - Att distribueras gratis. FSU utger två gånger per år en teaterbilaga som presenterar den finlandssvenska amatörteaterrepertoaren. Bilagan distribueras bl.a. med Hbl, ÅU och ÖP. Teatergrupper som tillhör något av landskapsförbunden annonserar gratis, för utomstående uppbärs avgift. Broschyrer och annat tryckmaterial sammanställs enligt behov. Inför projekt som Melodi Grand Prix eller Stjärnskottet, så trycks affischer att sändas bl.a. till skolor och medlemsföreningar.

- Till försäljning. FSU säljer Historik, Eldsjälar inom amatörteatern samt cd-skivan MGP 2007 till självkostnadspris.
- * Ekonomiska bidrag till FSU:s medlemsförbund. FSU ansöker årligen om bidrag från undervisningsministeriet, vilka fördelas mellan FSU och landskapsförbunden, dock med ett undantag: dessa medel får inte kanaliseras till Ålands ungdomsförbund. De övriga bidrag FSU ansöker om (från fonder och stiftelser etc.) är avsedda för förbundet och fördelas inte vidare. Istället brukar förbundet påminna sina medlemsföreningar om aktuella ansökningsomgångar. FSU informerar också om ansökan om statliga medel för renovering av föreningshus.
- * Annat: FSU servar enskilda ungdomsföreningar ifråga om deras amatörteaterverksamhet i form av teatermanuskript, pjäslån, uppföranderättigheter etc. Dessutom kan amatörteatergrupperna få hjälp med att göra gästspel både nationellt och internationellt. FSU arrangerar också en årlig finlandssvensk barnteaterfestival, och genom FSU:s medlemskap i Nordisk samorganisation för ungdomsarbete kan finlandssvenska ungdomar delta i nordiska evenemang till subventionerat pris.

TILL LOKALNIVÅN (UNGDOMSFÖRENINGARNA)

Service till ungdomsföreningarna handhas i första hand av landskapsförbunden och, i Nyland, de lokala ungdomsförbunden. FSU:s huvudsakliga uppgift är således att ombesörja service till distriktsnivån (medlemsförbunden). En stor del av den information och det material som skickas till landskapsförbunden går ändå vidare till föreningarna. Teaterservicen som nämndes ovan är förstås sådan som direkt går till fältet via kontakt mellan FSU och förening/teatergrupp. Samma gäller nordiskt ungdomssamarbete, där FSU och de intresserade finlandssvenska ungdomarna oftast är i direktkontakt med varandra.

Finlands svenska sång- och musikförbund

TILL DISTRIKTSNIVÅN (SPECIALFÖRBUND OCH LOKALFÖRBUND)

- * Intressebevakning. FSSMF för årliga diskussioner om verksamhet och understöd med medlemsförbunden (internt i organisationen). I fråga om extern intressebevakning är det i regel FSSMF som upprätthåller kontakten med undervisningsministeriet, politiska partier, fonder etc.
- * Infobrev per post och e-post. Ca 3-4 utskick per år, parallellt per e-post och snigel-post.

- * Special- och lokalförbundens webbsidor samt medlemsregister. FSSMF är kund i Kulturhuset. Alla medlemsförbund har möjlighet till egna undersidor. Enskilda föreningar (körer/orkestrar) har möjlighet till egen sida under FSSMF:s sida. Servicen utvidgas framöver, sedan FSSMF nu tagit beslut om att ingå i Kulturhusets breddade satsning. Det innebär att alla föreningar gratis kan ha egna hemsidor i det nya ”webbpaket” som utformas för centralförbunden. FSSMF för centralt ett register över alla medlemmar.
- * Seminarier och kurser. Årligen arrangeras två seminarier, i samband med förbundets höst- och vårmöte – på hösten dirigentforum (för dirigenter), på våren kontaktforum (för funktionärer). Andra seminarier ordnas vid behov. FSSMF bekostar seminarierna, deltagarna betalar en symbolisk deltagaravgift och står själva för resor och uppehälle (ibland subventioneras resorna). Seminarier enbart för medlemsförbunden, t.ex. framtids- och utvecklingsseminarier, ordnas vid behov. Vad gäller kursverksamhet, så brukar medlemsförbunden ordna kurser som berör sångare, medan FSSMF i allmänhet står som arrangör för kurser som berör samtliga medlemmar (i huvudsak dirigentutbildning, 1–2 kurser per år). I samband med dessa brukar deltagarna stå för en liten medlemsavgift samt resor och uppehälle. FSSMF står för övriga kostnader.
- * Material
 - Att distribueras gratis. FSSMF ombesörjer broschyrer o.dyl. Senast utkom en broschyr om informationen i organisationen (En liten info-guide).
 - Till försäljning. FSSMF utger noter på eget förlag (enskilda noter/notblad, sånghäften, läromedel . . .) och saluför idag drygt 60 notskrifter. Aktuellt just nu är ett sithäfte för blandad kör och en musikteoribok för undervisningen i musikinstitutet. Inkomster och utgifter bokförs på förlagsutgivning i den normala bokföringen.
- * Ekonomiska bidrag till medlemsförbunden
 - Fördelning av bidrag på ansökan. Lokalförbunden har möjlighet att ansöka om projektunderstöd. Enskilda grupper kan inte beviljas stöd från FSSMF. Från egna FSSMF-fonder kan stipendier och understöd ansökas. Närmast är det fråga om dirigentstipendier, understöd för musikstudierande.
 - Fördelning av verksamhetsbidrag. Till sina specialförbund fördelar FSSMF årliga verksamhetsbidrag, vilka härstammar från understöd FSSMF erhållit från undervisningsministeriet och olika fonder. Årligen budgeteras vilka summor det är fråga om.

TILL LOKALNIVÅN (FÖRENINGARNA)

- * Intressebevakning. Intressebevakningen handhas i huvudsak av medlemsförbunden, men enskilda grupper kontaktar också ofta FSSMF direkt och frågar om ”allt mellan himmel och jord”. Då försöker FSSMF hjälpa dem med råd och anvisningar.
- * Infobrev per post och e-post. Per post ca 4–5 gånger per år, per e-post tillsvidare sporadiskt (förbundet jobbar på det). Målet är att i framtiden sända allt per e-post.
- * Medlemstidning till föreningarnas medlemmar. Resonans skickas hem per post till alla enskilda medlemmar. Tidningen utkommer 4 gånger per år.
- * Föreningarnas webbsidor och medlemsregister. Grupperna har möjlighet till eget utrymme under FSSMF:s hemsida. Förbundets informatör ger service i enskilda fall. Kansliet upprätthåller ett register över alla medlemmar, ur vilket medlemmarna kan få olika uppgifter, t.ex. per telefon.
- * Seminarier och kurser. Samma som ovan (seminarierna riktar sig till personer både i förbunden och i de enskilda grupperna). Eventuella resor bekostas i regel av deltagarna själva.
- * Material. Samma material som nämndes ovan.
- * Ekonomiska bidrag till föreningsnivån. Förbundet utdelar inga bidrag till enskilda grupper.
- * Förhandling om medlemsförmåner, medlemskort och välkomstpaket
- * Ifråga om konkreta medlemsförmåner, så nämns bl.a. medlemspris på förlagsprodukter samt förbundets kurser, seminarier och resor. Tidningen ingår i medlemsavgiften. Gruppernas möjlighet att gratis erhålla egna webbsidor kan framöver också räknas som en förmån. Något medlemskort har FSSMF inte just nu; man har provat, men kortet fick inte den genomslagskraft förbundet hade önskat. Ett välkomstpaket till nya medlemmar är på gång. Det är informatören som ansvarar för det.

Finlands svenska idrott

TILL DISTRIKTSNIVÅN

Svaren gäller med modifikation eftersom FSI sköter merparten av denna service via dels de FSI-anslutna grenförbunden, dels direkt till föreningarna (ibland så att servicen bara styrs ut via distrikt).

- * Intressebevakning. FSI utövar intressebevakning t.ex. gentemot ministerier (finansiering samt nationella idrottsrådet, i vilket FSI:s generalsekreterare ingår), läns-

styrelsen och dess avdelningar (FSI-representanter i idrottsnämnder och utskott), lokalpolitiska organ och finansiärer.

- * Infobrev per post och e-post. 1–2 gånger per termin per post, per e-post 1 gång i månaden.
- * Distriktens webbsidor och medlemsregister. Distrikten erbjuder gratis ”medlemskap” i portalen idrott.fi (i Kulturhuset) samt datastöd och utbildning. FSI försöker bygga om sitt medlemsregister, så att alla enheter framöver skulle ha samma basprogram, Kulturhuset. Det är ändå en lång process.
- * Seminarier och kurser. Seminarier arrangeras ett par gånger per termin (gränsdragningen kurser-seminarier är besvärlig), så att distrikten ordnar i samarbete med FSI, eller FSI arrangerar för distriktens del. Från och med 2008 har FSI en egen utbildningsenhet som ska jobba mer målinriktat och med högre intensitet än förr, vilket betyder att man planerat in ca tre kurshelheter, totalt 25 timmar, på olika håll i Svenskfinland 2008. Detta berör även föreningarna.
- * Material
 - Att distribueras gratis. Kalendrar och annat material är under utveckling, FSI planerar helt nytt material för 2008 (broschyr, dvd etc.).
 - Till försäljning. Böcker och utbildningsmaterial samt ibland prylar (oftast via grenförbund). Enligt självkostnadspris, eventuell vinst går till att täcka kringkostnader eller nytryck. Om övrig vinst uppstår, överförs denna till verksamheten på grennivå.
- * Ekonomiska bidrag till distriktsnivån
 - Fördelning av bidrag på ansökan. Distrikten kan söka föreningsstödsanslag samt projektanslag av FSI. Info delges på samma sätt som till alla andra sökande (e-post och infobrev). Fördelningen sker via en grupp sakkunniga, som ger sitt förslag, varefter styrelsen godkänner förslaget.
 - Fördelning av verksamhetsbidrag. Verksamhetsbidragen fördelas enligt en fördelningsnyckel, ett slags modifierad version av statens fördelningsnyckel för beviljning av statsunderstöd. Bidragen härstammar från statsunderstödet. Distrikten får dock inga stora verksamhetsbidrag p.g.a. deras aktivitet och position. Grenförbunden sköter nämligen oftast deras uppgifter.
- * Annat. FSI servar enligt uppgift gärna sina distrikt då de kommer med frågor eller önskemål, men faktum är att deras roll är väldigt oklar just nu. I januari 2008 tillsätter FSI därför en utredningsgrupp, vars uppgift är att till hösten 2008 uppgöra en handlingsplan för deras framtid.

TILL LOKALNIVÅN (IDROTTSFÖRENINGARNA)

FSI har egentligen inte en enda idrottsförening som medlem utan endast sju grenförbund, så svaren gäller inte direkt hur FSI serverar ”sina medlemmar på lokalnivån”. Eftersom förbundet ändå under senaste två åren påbörjat arbetet med att serva direkt till fältet, och därtill erbjuder en del service genom sina grenförbund, så gäller svaren igen med en viss modifikation.

- * Intressebevakning. Se svaret på distrikt.
- * Infobrev per post och e-post. Ca 1 gång i månaden per post, per e-post ca 1–2 gånger.
- * Medlemstidning. Sportpressen drogs in i mitten på 1990-talet. FSI utreder nu möjligheten att starta en egen finlandssvensk idrottstidning (dock ingen medlemstidning i traditionell stil).
- * Föreningarnas webbsidor och medlemsregister. Se svaret på distrikt. Föreningar erbjuds två gratis alternativ: (a) föreningen ingår direkt i idrott.fi och får en adress som t.ex. www.idrott.fi/idrottsforening, paketet behöver inte mycket underhåll och alternativet lämpar sig därför särskilt för små föreningar, eller (b) föreningen ingår i idrott.fi men med egen domän, vilket även betyder att föreningen bör utse en IT-person. Vad gäller föreningarnas medlemsregister, så har FSI för tillfället ingen direkt koppling alls till varken föreningar eller deras medlemsförteckningar.
- * Seminarier, kurser och resor. Se svaret på distrikt, d.v.s. de seminarier som ordnas riktar sig till alla intresserade. Därtill har FSI nyligen initierat en ny tradition, Idrottsparlamentet, som ordnas två gånger per år. Denna riktar sig direkt till föreningarna. Ifråga om kurser och föreningsnivån, så betonar FSI också sitt nya kurspaket (idrottsledar- samt föreningskunskapsutbildning, ett samarbete med Svenska studieccentralen). Resor bekostas endast ifall de gäller officiella möten o.dyl.
- * Material. Se svaret på distrikt.
- * Ekonomiska bidrag till föreningsnivån
 - Fördelning av bidrag på ansökan. Föreningar kan söka föreningsstöd från FSI. Info ges via infobrev, e-postlistor och hemsidan. Därtill informerar FSI om ansökningsprocessen i samband med den s.k. idrottsgatan.
 - Fördelning av verksamhetsbidrag. Föreningar kan inte åtnjuta direkta verksamhetsbidrag från FSI p.g.a. att de inte är medlemmar. Föreningarnas verksamhetsbidrag fördelas via grenförbund etc. Systemet följer statens förordning om fördelning av statsandelar.

- Förhandling om medlemsförmåner, medlemskort och välkomstpaket
- Medlemsförmåner för föreningarnas medlemmar är en ny sak. FSI har bl.a. förhandlade fram Viking Line- och Scandic-förmåner för alla föreningar. Tidigare förhandlade en del idrottsföreningar själva med dessa parter, och resultatet var helt annorlunda än när FSI förhandlar för hela sin medlemskår. Något fysiskt medlemskort till föreningarnas medlemmar finns inte ännu. Ett s.k. välkomstpaket till nya medlemmar uppges vara på gång.

Svenska pensionärsförbundet

TILL DISTRIKTSNIVÅN (ÖSTERBOTTEN, ÅBOLAND OCH HELSINGFORS)

Svenska pensionärsförbundet har anställt ombudsmän i Vasa, Åbo och Helsingfors. Förbundet betalar ombudsmännens lön, telefonräkningar, hyror och parkering samt resor. Förbundet betalar också de distriktsvisa styrelsernas sammanträdesavgifter i Åbo och Helsingfors (eftersom de är så nya). I Vasa betalar distriktsstyrelsen själv sin kostnad. Förbundet betalar ordförande, första och andra vice ordförande ett arvode. SPF:s kansli i Helsingfors sänder material till kanslierna i Vasa och Åbo. Allt annat sker så att förbundet hjälper lokalavdelningarna enligt nedan nämnda principer.

TILL FÖRBUNDETS LOKALAVDELNINGAR (PENSIONÄRSFÖRENINGARNA)

- * Intressebevakning. Styrelsen ger riktlinjer för förbundets riksomfattande intressebevakning, vilken handhas av förbundsordförande och verksamhetsledaren eller arbetsutskottet på uppdrag av styrelsen. Lokal och regional intressebevakning handhas av föreningarna. Initiativ kan tas av enskild person (behöver inte vara medlem), förening, riksdagsledamot, styrelsen, arbetsutskottet etc.
- * Infobrev per post. Tidigare sändes Förbundsnytt ca 1 gång per månad – nu ingår merparten av detta material istället i God tid, på önskemål av medlemmarna. Under 2007 berodde således utskicken mer på vad förbundet hade att säga än att medlemsbrev ”slaviskt” ska sändas varje månad. Antalet har legat kring ca fem brev per år. Handlingar till vår- och höstmötet utsändes separat till föreningarna, i lika många exemplar som antalet befullmäktigade ledamöter föreningen har rätt till (1-4 personer).
- * Information per e-post. Kort info har under 2007 gått ut till förbundets styrelsemedlemmar. I övrigt används inte e-post för förbundets info, p.g.a. att e-posten

känns kränkande som medium eftersom alla äldre inte har tillgång till sådan (en del skulle få informationen snabbare än andra).

- * Medlemstidning. God tid utkommer nio gånger per år och ingår i medlemsavgiften.
- * Föreningarnas webbsidor och medlemsregister. Distrikten har inte egna webbsidor, men det har SPF och dess medlemsföreningar. Förbundet sköter samtliga medlemsföreningars medlemsregister. Distrikten för inget eget register. Medlemsföreningarna upprätthåller sina egna medlemsregister.
- * Seminarier och kurser. Seminarier på förbunds nivå ordnas som storsamlingar, med hjälp av bidrag från Penningautomatföreningen (RAY), fonder och stiftelser. Årligen ordnas också en Ledarkonferens. Svenska studiecentralen brukar delta i kostnaderna för den. Förbundets medlemsaktivitetskommitté, ordförande, förbundsstyrelsen, arbetsutskottet eller någon tjänsteman kan vara initiativtagare till ett seminarium. Regionala kurser brukar ombudsmännen arrangera vid behov, t.ex. inom projektet Snackbaren bekostas kurserna för ledare av samtalscaféer av RAY. Regionalt samarbetar förbundet med SÖFF i Sydösterbotten, Finns folkhögskola i Esbo, Cityfolkhögskolan m.fl. Initiativtagare till en kurs kan vara enskild person, styrelsemedlem etc.
- * Material
 - Att distribueras gratis. Utöver en infobroschyr om förbundet distribueras även material från olika samarbetsprojekt, t.ex. osteoporosprojektet Skön men skör, textilsamarbetsprojektet SAMSÖM 60+ och Samtalscaféprojektet. SPF brukar också samarbeta med t.ex. Veritas och Aktia för att få gratismaterial (kaffemuggar, kassar) till föreningarnas evenemang. Vissa PR-artiklar finansierar förbundet själv, t.ex. pennor till förbundets 35-årsjubileum. Förbundsmötena har brukat önska mer PR-material.
 - Material till försäljning. Förbundet har följande material till försäljning: en kalender för varje kalenderår (föreningarna får en viss summa för varje såld kalender, vinsten går till förbundets verksamhet), ett förbundsmärke och förbundets standar (minimal vinst, går till förbundets verksamhet), jubileums- och kondoleansadresser (vinsten går oavkortad till Jarl V. Hellströms fond, som administreras av förbundet och om vars utdelning styrelsen beslutar) och ibland olika PR-artiklar såsom pennor, kassar och t-skjortor (vinsten går till förbundets verksamhet). Därtill kan förbundet fungera som återförsäljare, t.ex. av böcker (intäkten tillfaller säljaren).
- * Ekonomiska bidrag till distrikt och föreningar. Allmänt gäller att förbundet förhandlar med pensionärsdistrikten om finansieringsbehov och sedan ansöker om

medel, vilka förbundsstyrelsen fattar beslut om. Förbundets verksamhetsbidrag härstammar från Penningautomatföreningen (RAY), fonder och stiftelser samt olika samarbetsavtal. Verksamhetsbidragen distribueras av förbundsstyrelsen. En del distrikt, såsom Österbotten, Överens, Väst-Sam och Helsingfors, har också egen kassa och medelanskaffning. Föreningarna får inga verksamhetsbidrag från förbundet.

- * Förhandling om medlemsförmåner, medlemskort och välkomstpaket. Distrikten och föreningarna får lokalt själva förhandla om medlemsförmåner, men förbundet förhandlar också om medlemsförmåner för alla medlemmar. Ett fysiskt medlemskort är på kommande. Som välkomstpaket till nya medlemmar sänder SPF medlemstidningen God tid och ett välkomstbrev.

Finlands svenska 4H

TILL DISTRIKTSNIVÅN (SVENSKA ÖSTERBOTTENS 4H-DISTRIKT)

Ingen reguljär distriktsnivåinfo eller så, men någon form av kommunikation med Svenska Österbottens 4H-distrikt (skype eller e-post) ett par gånger i veckan. Förbundet fungerar också som ”personligt bollplank” för verksamhetsledaren i Österbotten, och ordnar t.ex. utvecklingssamtal.

TILL LOKALNIVÅN (FÖRENINGARNA OCH DE LOKALA VERKSAMHETSLEDARNA)

- * Intressebevakning: FS4H bevakar föreningarnas och distriktets intressen gentemot jord- och skogsbruksministeriet, kommunerna samt en del fonder och stiftelser. Föreningarnas arbetsgivarintressen bevakar förbundet i Servicearbetsgivarna. Genom medverkan i det regionala skogsrådet bevakar FS4H vidare ungdomarnas intressen inom skogsplaneringen.
- * Infobrev per post och e-post: FS4H sänder 9–12 cirkulär per år till distrikten och de lokala föreningarnas ordförande samt andra som bett om att få cirkuläret, t.ex. föreningarnas kassör eller sekreterare. För närvarande får 9 mottagare cirkuläret per post och 61 mottagare per e-post.
- * Medlemstidning: 4H-bladet, fem gånger per år. Varje nummer skickas ut till alla medlemmar som utgivningsdagen finns i FS4H:s webbaserade medlemsregister. Tanken är att varje hushåll får endast en medlemstidning.
- * Föreningarnas webbsidor och medlemsregister. Förbundet har öppnat hemsidor åt samtliga medlemsföreningar samt utbildar och handleder både i Österbotten och

Nyland, delvis finansierat via den läroavtalsutbildning som FS4H erbjuder föreningarnas verksamhetsledare i samarbete med Svenska Yrkesinstitutet i Vasa. Tanken är att föreningarna lär sig uppdatera sina egna sidor. FS4H upprätthåller också ett Intranät (webbsidor bakom lösen) för alla lokala verksamhetsledare och styrelser. Där finns alla cirkulär och samarbetsavtal, redovisningsbotten, blanketter, idématerial etc. Lokalföreningarna kan också själva lägga till material. FS4H:s webbaserade medlemsregister uppdaterar föreningarna själva med medlemmarnas kontaktuppgifter samt egenaktiviteter.

- * Seminarier, kurser och resor. Förbundet ordnar seminarier eller rådgivningsdagar för de lokala verksamhetsledarna en gång per år på våren, och på hösten ordnas verksamhetsledardagar (förbundet ordnar för södra Finland, Svenska Österbottens 4H-distrikt arrangerar motsvarande i Österbotten). Föreningarna betalar t.ex. 100 euro, resten bekostas av förbundet med hjälp av bidrag från Svenska studiecentralen, projektbidrag eller statsunderstöd. Därtill föreslår föreningarna ibland t.ex. ekonomi- eller arbetsgivar dagar, vilka ordnas vid behov, ca vartannat år. Oregelbundet (men de senaste åren årligen) ordnar FS4H också någon typ av möte för de äldre ungdomarna. Vad gäller kursverksamheten, så ordnar förbundet, i egenskap av distrikt för södra Finland, kurser för ungdomar i södra Finland, t.ex. traktorkurs och 4H-läger. Förbundet rådgör med föreningarna, som diskuterar med ungdomarna om önskemål. Likaså i egenskap av distrikt för södra Finland ordnar FS4H årligen allaktivitetsdag (f.d. skogsfärdighetstävling) för södra Finland med ca 120 deltagare samt distriktsläger med 50–100 deltagare i samarbete med någon lokal förening. Tidigare ordnade FS4H regelbundet juniorledarkurser, men efter att Svenska kulturfonden börjat finansiera Unga ledare-kurser har FS4H istället försökt locka ungdomar till dessa. Det har dock visat sig att det även skulle behövas något slags 4H-kurser för frivilliga ledare som komplement. Vad gäller resor, så är förbundet medlem i t.ex. Nordisk samorganisation för ungdomsarbete och i Rural Youth Europe. FS4H informerar om dessa organisationers arrangemang, söker finansiering och ordnar i allmänhet också med reseledning, ibland i samarbete med Finlands svenska ungdomsförbund. Deltagarna betalar själva en del (ibland deltar de lokala föreningarna med resestipendier) men FS4H söker också medel för detta ändamål. FS4H har engagerat två ungdomar som internationella koordinatörer att göra projekt för FS4H inom EU:s ungdomsprogram. 4H-medlemmar kan anmäla sig också till dessa resor; om denna verksamhet informerar FS4H på sin webbsida. Här beslutar FS4H:s två internationella koordinatörer om målen och projektet.

* Material

– Att distribueras gratis. Broschyren Kom med i 4H, avsedd för barn och unga, samt en broschyr om företagsamma unga avsedd för finansörer och samarbetspartner.

– Till försäljning. Pennor, kåsor, tygmärken etc. Vinsten tillfaller FS4H:s verksamhet.

* Ekonomiska bidrag till föreningsnivån

– Fördelning av bidrag på ansökan. FS4H meddelar i sina cirkulär vilka bidrag man erhållit av fonder och stiftelser samt om kriterierna för dessa. Bidragen härstammar i allmänhet från Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne, Henry Fords stiftelse, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, Föreningen för främjande av huslig utbildning och, för södra Finlands del, Svenska småbruk och egna hem. Ansökningsblankett finns på Intranät. Föreningar utan dator får blanketter per post.

– Fördelning av verksamhetsbidrag. FS4H:s verksamhetsbidrag från jord- och skogsbruksministeriet finns i statsbudgeten på moment 30.10.55 och baserar sig på resultatavtal med ministeriet ifråga. Bidraget vidarefördelas till distriktet i Österbotten och alla lokala föreningar på basen av mätare. Också mellan FS4H och de lokala föreningarna finns undertecknade resultatavtal.

* Förhandling om medlemsförmåner, medlemskort och välkomstpaket. 4H-medlemmens riksförmån är idag en medlemstidning och ett försäkringsskydd på 4H:s aktiviteter. Förbundet har diskuterat fler medlemsförmåner, t.ex. på vandrarhem eller i kombination med 4H-bladet, men har hittills funnit att systemet med riksomfattande förmåner skulle kräva mer resurser än det skulle ge medlemmarna lokalt. Med tanke på 4H:s idé är man också lite tveksam till förmåner som befrämjar konsumtion. Lokalt förhandlar ändå en del föreningar sig till rabatter t.ex. i hantverksbutiker. FS4H har också diskuterat ett fysiskt medlemskort: en arbetsgrupp funderade på ett vettigt system och förbundet tog offerter på tryck och utskick. Efter avslutad utredning bedömde ändå merparten av lokalföreningarna att det tills vidare är bättre att använda lokala medlemskort eller inga medlemskort alls. FS4H anser ändå i princip att medlemskapet skulle må bra av ett ”häftigt plastkort”. Något välkomstpaket till nya medlemmar har förbundet inte, men FS4H sammanställer årliga programblad om verksamheten och många föreningar gör därtill upp egna ”välkomstblad”. De flesta medlemmarna värvas i samband med personliga besök och då delar lokalföreningen förstås ut en del material.

- * Annat. FS4H hjälper till vid planering av lokala utvecklingsprojekt, kansliet i Helsingfors för projekt i södra Finland och kansliet i Vasa för Österbotten. Arbetsgivarfrågor och andra juridiska frågor (skatter, moms, försäljningar) är ganska vanliga. FS4H frågar vidare av Servicearbetsgivarna eller finska 4H:s jurist.

Folkhälsans förbund

TILL DISTRIKTSNIVÅN

Förbundet har distriktskontor i Helsingfors, Vasa och Åbo, men från och med 1.1.2008 (Österbotten 1.3.2007) har landskapsföreningarna, med undantag av Åland, inte egen personal utan alla är anställda av Folkhälsans förbund. Eftersom organisationens distriktsnivå alltså utgör en del av en helhet är det inte ändamålsenligt att närmare specificera förbundets service till distriktsnivån. Initiativ och beslut kan dock komma från både centralnivå och landskapsnivå, förtroendevalda och personal. På operativnivå tas besluten av en ledningsgrupp. Av gruppens medlemmar har en del ett riksomfattande ansvarsområde och en del ett regionalt ansvarsområde. Förtroendevalda sköter beslutsfattande vid både Folkhälsans förbunds och landskapsföreningarnas möten.

TILL LOKALNIVÅN (FÖRENINGARNA)

- * Intressebevakning. Föreningarna kan få stöd för lokal intressebevakning, men de sköter ofta detta själva. Förbundsstyrelsen handhar kontakter till riksomfattande myndigheter och ställningstaganden t.ex. till lagförslag, men förslag kan givetvis komma från lokalföreningarna.
- * Infobrev per post och e-post. Ca 8 gånger per år.
- * Medlemstidning. Tidningen Folkhälsan 6 gånger per år + en tidning Fh UNG
- * Webbssidor och medlemsregister
 - Föreningarnas webbsidor. Alla föreningar har egna webbsidor. Utbildning ordnas för uppdatering. Hjälpen med uppdatering erbjuds.
 - Föreningarnas medlemsregister. Webbaserat medlems- och kontaktregister finns för alla föreningar. Utbildning ordnas. Hjälpen går ut på att få för föreningar som inte själva önskar sköta detta. Programmet möjliggör bl.a. utskrivning av medlemsgiroblanketter.
- * Seminarier och kurser. Medlemsdagar hålls vartannat år (två dagar). Förbundet subventionerar logi, program och resor, föreningarna har betalat 85 euro/person. I

övrigt är seminarierna vanligen öppna för både medlemmar och andra. De finansieras i allmänhet av Folkhälsan eller RAY och är så gott som alltid gratis för föreningsmedlemmar. Ifråga om kurser, så arrangeras huvudsakligen kurser för olika gruppleddare. Dessa kurser är gratis för föreningarna, t.ex. familjecaféledare (ca 3 per år), kroppskännedom-ledarutbildning (3 per år), tjejgrupps- och ronjagruppsledare (ca 8 per år), FöräldraKraft-ledarkurser (ca 7 per år), MiMoSel, hälsofrämjande för äldre (ca 8 per år), Balansella-ledarkurser, Minella-ledarkurs, simlärarutbildning (4 x 100 timmar/år), lekledarutbildning (4 per år), babysimsinstruktörskurs (1 st) + fortbildning

* Material

– Att distribueras gratis. Förbundet produceras dels hälsofrämjande material, dels info- och medlemsvärningsmaterial. Handböcker o.dyl. produceras i samband med kurserna.

– Material till försäljning. Föreningarnas medelanskaffning bygger delvis på majblommärken och luciamärken (vinsten går i sin helhet till lokalföreningarna). I samband med kampanjerna säljs också annat material (t.ex. T-skjortor, muggar), där vinsten av lokalföreningarnas egen försäljning tillfaller dem.

* Ekonomiska bidrag till föreningsnivån. Föreningarna ansöker årligen om verksamhetsunderstöd och projektunderstöd, vilka finansieras av Samfundet Folkhälsan. Förbundet koordinerar också ansökningar till Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne.

* Förhandling om medlemsförmåner, medlemskort och välkomstpaket. Folkhälsans förbunds välkomstpaket innehåller medlemstidningen, ett följebrev samt aktuella broschyrer. Inga konkreta förslag finns på fysiskt medlemskort.

* Annat. Förbunds nivån erbjuder riktat stöd till föreningar med anställd personal (t.ex. dagis) i arbetsgivarfrågor samt kvalitetsutveckling. Från och med februari 2008 erbjuds bokföringsprogram + utbildning och stöd. Därtill arrangeras s.k. regionträffar, rådslag och fester samt information om annat stöd (t.ex. metodcentre.com). En viktig del av det hälsofrämjande arbetet handlar om att stärka lokala nätverk, att i dialog med aktiva medlemmar utveckla verksamhetskoncept och forma verksamheten enligt lokala behov. År 2008 görs därför en föreningskartläggning med personliga besök till alla 101 lokalföreningars styrelser (gjordes senast 2004).

Finlands svenska scouter

TILL REGIONNIVÅN

Regionnivån och förbundet är numera administrativt samma enhet. Beroende på vad som är praktiskt kan t.ex. förbundsinformation sändas från regionala nivå eller från centralkansliet och vice versa. Vissa frågor berör främst de anställda, vissa de frivilliga och en del alla. Servicen inom scoutorganisationen är en arbetsfördelning och ett utbyte av information. Både den regionala och centralnivån strävar att på bästa sätt serva lokalnivån. Det är fråga om ett kompletterande stödsystem. Nedan ändå en översikt över centralförbundets service till regionerna.

- * Intressebevakning. Vid behov. Initiativet kan komma utifrån eller från de förtroendevalda. En del ärenden är sådana som administrationen (kansliet) sköter direkt om ett behov uppstår.
- * Infobrev per post och e-post. Nej, men kontinuerlig e-post- och telefontrafik. Dagligen, inte officiell korrespondens utan praktiskt utförande av arbete tillsammans. Det är inte nivåer som diskuterar utan medarbetare.
- * Webbsidor och medlemsregister. Inga skilda webbsidor för ”mellannivån”, de har ingen funktion. Scoutingen i Finland har ett gemensamt medlemsregister, d.v.s. regionnivån har inget skilt register.
- * Seminarier och kurser. Regionerna deltar i för alla gemensamma seminarier och utbildningsdagar. Förbundet bekostar allas deltagande, eftersom deltagande brukar anses vara en förutsättning för att dessa personer ska kunna sköta sitt uppdrag. En gång per termin erbjuds seminarier. Därtill har FiSSc hela tiden många olika kurser på gång. Kurserna är öppna för alla medlemmar och de budgeteras i samband med verksamhetsplaneringen, med fasta kursavgifter för att samma utbildning ska kosta lika oberoende av ort. Förtroendevalda kan få kursavgiften betald om skötseln av uppdraget gynnas av kursdeltagande.
- * Material
 - Att distribueras gratis. Utställningsmaterial och broschyrer görs centrerat på förbunds nivå. Förbundet har också en broschyr som är gemensam för alla i landet. Även lokalnivån kan få av dem för olika jippon och tillfällen.
 - Till försäljning. Märken och broschyrer (en del gratis, övriga till självkostnadspris) samt handböcker (till självkostnadspris eller t.o.m. under, eftersom böckerna ska kosta lika mycket som de finska och de svenska upplagorna är mindre och därför dyrare).
- * Ekonomiska bidrag till föreningsnivån

- Fördelning av bidrag på ansökan. Bidrag söks närmast för regionala projekt. Projektorganisationen ombesörjer saken tillsammans med kansliet.
- Fördelning av verksamhetsbidrag. Statsbidrag och bidrag från fonder och stiftelser går till den gemensamma verksamheten. All verksamhet är gemensam.

TILL LOKALNIVÅN (SCOUTKÅRERNA)

- * Intressebevakning. Vid behov. Ofta på initiativ av enskilda kårer, om det uppdragas behov. Det kan t.ex. röra sig om utrymmen åt någon scoutkår eller om frågor gällande utfärdsområden.
- * Infobrev per post och e-post. Kårposten, ett samlat informationspaket, går ut 7-9 gånger per år. En del kan gå per e-post, olika informationspaket rör sig regelbundet via e-postlistor och webbsidor. Kårpostens information är även i sin helhet tillgänglig på medlemmarnas webbsidor, FiSScNät. Dessutom går det två gånger i året ut kurspaket inför de årliga anmälningstiderna till olika utbildningar. Vid behov, i samband med stora kampanjer eller inför större evenemang, sänds därtill skilda postpaket, t.ex. Jubileumsposten år 2007 (sju nummer).
- * Medlemstidning till föreningarnas medlemmar. Scoutposten, åtta nummer år 2007, sex nummer år 2008 då tidningen omarbetas (blir fyrfärg och ändrar lite innehåll).
- * Webbsidor och medlemsregister
 - Föreningarnas webbsidor. Medlemmarnas extranät. All info och allt material medlemmarna önskar. Diskussionsforum och bloggar. Kårerna har egna sidor på olika håll.
 - Föreningarnas medlemsregister. Medlemsregistret är gemensamt, men lokalnivån kommer bara åt info om de egna medlemmarna + gemensam verksamhet. Medlemsregistret fungerar som ett verktyg för att administrera verksamhet, utmärkelsetecken, medlemsavgifter och uppdrag inom kåren.
- * Seminarier, kurser och resor. Om man reser gör man det för att komma till en kurs eller motsvarande. Internationella resor är oftast till läger, då lokalnivån står för sina egna kostnader och själv söker bidrag från olika håll. Se också svaret på distriktsnivån.
- * Material. Se svaret på distriktsnivån.
- * Ekonomiska bidrag till föreningsnivån. Kårerna söker inte bidrag av FiSSc men nog från andra håll. Förbundet informerar, via FiSScNät och kårpost, om dessa möjligheter. Enskilda medlemmar kan ansöka om att friställas från medlemsavgift eller lägeravgifter av sociala och ekonomiska skäl.

- * Förhandling om medlemsförmåner, medlemskort och välkomstpaket. Någon förhandling om konkreta medlemsförmåner för kårernas medlemmar förekommer just inte inom FiSSc, men alla omfattas av en andrahandsförsäkring i scoutverksamheten. Därtill får FiSSc-anslutna scouter, i likhet med andra scouter inom takorganisationen Finlands scouter, rabatt i scoutbutikerna samt därtill på flera vandrarhem i Finland, eftersom FS är medlem i Suomen retkeilymajajärjestö. Till varje enskild FiSSc-anslutna scout postas ett årligt medlemskort med medlemsreferens. Något välkomstpaket till nya medlemmar har inte förbundet. Medlemstidningen och medlemskortet kommer då man skrivit in sig, och i kåren får man en kårhalsduk då man inträder i verksamheten.

Marthaförbundet

TILL DISTRIKTSNIVÅN

- * Intressebevakning. Marthaförbundet idkar intressebevakning i frågor som berör förbundets verksamhetsområden, såväl på nationell som vid behov på lokal nivå, och bistår med sakkunskap om distriktet så behöver. Initiativet tas såväl av tjänstemän och förtroendevalda som av enskilda medlemmar – direkt till förbundskansliet eller via centralstyrelsen. Marthaförbundets höst- och vårmöten behandlar ofta olika motioner som fått sin början på förenings- eller distriktnivå.
- * Infobrev per post och e-post. Alla prenumeranter får en medlemsbilaga i tidskriften Martha fyra gånger per år. Medlemsbilagan postas också till alla ordförande (distrikt och föreningar) att distribueras vidare. Dessutom sänds ordförandebrev med aktuell info enligt behov. Alla som så önskar får därtill mer eller mindre regelbundet ett nyhetsbrev per e-post från förbundets informationschef (t.ex. alla pressmeddelanden). Distriktssekreterarna samt centralstyrelsen får också e-post regelbundet. I samband med att alla distrikt och de föreningar som så önskar får egna hemsidor, så får de också e-postadresser, vilket förväntas underlätta informationsgången ytterligare.
- * Distriktens webbsidor och medlemsregister. Under hösten 2007 har varje marthadistrikt fått hjälp med att sätta upp sin egen hemsida i anslutning till förbundets sajt. Informationschefen har ordnat utbildning för alla distrikt via Kulturhuset, och somliga har dessutom gått på Kulturhusets öppna utbildningar. Telefonledes och per e-post får distriktet fortfarande mycket hjälp från förbundet. För medlemsregistret har man utsett förbundets kanslist till kontaktperson för föreningarna och

distrikten (handledning t.ex. per telefon) samt upprätthållare. Användarutbildning arrangeras vid behov, bl.a. har det ordnats kurser för distriktssekreterare och andra intresserade och i samband med Marthaförbundets kryssning och på höstmötet 2007 hölls en medlemsregisterworkshop för alla intresserade. Evenemangsmodulen från förbundets hemsida finns också på distriktens hemsidor. Följande modul som ska tas i bruk är evenemangskalendern som ska underlätta informationsgången krets-förening-distrikt-förbund-hela Svenskfinland.

- * Seminarier och kurser. Under år 2006 ordnade förbundet totalt ca 200 olika kurser, seminarier och föreläsningar på olika orter i Svenskfinland. Därtill ordnade distrikt och föreningar ytterligare kursverksamhet. Målet är att verksamheten arrangeras så regionalt rättvist som möjligt och så att den motsvarar de olika distriktens behov. Många kurser brukar beröra något projekt, men fältet framför också egna kursbehov. Förbundets rådgivare ställer upp som föreläsare enligt efterfrågan och förmåga. För distriktsordförande och sekreterare försöker förbundet ordna en distriktsträff per termin (södra Finland, Åboland och Österbotten), där man bl.a. diskuterar gemensamma satsningar. I samarbete med distrikten ordnar förbundet också temadagar, föreläsningar och seminarier kring olika teman (Kvinna säkra din ekonomi, Kvinnor och kemikalier, Kvinna och karriär m.fl.) ofta i samband med de s.k. landskapsresor (1-2 per år) som förbundets personal brukar göra till distrikten, i tur och ordning. Initiativtagare till dessa är både förbundet och distrikten, vilka brukar bistå med t.ex. utrymme eller traktering. Seminarierna bekostas dock i allmänhet av förbundet, med extern finansiering (understöd) och eventuellt deltagaravgifter (beroende på beviljade understöd). En del föreläsningar erbjuds gratis, med ev. traktering till självkostnadspris. Runtom i Svenskfinland arrangerar också många distrikt t.ex. matlagningskurser för barn under sommaren, då ofta i samarbete med M-klubben. Distrikten är ofta till hjälp när seminarier och kurser ska marknadsföras.

- * Material

- Att distribueras gratis. Broschyren sammanställs t.ex. i samband med olika jippon och projekt, såsom mellanmålsbroschyren Lätt som en plätt och kemikaliebroschyren Kvinnor och kemikalier. Den årliga matkulturdaysbroschyren (temat varierar årligen) utkommer alltid i oktober och trycks upp i ca 12 000 exemplar. Broschyren distribueras gratis, bl.a. i samband med matkulturdaysjippon.
- Till försäljning. Produkter som stöder förbundets verksamhet, såsom kok-

böcker och Smartha tips. Dessutom saluförs produkter med Marthaförbundets logo, pins, muggar, förkläden och annat som stöder känslan av samhörighet. Som bäst utvecklas en nätbaserad butik (alla produkter saluförs också nu på hemsidan). Distrikt och föreningar får 10 procents rabatt på försäljningspriset, mellanskillnaden går till distriktet/föreningen. Förbundet räknar små marginaler på produkterna, så det blir sällan vinst, men eventuell vinst går till förbundets verksamhet.

- * Ekonomiska bidrag till distriktsnivån. Distrikten söker bidrag för sin lokala verksamhet direkt från fonder och stiftelser, inte via Marthaförbundet. Marthaförbundet ger dock råd och bistår vid ansökan vid behov. Ibland planerar flera distrikt tillsammans mindre projekt eller föreläsningsserier och ansöker om bidrag för dessa – med eller utan förbundskansliets hjälp.

TILL LOKALNIVÅN (FÖRENINGARNA)

- * Intressebevakning. Förbundet idkar intressebevakning såväl på nationell som vid behov på lokal nivå eller bistår med sakkunskap om t.ex. distrikten så önskar. Initiativ tas dels av tjänstemän och förtroendevalda, dels av enskilda medlemmar – direkt till förbundskansliet eller via centralstyrelsen. Vid förbundsmötena behandlas ofta motioner som fått sin början på förenings- eller distriktnivå.
- * Infobrev per post och e-post. Se svaret på distriktsnivån.
- * Medlemstidning. Tidskriften Martha utkommer med åtta nummer per år och har hittills förutsatt prenumeration. Från och med 2008 får alla nya medlemmar automatiskt tidskriften (stadgereform). ”Gamla” medlemmar får i december 2007 besvara frågan om hurudant medlemskap de väljer: alternativen är medlem med tidskrift, medlem utan tidskrift eller s.k. familjemedlem.
- * Websidor och medlemsregister
 - Föreningarnas websidor. Alla föreningar har sedan november 2007 möjlighet att få egna hemsidor under förbundets hemsida martha.fi och föreningarna har börjat registrera sig. Bl.a. evenemangsmodule från förbundets hemsida återfinns också på föreningarnas sidor. Följande modul som ska tas i bruk är en evenemangskalender, som förhoppningsvis ska underlätta informationsgången krets-förening-distrikt-förbund-Svenskfinland. Ett automatiserat formulär som ytterligare ska underlätta föreningarnas arbete utvecklas som bäst. I samband med höstmötet 2007 hölls en hemsidesworkshop för alla intresserade.
 - Föreningarnas medlemsregister. Se svaret på distriktsnivån.

- * Seminarier, kurser och resor. Föreningarna inbjuds alltid till de seminarier förbundet arrangerar i ifrågavarande distrikt. Inbjudan och info sänds via post och e-post. Varje höst ordnar Marthaförbundet därtill ett större seminarium för våra medlemmar, vartannat år i form av en kryssning. I samband med dessa brukar förbundet både presentera egen verksamhet och anlita utomstående föreläsare. Seminarier och kurser bekostas med erhållna projektbidrag samt subventionerade deltagaravgifter. Se även svaret för distriktsnivån, då föreningarna är medlemmar i distrikten. Vad gäller resor, så bekostas dessa i allmänhet av deltagarna själva, eventuellt med bidrag från distrikt eller föreningar.
- * Material. Se svaret på distriktsnivån.
- * Ekonomiska bidrag till föreningsnivån. Marthaförbundet beviljar alla nya föreningar eller kretsar ett s.k. startbidrag på ansökan. Bidragen härstammar från förbundets tillgångar, och informationen går med cirkulär till distrikt och föreningar. Föreningarna söker bidrag för sin lokala verksamhet direkt från fonder och stiftelser, inte via Marthaförbundet. Personalen bistår dock vid behov.
- * Förhandling om medlemsförmåner, medlemskort och välkomstpaket.
- * Marthaförbundet erbjuder vissa medlemsförmåner (t.ex. marthapris på seminarier och kurser) och förhandlar centralt om förmåner som gäller för alla medlemmar. Dessutom förhandlar vissa distrikt om ytterligare medlemsförmåner lokalt. Medlemskortet gäller för två år i taget. Förbundets välkomstpaket inkluderar bl.a. infobroschyr, välkomsthälsning, kort historik, info om medlemsförmånerna samt förbundets senaste broschyr. Nya medlemmar har också brukat få tidskriften Martha gratis i tre månader, men detta ändras från och med 2008 då tidskriften alltid ingår i nya medlemmars medlemsavgift.
- * Annat. Marthaförbundet riktar sig förutom till den egna medlemskåren även utåt, till allmänheten. Exempelvis erbjuder förbundets hemsida, förutom info om Marthaförbundet och dess verksamhet, även receptbank och tipsbank med sökmotorer. Även rådgivarnas tjänster kan nämnas i detta sammanhang; förbundet har hushållsrådgivare, ekonomisk rådgivare, ekologisk rådgivare och de föreläsningar och kurser som ordnas riktar sig ofta också till den stora allmänheten.

Bilaga 2. Intervjuerna

Finlands svenska skolungdomsförbund: organisationssekreteraren, förbundets ordförande, representanter för båda elevdistrikten samt två lokala elev- och studerandekårer

Finlands svenska ungdomsförbund: projektkoordinatorn, förbundets styrelseordförande, representanter för samtliga fyra landskapsförbund, representanter för nio ungdomsföreningar

Finlands svenska sång- och musikförbund: verksamhetsledaren, ordförande för förbundets musikråd, representanter för sex lokala sång- och musikförbund

Finlands svenska idrott: generalsekreteraren, representanter för två idrottsdistrikt, representanter för sju lokala idrottsföreningar

Svenska pensionärsförbundet: verksamhetsledaren, samtliga tre ombudsmän, representanter för fyra pensionärsföreningar

Finlands svenska 4H: verksamhetsledaren, distriktskonsulenten på Svenska Österbotens 4H-distrikt, representanter för fem lokalföreningar

Folkhälsans förbund: förbundsdirektören, fyra representanter för landskapsföreningarna, representanter för fem lokalföreningar

Finlands svenska scouter: verksamhetsledaren, samtliga fyra regionsekreterare (regionerna + Helsingfors svenska scouter), representanter för tre lokalföreningar

Marthaförbundet: verksamhetsledaren, representanter för sju marthadistrikt

